

Treball de fi de grau

Títol

Les desigualtats educatives vinculades al nivell socioeconòmic i cultural dels alumnes a Catalunya

Autor/a

Maria Santiveri Bozzo

Tutor/a

Xavier Giró Martí

Departament	Departament de Mitjans, Comunicació i Cultura
Grau	Periodisme
Tipus de TFG	Projecte
Data	03/06/2016

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català: Les desigualtats educatives vinculades al nivell socioeconòmic i cultural dels alumnes a Catalunya

Castellà: Las desigualdades educativas vinculadas al nivel socioeconómico y cultural de los alumnos en Cataluña

Anglès: The inequalities in education linked to the socioeconomical and cultural level of the students in Catalonia

Autor/a: Maria Santiveri Bozzo

Tutor/a: Xavier Giró Martí

Curs: 2015/16 **Grau:** Periodisme

Paraules clau (mínim 3)

Català: educació; escola; desigualtat; segregació; alumnes; Catalunya

Castellà: educación; escuela; desigualdad; segregación; alumnos; Cataluña

Anglès: education; school; inequality; segregation; students; Catalonia

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català: La millora dels resultats educatius i dels indicadors d'excel·lència és un dels principals objectius de l'educació a Catalunya, però aquesta lluita no hauria d'oblidar la importància d'aplicar mesures que busquin l'equitat en l'ensenyament. El repte ha de ser el d'oferir una educació de qualitat a tots els alumnes, independentment de la seva procedència o nivell econòmic. En aquest treball s'aborden les desigualtats educatives, les seves causes, conseqüències i possibles solucions.

Castellà: La mejora de los resultados educativos y de los indicadores de excelencia es uno de los principales objetivos de la educación en Cataluña, pero esta lucha no debería olvidar la importancia de aplicar medidas que busquen la equidad en el enseñanza. El reto tiene que ser el de ofrecer una educación de calidad a todos los alumnos, independientemente de su procedencia o nivel económico. En este trabajo se abordan las desigualdades educativas, sus causas, consecuencias y posibles soluciones.

Anglès: Improving academic results and indicators of excellence is one of the main objectives of the education in Catalonia, but this fight should not forget the importance of applying measures that look for equality in education. The challenge must be to offer quality education to all students, regardless of their origin or economic level. This project deals with inequality in education, its causes, consequences and possible solutions

Índex

1. Introducció.....	5
2. Marc teòric.....	7
2.1. Educació.....	7
2.1.1. Sistema educatiu català.....	8
2.1.2. Segregació escolar.....	9
2.1.2.1. Posicionaments davant la segregació escolar.....	13
2.1.2.2. Combatre la segregació escolar.....	25
2.2. La funció social del periodisme.....	32
2.2.1. Ètica periodística.....	35
2.2.2. L'educació en els mitjans de comunicació.....	38
3. Planificació del projecte.....	41
3.1. Mitjà de comunicació i públic.....	41
3.2. Estructura del reportatge.....	42
3.2.1. Contingut.....	43
3.3. Metodologia.....	43
4. Quadern de lectura.....	45
4.1. Fundació Jaume Bofill.....	45
4.2. Generalitat de Catalunya.....	83
4.3. Altres fonts.....	88
5. Entrevistes.....	95
5.1. Mònica Nadal.....	95
5.2. Isaac González.....	101
5.3. Ricard Benito.....	105
5.4. Roser Argemí.....	107
6. Educació desigual per famílies diferents.....	112
7. Bibliografia.....	120
8. Annexs.....	128

1. Introducció

La crisi econòmica que començava el 2008 ha deixat rastre en el sector de l'educació i una de les conseqüències principals ha estat el tancament de línies de diverses escoles públiques. La Federació d'Associacions de Mares i Pares de Catalunya calcula que, entre el 2012 i el 2015, Catalunya ha perdut el 4,4% dels grups d'infantil, la qual cosa representa 475 classes menys¹. Les retallades en educació han provocat que, en els últims anys, s'hagin organitzat múltiples manifestacions per a l'exigència d'un ensenyament de qualitat i universal. Però, com diu el psicòleg i professor Xavier Melgarejo, “de què ens servirà millorar en PISA si tot el país està podrit?”² i per combatre-ho, reclama que la lluita contra el fracàs escolar no oculti la resta: “El sistema educatiu implica l'escola -evidentment-, les famílies i les estructures socioculturals”.

La millora dels resultats acadèmics i dels indicadors d'excel·lència és un dels principals reptes de l'ensenyament a Catalunya, però no pot ser l'únic. La qualitat educativa ha d'anar acompanyada de polítiques a favor de l'equitat, l'objectiu final de l'educació hauria de ser, com expressa Melgarejo, “crear coneixement per a tots els membres de la comunitat, voler assolir un nivell excel·lent per a tots els alumnes”³, amb independència de la seva situació econòmica, social i cultural. Una de les principals conseqüències de les desigualtats educatives és la segregació escolar, és a dir, la concentració d'un perfil d'alumnes que presenten necessitats educatives especials en un mateix centre, fet que dificulta l'ensenyament i l'aprenentatge, alhora que suposa que l'escola quedi estigmatitzada.

Aquest treball es planteja com una modesta aportació en aquest camp. La finalitat principal és col·locar la segregació escolar dins l'agenda mediàtica, amb l'objectiu d'aconseguir-ne una resposta social. La bibliografia sobre la segregació escolar és extensa, especialment gràcies a entitats que, com la Fundació Jaume Bofill, n'han realitzat múltiples informes. Tot i així,

¹ FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE MARES I PARES D'ALUMNES DE CATALUNYA. (2016). *La FaPaC exigeix mantenir tots els grups de P3 abans preinscripció*. FaPac. Recuperat el 16 de març de 2016, des de <http://www.fapac.cat/2016/02/11/la-fapac-exigeix-mantenir-tots-els-grups-p3-abans-preinscripci>

² RODRÍGUEZ, A. (2014). *Xavier Melgarejo: “Preferiría los mismos resultados en PISA y tener ciudadanos éticos”*. La Vanguardia. Recuperat el 2 de maig de 2016, des de <http://www.lavanguardia.com/vida/20141102/54418826867/xavier-melgarejo-resultados-pisa-ciudadanos-eticos.html>

³ MELGAREJO, X. (2016). *Les tres coses que he après*. Debats d'educació. Recuperat el 2 de maig de 2016, des de <http://les3coses.debats.cat/ca/community/xavier-melgarejo>

perquè formi part del debat públic, cal treure a la llum un relat atractiu per a tots els lectors, amb independència del seu coneixement sobre la segregació escolar o del seu vincle amb el sector de l'ensenyament.

Partint d'aquí, el desenvolupament del treball ha girat entorn l'elaboració d'un reportatge que d'una banda, pretén explicar el concepte de segregació escolar i les seves causes i factors. D'altra banda, les principals conseqüències del problema, que bàsicament es relacionen amb els resultats acadèmics i la cohesió social. I, per últim, la manera com es poden combatre, o si més no frenar, les desigualtats educatives. Com que aquest treball és la primera incursió de l'autora en el periodisme especialitzat en l'ensenyament, abans de definir l'estructura del reportatge, hi ha hagut un pas previ de documentació i exploració sobre el concepte genèric d'educació que, després, s'ha acotat en l'objecte del treball, és a dir, en la segregació escolar.

La recerca d'informació està recollida en el primer apartat del treball, 'Marc teòric', que es divideix en dues parts. D'una banda, hi ha la secció dedicada a l'educació, i d'altra banda, hi ha la part vinculada amb la influència dels mitjans de comunicació a l'hora de posicionar un tema dins el debat públic. En conseqüència, aquest punt fa referència a la funció social del periodisme i, també, a la relació que hi ha entre aquesta professió i l'ensenyament. En el segon apartat, 'Planificació del projecte', es defineix l'estructura del reportatge, és a dir, la manera com s'ordenaran els continguts per tal d'assolir els objectius de la publicació amb la màxima eficàcia. A més, també es concreta el públic a qui s'adreça la peça i el mitjà on es vol publicar.

Els dos punts següents, 'Quadern de lectura' i 'Entrevistes' són un recull de les fonts consultades per a l'elaboració del reportatge. El primer apartat conté els títols dels llibres i documents utilitzats per escriure la peça, però a diferència d'un llistat bibliogràfic, també incorpora una selecció dels fragments i de les dades més importants de cada lectura. En el cas de les entrevistes, s'inclouen les realitzades a sociòlegs i pedagogs, que han permès ampliar el coneixement de l'autora respecte al tema de la segregació escolar. Finalment, el darrer apartat del treball és el seu resultat final i, per tant, el reportatge 'Educació desigual per a famílies diferents'.

2. Marc teòric

2.1. Educació

L'any 1930, Rufino Blanco va identificar fins a 184 definicions d'educació a la seva *Enciclopedia de Pedagogía*⁴. Es tracta d'un tema que engloba molts aspectes diferents i és per això que buscar el seu significat no és una tasca senzilla. Per la seva complexitat, a l'hora de definir què és l'educació, una opció ha estat recórrer a la seva etimologia i, també, a l'ús intuïtiu que se'n fa.

A *Teorías e instituciones contemporáneas de educación*⁵ s'explica que la paraula educació prové del llatí, però que té un doble origen etimològic: *educere* i *educare*. El primer terme significa 'conduir fora de' o 'extreure de dins cap a fora'. Partint d'aquí, s'entén l'educació com el desenvolupament individual de les potencialitats d'un subjecte en funció de les seves capacitats. D'altra banda, *educare* significa 'criar' i 'alimentar', i es relaciona amb les influències exteriors que formen o guien el subjecte. D'aquesta manera, es fa referència a les relacions que s'estableixen amb l'exterior i que poden potenciar les possibilitats educatives del subjecte. La primera definició de l'educació, aporta una visió individualista del terme, mentre que la segona definició li atorga una funció socialitzadora.

Respecte a l'ús popular que es fa del concepte d'educació, els autors del llibre distingeixen dos aspectes. En primer lloc, es fa referència al resultat, és a dir, en observar si el subjecte té un comportament social considerat com a bo o dolent, és el que habitualment es coneix com a bona o mala educació. En segon lloc, el concepte es vincula amb el contingut, és a dir amb els coneixements adquirits des del punt de vista de les bones maneres.

Partint de la varietat de matisos que engloba el concepte d'educació, s'estableixen tres grans dimensions. D'una banda hi ha la humanització, és a dir, el conjunt d'influències que rep el subjecte, des que neix, per convertir-se en persona. El segon vessant és l'acció i efecte d'educar, que considera la influència i la intencionalitat del subjecte que educa i la

⁴ GARCÍA CARRASCO, J., GARCÍA DEL DUJO, A. (1996). *Teoría de la educación I*. Salamanca, Ediciones Universidad de Salamanca.

⁵ ÁLVAREZ, J., LUENGO, J., OTERO, E., POZO, M. (2004). *Teorías e instituciones contemporáneas de educación*. Madrid, Biblioteca Nueva.

socialització i individualització del que rep l'educació. Per últim, hi ha la dimensió de més interès per aquest treball, que és l'ensenyament i l'aprenentatge (ÁLVAREZ, et al.; 2004).

L'aprenentatge és el canvi que es produeix en les pautes de conducta d'un subjecte. La distància que hi ha entre la situació de partida i la final se supera a partir del procés d'ensenyament⁶. Aprendre comprèn un conjunt d'accions que tenen per objectiu la construcció del coneixement, el desenvolupament d'habilitats i la formació d'actituds. L'ensenyança d'aquests àmbits en les diverses etapes educatives té com a finalitat principal la integració social i cultural dels alumnes en una societat⁷. Per garantir que l'ensenyament està correctament encaminat cap a l'assoliment d'aquests objectius, se'l dota d'una estructura organitzativa, i és aquí on neix el concepte d'educació com a sistema⁸.

2.1.1. Sistema educatiu català

El Parlament de Catalunya va aprovar, l'any 2009, la Llei d'Educació de Catalunya -LEC 12/2009-, que defineix les competències d'educació que té Catalunya i, per tant, estableix la base del sistema educatiu del país, amb exclusió de l'etapa universitària. El text legal fixa l'educació primària (6-12 anys) i secundària (12-16 anys) com les dues etapes obligatòries i, a més, garanteix la gratuïtat i la universalitat de l'ensenyament des dels 3 fins als 16 anys, de manera que aquí també s'inclou l'educació infantil (3-5 anys). L'accés universal i gratuït també s'aplica als programes de qualificació professional i inicial (PQPI) i a la formació professional de grau mitjà⁹.

L'article II de la LEC 12/2009¹⁰ estableix els principis que defineixen el sistema educatiu. Alguns dels aspectes que es recullen, són "la universalitat i l'equitat com a garantia d'igualtat

⁶ MARTÍNEZ-SALANOVA SÁNCHEZ, E. (2016). *El proceso de enseñanza-aprendizaje*. Educación y didáctica. Recuperat l'1 d'abril de 2016, des de http://www.uhu.es/cine.educacion/didactica/0014procesoaprendizaje.htm#El_camino_del_aprendizaje

⁷ GÓMEZ, I. (2001). *Enseñanza y aprendizaje*. Revista Candilus, num. 15. Recuperat l'1 d'abril de 2016.

⁸ ÁLVAREZ CASTILLO, J., LUENGO NAVAS, J., OTERO URTZA, E., POZO ANDRÉS, M. (2004). *Teorías e instituciones contemporáneas de educación*. Madrid, Biblioteca Nueva.

⁹ SERVEIS TERRITORIALS AL VALLÈS OCCIDENTAL. (2009). *La llei d'educació de Catalunya*. Xtec. Recuperat el 17 de febrer de 2016, des de <http://www.xtec.cat/serveis/crp/a8930039/formaci%F3/materials%20formacio/LEC%20nov09.ppt>

¹⁰ GENERALITAT DE CATALUNYA. (2009). *Llei d'Educació de Catalunya 12/2009*. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. Recuperat el 17 de febrer de 2016, des de http://dogc.gencat.cat/ca/pdogc_canals_interns/pdogc_resultats_fitxa/?documentId=480169&language=ca_ES&action=fitxa

d'oportunitats i la integració de tots els col·lectius, basada en la coresponsabilitat de tots els centres sostinguts amb fons públics”, “la inclusió escolar i la cohesió social” i “la qualitat de l'educació, que possibilita l'assoliment de les competències bàsiques i la consecució de l'excel·lència, en un context d'equitat”.

Algunes entitats i associacions consideren que l'actual text legal és insuficient a l'hora de resoldre algunes demandes del sistema educatiu. Davant d'això, l'estiu de 2013, i arran d'una proposta de l'Assemblea Grogà, va sorgir la idea d'elaborar una Iniciativa Legislativa Popular (ILP) per una nova llei d'educació que plantegés unes bases diferents de les de l'actual LEC. Posteriorment, a la sala d'actes de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, es va crear la Comissió Promotora de la ILP per una “Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya”¹¹, que compta amb la participació d'una seixantena de persones¹² provinents d'àmbits i sectors diversos.

La ILP té per objectiu garantir a tots els ciutadans el dret a l'educació, des de l'escola bressol fins als estudis superiors, amb independència del seu origen social. En aquesta línia, una de les seves principals propostes és crear una xarxa única d'educació pública i, per tant, acabar amb els concerts econòmics als centres privats o concertats. D'altra banda, també reclamen més participació de les famílies i els barris en les decisions que es prenen a les escoles, que han de disposar d'autonomia real, és a dir, han de deixar de rebre imposicions externes¹³.

2.1.2. Segregació escolar

L'Observatori de la Segregació escolar defineix el concepte de segregació escolar com “la distribució significativament desigual de l'alumnat entre els centres educatius”, per característiques individuals o familiars¹⁴. Encara que sovint es vinculi aquest concepte amb la procedència dels alumnes, la principal causa en el sistema educatiu català és la relacionada

¹¹ ILPEDUCACIO.CAT. (2016). *La ILP d'Educació entrarà en breu al Parlament. ILP per l'Educació Pública*. Recuperat el 17 de febrer de 2016, des de <http://ilpeducacio.cat>

¹² Veure l'annex ILP “Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya” (8.1)

¹³ COMISSIÓ PROMOTORA DE LA ILP. (2015). *Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya*. ILP Educació. Recuperat el 26 de gener de 2016, des de <http://ilpeducacio.cat/sites/default/files/ILPEducacioPDF.pdf>

¹⁴ ABAIGAR, J., BENITO, R., CASTILLO, A., GONZÀLEZ, I., MARTÍNEZ, R., PÉREZ, O. (2016). *Observatori de la Segregació Escolar*. Observatori de la Segregació Escolar. Recuperat el 27 de febrer de 2016, des de <https://segregacioescolar.wordpress.com>

amb l'estatus socioeconòmic, encara que també es contemplen factors com la llengua dels alumnes i, en alguns casos, el sexe. D'acord amb això, l'informe *Processos de segregació escolar a Catalunya*¹⁵, publica que encara que el debat entorn la segregació escolar se centri en la concentració d'alumnes immigrants en determinades escoles, això és només una part molt petita del problema. El document també fa referència a les conseqüències de la segregació escolar i, en aquest sentit, destaca la importància de combatre la guetització escolar perquè posa en dubte la igualtat d'oportunitats educatives i la cohesió social.

D'altra banda, la segregació escolar té un impacte sobre els resultats acadèmics, que no només estan condicionats per les característiques individuals i familiars, sinó també per l'entorn. L'Observatori de la Segregació Escolar ho defineix com «l'efecte composició» que té en compte l'impacte que genera sobre els resultats acadèmics el fet d'estar escolaritzat en un centre socialment afavorit o desfavorit. En aquest sentit, s'explica que un sistema fortament segregat provoca que les distàncies entre els resultats dels alumnes procedents de famílies amb nivells instructius divergents s'eixamplin (ABAIGAR, et al.; 2016).

A *Les escoles magnet. Una aposta per l'excel·lència i l'equitat*¹⁶, la Fundació Jaume Bofill també presenta la composició social de les escoles com una premissa fonamental per garantir la igualtat d'oportunitats educatives. Davant d'això, dona molta importància al procés de tria d'escola, ja que en funció de com es faci pot ajudar a reduir la segregació escolar d'un sistema educatiu o, per contra, fomentar-lo. En aquest sentit, destaca sobretot el tema de la zonificació escolar, és a dir, la manera com es delimiten les àrees territorials dels centres públics i concertats.

Un altre factor a tenir en compte són els criteris de priorització d'accés a l'escola, que generalment afavoreixen les famílies que tenen un major estatus socioeconòmic i cultural. La Generalitat de Catalunya ho defineix com aquelles premisses que “permeten puntuar

¹⁵ BENITO, R.; GONZALEZ, I. (2007). *Processos de segregació escolar a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 20 de febrer de 2016, des de <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/464.pdf>

¹⁶ TARABINI, A. (2013). *Les escoles magnet. Una aposta per l'excel·lència i l'equitat*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 6 de febrer de 2016, des de <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/571.pdf>

objectivament totes les sol·licituds d'admissió i poder ordenar-les"¹⁷ i s'hi inclouen aspectes com la proximitat o el fet de tenir un germà escolaritzat al centre.

La Fundació Jaume Bofill explica que els pares més instruïts de classe mitjana són els que surten més beneficiats del procés de selecció escolar. En primer lloc, perquè tenen millor accés a xarxes socials privilegiades i a informació, i en segon lloc, perquè disposen de major capacitat per fer front a segons quins costos d'escolarització. En relació amb la tria d'escola i la immigració, es produeix el que es coneix com la «fugida blanca», que és que les famílies autòctones allunyen els seus fills de les escoles amb un elevat nombre d'alumnes estrangers perquè consideren que baixen la qualitat i el nivell del centre (TARABINI, 2013). Deborah Nusche, exdirectora del departament d'Ensenyament i Habilitats de l'OCDE, ho explicava el 2006: “a Dinamarca o als Països Baixos, per exemple, quan s'arriba a un cert llindar de concentració d'immigrants en una escola, els pares i mares nadius comencen a treure els seus fills dels centres”¹⁸.

Tornant a la repercussió que les desigualtats socials i la segregació escolar tenen sobre els resultats acadèmics, la Fundació Jaume Bofill considera que la falta d'equitat és una de les principals causes del fracàs escolar¹⁹. A l'informe *Municipis contra la segregació escolar*²⁰, expliquen que com més segregació hi ha en el sistema educatiu, menor és la taxa de graduació a l'ESO, i afegeixen que les desigualtats educatives accentuen les diferències de rendiment entre els alumnes autòctons i els immigrants.

El fracàs escolar és un concepte que engloba diverses realitats. Segons la definició de l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE), recollida per Álvaro

¹⁷ GENERALITAT DE CATALUNYA. (2016). *Documentació i criteris de prioritat*. Generalitat de Catalunya. Recuperat el 20 de març de 2016, des de http://queestudiar.gencat.cat/ca/preinscripcio/estudis/educacio_infantil_0-3_anys/criteris_de_prioritat_i_barem/

¹⁸ NUSCHE, D. (2009). *What works in migrant education? A review of evidence and policy options*. OECD Education Working Papers, num. 22. Recuperat el 22 de març del 2016, des de <http://dx.doi.org/10.1787/227131784531>

¹⁹ BENAVIDES, F. (2013). *Equitat i qualitat de l'educació: com donar suport a estudiants i escoles en desavantatge? OCDE*. Fundació Jaume Bofill. [Arxiu de vídeo]. Recuperat el 31 de gener de 2016, des de <https://youtu.be/AwYWK-PBxko>

²⁰ BONAL, X. (2013). *Municipis contra la segregació escolar. Dossier de premsa*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 10 de març de 2016, des de <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/dossierdepremsapol79-140915072137-phpapp01.pdf>

Marchesi²¹, catedràtic de Psicologia Evolutiva i d'Educació a la Universitat Complutense de Madrid, el terme inclou els alumnes que tenen un rendiment acadèmic baix i que no arriben al nivell de coneixements mínims durant els anys d'escolarització, els estudiants que abandonen l'educació secundària obligatòria o que no obtenen el títol i, finalment, també fa referència a les conseqüències socials i laborals en edat adulta de tots aquells alumnes que no han obtingut la preparació adequada.

A l'hora de calcular el percentatge de fracàs escolar que hi ha en un país, un dels principals indicadors són els estudis PISA de l'OCDE. Els resultats que s'obtenen de les proves permeten definir els nous objectius polítics. La Generalitat de Catalunya²² explica que “mostren què signifiquen les similituds i les diferències dels diversos sistemes educatius en els resultats dels alumnes”.

L'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE) va fundar-se el 1961 com la successora de l'Organització Europea per a la Cooperació Econòmica (OECE), que tenia per objectiu assegurar la pau i fomentar la cooperació i la reconstrucció europea després de la Segona Guerra Mundial. L'OCDE ofereix un espai de debat als 34 països que actualment en formen part, amb l'objectiu que treballin junts per buscar solucions a problemes comuns. A la seva pàgina web²³, expliquen que treballen “per entendre què condueix al canvi econòmic, social i ambiental”. Pel que fa a l'àmbit educatiu, i entenent l'ensenyament com la base del creixement econòmic i del capital humà dels estats, l'OCDE ha dissenyat alguns programes que se centren en aquest sector.

Un d'ells és l'avaluació PISA, que cada tres anys avalua, en l'àmbit internacional, els alumnes de 15 anys -4t d'ESO- en comprensió lectora, matemàtiques, ciències i finançament. Andreas Schleicher, director de l'àmbit educatiu a l'OCDE, el 2006 va explicar que el propòsit de PISA no només és supervisar l'estat de l'aprenentatge dels alumnes, sinó que també és facilitar als responsables polítics informació per observar els factors associats amb

²¹ MARCHESI, A. (2003). *El fracaso escolar en España*. Fundació Alternativas. Recuperat el 26 de març de 2016, des de <https://www.nodo50.org/movicaliedu/fracasoescolarespana.pdf>

²² BOADA, C. (2011). *Informe sobre el risc de fracàs escolar a Catalunya*. Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya; Generalitat de Catalunya. Recuperat el 24 de gener de 2016, des de http://ctesc.gencat.cat/doc/doc_53893194_1.pdf

²³ ORGANITZACIÓ DE COOPERACIÓ I DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC. (2016). *OECD*. Recuperat el 26 de març de 2016, des de <http://www.oecd.org/about/>

l'èxit educatiu²⁴. Així doncs, i tal com recull el Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu de la Generalitat de Catalunya, els estudis PISA ofereixen dades sobre “la qualitat dels resultats d'aprenentatge, la igualtat en els resultats i l'equitat en les oportunitats educatives, l'eficàcia i l'eficiència dels processos de l'ensenyament i, finalment, l'impacte dels resultats d'aprenentatge en el benestar social i econòmic”.

2.1.2.1. Posicionaments davant la segregació escolar

El quadre que hi ha a continuació recull la posició que adopten els principals actors del sistema educatiu davant el problema de la segregació escolar.

Generalitat de Catalunya	
Problema	El sistema educatiu català presenta bons resultats en termes d'equitat, però no en termes d'excel·lència. El repte principal és millorar el rendiment de l'alumnat, ja que si bé es considera que el sistema redueix l'impacte dels factors socioeconòmics en els resultats dels estudiants, la qualitat de l'educació ha quedat en segon terme. La principal preocupació és el fracàs escolar, que s'atribueix, especialment, a factors institucionals, familiars i, en menor mesura, a l'entorn, als referents identitaris i als valors. Pel que fa a les variables socioeconòmiques es presenten com a condicionants per a l'èxit o el fracàs escolar, però no com a factors determinants.
<i>Comentari crític</i>	La Generalitat de Catalunya apunta que el principal problema de l'educació és la pèrdua de qualitat. Per contra, la Fundació Jaume Bofill i les entitats i associacions adherides a la ILP consideren que cal posar el focus en la repercussió de les desigualtats socioeconòmiques sobre els resultats educatius.

²⁴ MATEO, J. (2014). *Equitat i resultats de l'alumnat d'origen estranger a PISA 2012*. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu; Generalitat de Catalunya. Recuperat el 20 de gener de 2016, des de http://csda.gencat.cat/web/.content/home/consell_superior_d_avalua/pdf_i_altres/static_file/Informes_20.pdf

Generalitat de Catalunya	
<i>Comentari crític</i>	<p>Estimació pròpia</p> <p>La Generalitat de Catalunya és un dels actors amb més marge de maniobra per poder reduir la segregació escolar. Si les desigualtats als centres no es consideren el principal problema del sistema educatiu català, difícilment es dissenyaran polítiques que fomentin la igualtat d'oportunitats entre els alumnes, amb independència de la seva situació familiar.</p>
Què proposa	<ul style="list-style-type: none"> - Assolir el consens polític i social. - Millorar els recursos per reduir els nivells actuals de fracàs escolar (infraestructures, personal especialitzat i de suport, atenció individualitzada, distribució dels recursos en funció del risc educatiu). - Intervenir sobre les condicions socioeconòmiques i familiars amb l'objectiu de millorar les condicions ambientals en què s'ensenya els alumnes. <p>D'altra banda, també exposen les mesures de l'OCDE (2013) amb l'objectiu de reduir l'abandonament prematur i el fracàs escolar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gestionar la selecció de centres educatius per evitar la segregació i l'augment de les desigualtats. - Fer que les estratègies de finançament responguin a les necessitats dels alumnes i de les escoles. - Estimular un clima escolar i un ambient d'aprenentatge favorables. - Atraure, donar suport i retenir els mestres i els professors d'alta qualitat. - Garantir que les estratègies d'aprenentatge a les aules són efectives. - Donar prioritat a la vinculació dels centres educatius amb les famílies i les comunitats.

Generalitat de Catalunya	
<i>Comentari crític</i>	<p>Les propostes se centren, fonamentalment, en el fracàs escolar. La Fundació Bofill, en canvi, considera que l'abandonament prematur és una conseqüència de la segregació escolar i, per tant, cal resoldre les desigualtats per poder millorar en excel·lència educativa.</p> <p>Estimació pròpia</p> <p>Les mesures de la Generalitat de Catalunya se centren a reduir el fracàs escolar i, per tant, busquen incidir en la qualitat del sistema. Tot i així, no es pot parlar de qualitat o excel·lència educativa, sense resoldre primer la mancança d'equitat. D'aquesta manera, probablement la solució més òptima seria combatre el problema des de l'arrel i, per tant, fer front a les desigualtats educatives causades per les diferències socioeconòmiques i culturals de les famílies.</p>
Què fa	<p>La Llei 12/2009 d'educació garanteix “la universalitat i l'equitat com a garantia d'igualtat d'oportunitats i la integració de tots els col·lectius, basada en la coresponsabilitat de tots els centres sostinguts amb fons públics. També garanteix la qualitat de l'educació, que possibilita l'assoliment de les competències bàsiques i la consecució de l'excel·lència, en un context d'equitat”.</p>
<i>Comentari crític</i>	<p>La ILP per un sistema educatiu nou a Catalunya critica justament aquesta llei. El seu objectiu és crear-ne una de nova per poder solucionar les deficiències de la regulació vigent.</p> <p>Estimació pròpia</p> <p>La llei d'educació no ha sabut actuar d'acord amb les necessitats del sistema educatiu actual. La segregació escolar és un problema que afecta molts alumnes i amb la crisi econòmica encara s'ha agreujat més. La solució no passa només per assegurar que tots els nens podran accedir a l'escola, sinó també per garantir que l'educació que rebran és de qualitat, independentment del centre on vagin.</p>

Generalitat de Catalunya	
Com ho legitima	<p>El sistema educatiu català es considera integrador i igualador (té un índex d'inclusió acadèmica superior a la mitjana de l'OCDE), però no assoleix l'excel·lència desitjada. El nivell socioeconòmic dels alumnes genera una influència sobre la predisposició dels estudiants envers l'aprenentatge i el sentiment de pertinença al sistema educatiu, per això cal intervenir en l'equitat del sistema. Tot i així, consideren que la igualtat del sistema no és el factor principal ni determinant del fracàs escolar i l'abandonament prematur.</p>
Comentari crític	<p>La Fundació Jaume Bofill situa l'equitat com un dels problemes principals del sistema educatiu català, mentre que la Generalitat de Catalunya s'empara en les dades de l'OCDE, que situen Catalunya per sobre de la mitjana quant a sistema educatiu igualador.</p> <p>Estimació pròpia</p> <p>És important que la Generalitat de Catalunya vulgui reduir la taxa de fracàs escolar, però el fet que Catalunya tingui un índex d'inclusió acadèmica superior a la mitjana de l'OCDE no és motiu suficient per abandonar la lluita contra la segregació escolar. El problema és encara vigent i, per tant, s'ha de combatre fins que s'aconsegueixi que el futur dels nens no estigui condicionat pel nivell socioeconòmic i cultural familiar.</p>

- * BOADA, C. (2011). *Informe sobre el risc de fracàs escolar a Catalunya*. Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya; Generalitat de Catalunya. Recuperat el 24 de gener de 2016, des de http://ctesc.gencat.cat/doc/doc_53893194_1.pdf
- * MATEO, J. (2014). *Equitat i resultats de l'alumnat d'origen estranger a PISA 2012*. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu; Generalitat de Catalunya. Recuperat el 20 de gener de 2016, des de http://csda.gencat.cat/web/.content/home/consell_superior_d_avalua/pdf_i_altres/static_file/Informes_20.pdf

Fundació Jaume Bofill

Problema	<p>L'efecte de les desigualtats socioeconòmiques en els resultats educatius. A Catalunya, només el 6,6% dels alumnes amb nivell socioeconòmic alt se situen per sota del nivell 2 de rendiment en matemàtiques, mentre que l'alumnat més desfavorit presenta un percentatge del 35,3%. Les desigualtats no només s'han d'entendre en termes econòmics, sinó que també es vinculen al gènere, a la immigració -amb independència de la llengua parlada a casa i/o la classe social- i a la concentració d'alumnat desfavorit. D'altra banda, també es planteja la manca històrica de polítiques destinades a reduir les desigualtats socioeconòmiques en l'àmbit de l'educació.</p>
<i>Comentari crític</i>	<p>La Generalitat de Catalunya informa que l'índex d'inclusió acadèmica a Catalunya és superior a la mitjana de l'OCDE. Afegeix que les xifres d'alumnes desfavorits amb baix rendiment es poden equiparar als de la resta de països europeus i comunitats autònomes.</p> <p>Estimació pròpia</p> <p>Tot i les xifres de l'OCDE, la Fundació Jaume Bofill continua presentant la segregació escolar com un dels principals problemes de l'ensenyament a Catalunya. Per poder millorar en termes de qualitat, cal assolir primer l'equitat. Això, no només implica fixar-se en les escoles on es concentra un elevat percentatge d'alumnes desfavorits, sinó també en aquelles on gran part de les famílies són de classe mitjana-alta i amb estudis universitaris.</p>

Fundació Jaume Bofill

Què proposa	<p>Creació d'un Pla de millora de l'equitat educativa amb l'objectiu de reduir les desigualtats del sistema educatiu i de millorar la seva eficàcia. Els principis i mesures que proposen són:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Crear plans específics per als alumnes amb condicions socials desfavorides. - Aplicar, als centres educatius, polítiques de finançament en funció de la seva població escolar. - Adreçar els fenòmens de desigualtat estructural com la segregació escolar. - Potenciar els àmbits científics entre les noies. - Mantenir i millorar els plans específics de suport a l'alumne immigrant - Fomentar la recol·lecció, recerca i avaluació de dades sobre desigualtats educatives.
<i>Comentari crític</i>	<p>A diferència de la Generalitat de Catalunya i l'AMPA, va més enllà del finançament que haurien de rebre les escoles. Les propostes se centren, sobretot, en els alumnes i l'atenció que se'ls hauria de donar amb l'objectiu de fomentar la seva educació i inclusió al centre.</p> <p>Estimació pròpia</p> <p>La Fundació Jaume Bofill centra les seves propostes en el suport i l'acompanyament als alumnes amb necessitats educatives especials, de manera que es creïn plans específics per ells o es desenvolupin projectes per revertir les dinàmiques de segregació escolar. Tot i així, també s'ha de tenir en compte que la manera com es distribueixen els recursos econòmics en els centres públics i concertats és important a l'hora de garantir la igualtat educativa.</p>

Fundació Jaume Bofill	
Què fa	Obre espais de debat, elabora estudis i publica informes per discutir les mancances del sistema educatiu i les millores que s'hi poden aplicar. En aquest sentit, també impulsa programes i projectes, que posteriorment avaluen per analitzar la seva efectivitat.
<i>Comentari crític</i>	<p>Els altres dos actors han centrat les seves propostes en l'elaboració de lleis. Per contra, la Fundació Jaume Bofill estudia i elabora propostes que s'apliquen i actuen directament en l'àmbit de l'escola.</p> <p>Estimació pròpia</p> <p>L'acció de la Fundació Jaume Bofill és especialment important en el sistema educatiu català. La segregació escolar és un problema vigent i preocupant, però tot i així, no es disposa de dades que permetin valorar la magnitud de la problemàtica i, per tant, és difícil adonar-se de la quantitat d'alumnes que ho pateixen. Davant d'això, és fonamental que hi hagi organitzacions que analitzin i investiguin el sistema educatiu català i que proposin mesures per acabar amb les pràctiques que impossibiliten la qualitat en l'educació.</p>
Com ho legitima	L'equitat educativa és important en termes de justícia social i per la repercussió que té en el sistema educatiu. Precisament per l'impacte que generen les desigualtats socioeconòmiques sobre els resultats acadèmics, cal situar el tema com a àrea prioritària de la política educativa.
<i>Comentari crític</i>	Se centren en la incidència de la segregació sobre la cohesió social i els resultats escolars. La Generalitat de Catalunya, en canvi, no considera que la igualtat en l'educació sigui un factor determinant a l'hora de reduir el fracàs escolar, i l'AMPA centra el seu discurs en les mancances de la legislació educativa vigent.

Fundació Jaume Bofill

<i>Comentari crític</i>	<p>Estimació pròpia</p> <p>Combatre la segregació escolar és fonamental per resoldre el fracàs escolar. Tot i així, també és important impulsar polítiques i projectes especialment destinats a reduir l'abandonament prematur. Equitat i qualitat formen part de la mateixa lluita. La igualtat és bàsica per poder parlar de qualitat, però s'ha d'aconseguir que la tendència dels alumnes sigui anivellar-se a l'alça, i no a la baixa.</p>
-------------------------	--

- * BONAL, X. (2015). *Equitat i resultats educatius a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 20 de gener de 2016, des de <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/Dossier%20de%20premsa%20Equitat%20i%20resultats%20educatius%20PISA%202012.pdf>

ILP “Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya”

<p>Problema</p>	<p>Les desigualtats que es desprenen dels resultats educatius en funció de l'origen social. Fent referència a l'informe de la Fundació Jaume Bofill, apunten que la dependència dels resultats pel que fa al nivell socioeconòmic dels alumnes ha augmentat respecte al 2003. D'altra banda, també critiquen que les retallades han afectat l'escola pública, mentre que no han repercutit sobre l'escola privada-concertada. Davant d'això, expliquen que les polítiques públiques haurien d'orientar-se a la disminució de les desigualtats (als centres públics l'alumnat és molt més heterogeni: nens de classes mitjanes i baixes, amb discapacitats o trastorns).</p>
<p><i>Comentari crític</i></p>	<p>Coincideixen amb la Fundació Jaume Bofill a l'hora de situar l'origen social com a condicionant dels resultats educatius. També demanen unes polítiques públiques que redueixin les desigualtats. A diferència dels altres dos actors, l'AMPA introdueix el concepte d'escola pública i privada-concertada. En aquesta línia, critica les retallades que ha patit només l'escola pública.</p> <p>Estimació pròpia</p> <p>Els col·lectius adherits a la ILP presenten com una de les principals causes de la segregació escolar la titularitat dels centres. Si bé és veritat que la composició social de les escoles concertades és més aviat de famílies benestants, dins la mateixa xarxa d'escoles públiques també es produeixen aquestes diferències. Encara que el percentatge d'alumnes amb necessitats educatives especials hauria d'estar més ben distribuït entre escoles públiques i privades, si només es tinguessin en compte els centres públics, les diferències entre estudiants per motius socioeconòmics i culturals seguirien existint. Així doncs, encara que la titularitat dels centres no contribueixi a l'equitat, tampoc no és el factor principal de la segregació escolar.</p>

ILP “Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya”	
Què proposa	La inversió estatal ha d'estar exclusivament destinada a la xarxa d'educació pública “inclusiva, igualitària, democràtica, laica i en català”. L'objectiu és que els recursos públics destinats a l'ensenyament garanteixin una millora en els resultats acadèmics, una formació integral i una societat que ofereixi igualtat d'oportunitats.
<i>Comentari crític</i>	<p>Plantegen que la inversió estatal es destini, únicament, a l'educació pública. L'objectiu és la millora del sistema educatiu en termes d'equitat i de qualitat, però a diferència dels altres dos actors, se centren, gairebé amb exclusiva, en el finançament de les escoles i en l'eix públic-privat.</p> <p>Estimació pròpia</p> <p>Limitar la inversió estatal a l'educació pública és una primera opció per trencar la barrera econòmica entre les diferents famílies a l'hora de seleccionar l'escola pels seus fills. Tot i així, només amb aquesta mesura el problema de les desigualtats educatives no es resoldrà, ja que les dinàmiques de segregació escolar també es reproduïxen en els centres públics.</p>
Què fa	<p>Iniciativa Legislativa Popular per un sistema educatiu nou a Catalunya. L'objectiu principal és establir una nova llei que assegurí una educació pública “de qualitat, en català, lliure, democràtica, integral, crítica, gratuïta, no discriminatòria, universal, equitativa, laica, coeducadora, intercultural, compensadora de les desigualtats, inclusiva, cohesionadora, participativa, autogestionada i que vagi des de l'escola bressol fins a la universitat i l'educació continuada”.</p> <p>Pel que fa a les desigualtats socioeconòmiques i culturals, l'article 8.3 de la proposició de llei demana compensar-les mitjançant la “discriminació positiva en el repartiment dels recursos”.</p>

ILP “Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya”

<p><i>Comentari crític</i></p>	<p>Rebutgen la Llei 12/2009 d'Educació de Catalunya, ja que no consideren que garanteixi una educació amb igualtat d'oportunitats per a tots els alumnes i de qualitat. Per això plantegen una ILP que busca cobrir les mancances de la llei vigent i canviar el sistema educatiu català.</p> <p>Estimació pròpia</p> <p>Va ser el maig de 2015 quan la proposta va obtenir suficients firmes per poder presentar-la al Parlament. La ILP comptava amb el suport de 170 entitats, entre elles, els partits polítics CUP, EUiA, Procés Constituent, Barcelona en Comú, Podem Catalunya, SI i algunes seccions d'ERC i ICV. Avui dia, i segons s'informa a la pàgina web del Parlament de Catalunya, la ILP està en estat tramitable. Encara que no s'ha rebutjat la petició, aquesta situació no permet avançar en la posada en pràctica de la nova regulació i, per tant, de moment no es pot actuar contra la segregació escolar mitjançant la via legal.</p>
<p>Com ho legitima</p>	<p>La Llei 12/2009 d'Educació de Catalunya ha estat insuficient a l'hora de respondre a les necessitats del sistema educatiu català. L'objectiu de la ILP és actuar davant d'aquestes deficiències i, especialment, acabar amb la ingerència dels interessos del sector privat en l'educació.</p>
<p><i>Comentari crític</i></p>	<p>L'AMPA es desmarca dels altres dos actors, ja que tot i perseguir objectius semblants, atribueix les deficiències del sistema educatiu a les mancances de la Llei 12/2009 i a la participació del sector privat en l'educació.</p>

ILP “Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya”

<i>Comentari crític</i>	<p>Estimació pròpia</p> <p>Les deficiències de la Llei 12/2009 es fan paleses en la manera de funcionar del sistema educatiu, ja que no s’ha assolit l’equitat que es garanteix en el text legal. Tot i així, i davant la lentitud dels processos legals, és convenient tirar endavant altres projectes i programes que, d’acord amb la legislació actual, permetin aplicar canvis en benefici a la igualtat educativa dels alumnes.</p>
-------------------------	---

- * COMISSIÓ PROMOTORA DE LA ILP. (2015). *Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya*. ILP Educació. Recuperat el 26 de gener de 2016, des de <http://ilpeducacio.cat/sites/default/files/ILPEducacioPDF.pdf>
- * ILPEDUCACIO.CAT. (2016). *La ILP d'Educació entrarà en breu al Parlament. ILP per l'Educació Pública*. Recuperat el 17 de febrer de 2016, des de <http://ilpeducacio.cat>

2.1.2.2. Combatre la segregació escolar

Aina Tarabini, professora del Departament de Sociologia de la UAB, defineix la segregació escolar com un problema estructural del conjunt de la xarxa educativa²⁵. Explica que tot i ser sobretot visible a les escoles on es concentren els alumnes amb més dificultats, posa en dubte l'equitat i la qualitat educativa, i també la cohesió social del país. Davant d'això, considera fonamental que les desigualtats educatives s'intentin combatre amb totes les mesures polítiques disponibles.

Escoles Magnet

Una de les propostes que fa la Fundació Jaume Bofill, són les escoles Magnet²⁶. És un projecte que va néixer durant la dècada dels setanta als Estats Units, per fer front a la falta d'equitat educativa per motius racials. L'objectiu és aconseguir que la lluita contra la segregació escolar no es guanyi a partir de polítiques d'imposició, sinó mitjançant el compromís voluntari d'anar a aquestes escoles pel seu projecte educatiu, que ha de ser de qualitat i innovador. Així doncs, el projecte Magnet té un doble vessant, d'una banda, aconseguir que les escoles tinguin una població heterogènia i, de l'altra, que siguin les famílies les qui se sentin atretes pels centres pel pla educatiu i la innovació pedagògica que presenten.

Segons la definició que en fa l'associació Magnet Schools of America (MSA)²⁷, les escoles *magnet* són escoles públiques de primària i de secundària que centren el seu programa curricular en una branca específica, com pot ser la ciència, la tecnologia, l'enginyeria, les matemàtiques o les arts escèniques. Això no implica que la resta d'assignatures quedin apartades, ja que se segueixen les normes bàsiques establertes per a totes les escoles, però la diferència és que s'ensenyen dins el tema central o prioritari de l'escola. D'altra banda, la metodologia que s'aplica en aquests centres és més pràctica que teòrica, ja que s'intenta que

²⁵ FUNDACIÓ JAUME BOFILL. (2015). *Magnet. Aliances per a l'èxit educatiu*. Fundació Jaume Bofill. [Arxiu de vídeo]. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de https://youtu.be/eOgi5Puu_Jg?list=PLcsIrUHedr1J0mw1wvTF6dk2iP94DwXXg

²⁶ TARABINI, A. (2013). *Les escoles magnet: poden les aliances amb institucions millorar l'excel·lència i l'equitat educatives?*. Fundació Jaume Bofill. [Arxiu de vídeo]. Recuperat el 5 de febrer de 2016, des de <https://youtu.be/7H6sMiVkrVw>

²⁷ MAGNET SCHOOLS OF AMERICA. (2013). *What are Magnet Schools?*. MSA. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de <http://www.magnet.edu/about/what-are-magnet-schools>

el procés d'aprenentatge es faci mitjançant l'elaboració de projectes i/o experiments. Per aconseguir aquesta especificitat curricular, es produeixen aliances entre escoles i institucions considerades de referència i excel·lència en alguna branca concreta del coneixement.

Les escoles *magnet* es construeixen entorn de cinc pilars (MSA, 2013). En primer lloc, la diversitat, que permet oferir als estudiants una experiència educativa global. La integració ha de ser un dels principis bàsics d'aquests centres i, és per això, que s'han d'establir criteris d'accés justos que no afavoreixin un col·lectiu en detriment d'un altre. Generalment, s'aposta per fixar sistemes d'accés basats en l'atzar i no en proves de selecció, com també es fa una reserva prèvia de places per a alumnes amb necessitats educatives especials (TARABINI, 2013). D'altra banda, també s'ha de garantir que l'ambient de treball està basat en l'empatia, el respecte i el treball col·laboratiu amb totes les persones.

En segon lloc, la innovació curricular i el desenvolupament professional com a eina per assegurar l'educació específica i distintiva del centre. Aquestes escoles han d'oferir alguna cosa diferent de les altres escoles i treure profit de la seva aliança amb altres agents de la comunitat (TARABINI, 2013). El pla educatiu de les escoles *magnet* s'ha de fixar uns estàndards de qualitat elevats i rigorosos, amb l'objectiu final que els estudiants estiguin preparats per a l'educació superior i l'èxit acadèmic. Per fer-ho, cal que apliquin mètodes i estratègies d'ensenyament efectives, que emulin les millors pràctiques.

Un altre principi fonamental és l'excel·lència acadèmica, que es demostra a partir del compromís amb una educació que se centri en les necessitats dels alumnes. És important utilitzar estratègies d'avaluació que permetin fer un seguiment de l'aprenentatge, el progrés i l'èxit de l'alumne. Aquestes dades també serviran de guia perquè les escoles *magnet* puguin millorar i, així, garantir l'eficència del seu projecte acadèmic.

El quart fonament que recull l'associació MSA és que la docència ha de ser de qualitat i ha d'estar ben preparat. L'equip de professionals ha de creure en el projecte i s'ha de comprometre a tirar-lo endavant (TARABINI, 2013). És fonamental que els professors estiguin motivats i col·laborin amb el programa per assegurar el seu bon funcionament i treure el màxim profit de l'aliança educativa.

Per últim, les famílies, que poden donar suport i adoptar posicions solidàries per assolir un ambient d'educació favorable a la integració. Davant d'això, la Fundació Jaume Bofill senyala la importància d'un accés igualitari a les fonts d'informació, de manera que es garanteixi que totes les famílies coneixen el projecte de les escoles *magnet* i el valor afegit que presenten (TARABINI, 2013).

Les escoles *magnet* comparteixen unes característiques bàsiques. Són centres públics que presenten un percentatge d'alumnes immigrants que se situa per sobre de la mitjana del territori, és a dir, que la segregació escolar no només s'explica per la segregació residencial. A més, estan estigmatitzats i presenten desajustaments entre l'oferta i la demanda. Es tracta d'escoles que durant el curs pateixen variacions en l'alumnat, és a dir, que hi ha estudiants que abandonen el centre, com també n'hi ha d'altres que s'incorporen després que el curs escolar hagi començat. Per últim, també són escoles que presenten índexs elevats de fracàs escolar, que s'il·lustren en els resultats baixos obtinguts a les proves d'avaluació i en el nivell d'absentisme i abandonament, que és força elevat (TARABINI, 2013).

A Catalunya ja s'ha aplicat el programa de les escoles *magnet*, impulsat per la Fundació Jaume Bofill en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament i l'Institut de Ciències de l'Educació de la UAB. L'organització ha fet un seguiment de sis escoles i un institut que s'han aliat amb altres institucions.

Escoles	Institucions	Coneixement
* Escola Pardinyes (Lleida)	* Institut de Recerca i Tecnologies Agroalimentàries * Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Agrària de la UDL	Cos humà, agricultura i experimentació científica
* Escola Eduard Marquina (Barcelona) * Concepció Arenal (Barcelona)	* Institut de Ciències del Mar	Mar
* Escola Samuntada de Sabadell	* Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont	Paleontologia i ciència
* Escola Joan Maragall (Lleida)	* Magical Media * Universitat de Lleida	Competències audiovisuals
* Escola Josep M. de Sagarra (Barcelona) * Institut Moisès Broggi (Barcelona)	* Museu d'Art Contemporani de Barcelona	Art contemporani

Com defineix el Consorci d'Educació de Barcelona a la *Memòria d'activitats 2013-2014*²⁸, el projecte d'escoles *magnet* promou aliances de quatre anys de durada. Moltes de les col·laboracions es van posar en marxa durant el curs 2013-2014 i, per tant, ja fa tres anys que funcionen. Després d'aquest temps, les valoracions que se'n fan són positives. Isabel Santiago, directora de l'escola Joan Maragall, explica que treballar amb Magical Media ha suposat un repte per a l'equip de professors, però també una oportunitat per canviar la metodologia i fomentar el treball en grup: "hem pogut elaborar una programació més competencial i experimental per als nostres alumnes"²⁹.

La coordinadora pedagògica de l'Institut Moisès Broggi, Sisa López, considera que el projecte *magnet* permet un canvi de mentalitat tant en els alumnes com en els professors, que passen a donar molta importància a les capacitats, habilitats i competències, i no tanta als continguts tradicionals³⁰. Explica que en el cas dels alumnes, això els facilita tenir en compte els diferents punts de vista dels seus companys, com també els permet aprendre a partir de la seva pròpia experiència. Martina Simarro, alumna de 6è de Primària de l'Escola Pardinyes, revela que no s'esperava que treballar en grup tindria tants bons resultats: "nosaltres preferíem el treball individual, però ara hem vist que estar en equip permet fer nous amics i aprendre coses de tot el món"³¹.

El projecte *magnet* també ha rebut algunes crítiques. A l'informe *Polítiques d'inclusió social*³², Isaac Gonzàlez i Ricard Benito, membres de l'Observatori de la Segregació Escolar i doctors en Sociologia, posen en dubte l'eficàcia de les actuacions focalitzades a l'hora de

²⁸ CONSORCI D'EDUCACIÓ DE BARCELONA. (2014). *Memòria d'activitats 2013-2014*. Generalitat de Catalunya. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de http://www.edubcn.cat/racs_gene/extra/01_documents_de_referencia/935_Memoria_2013_2014.pdf

²⁹ FUNDACIÓ JAUME BOFILL. (2016). *Projecte Magnet escola Joan Maragall, Magical Media i UdL*. [Arxiu de vídeo]. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de <https://youtu.be/stSPMiKOfxI?list=PLCsIrUHedr1J0mw1wvTF6dk2iP94DwXXg>

³⁰ FUNDACIÓ JAUME BOFILL. (2016). *Projecte Magnet: Institut Moisès Broggi i MACBA*. [Arxiu de vídeo]. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de <https://youtu.be/cZrB-22hHRo?list=PLCsIrUHedr1J0mw1wvTF6dk2iP94DwXXg>

³¹ FUNDACIÓ JAUME BOFILL. (2016). *Projecte Magnet: Escola Pardinyes, IRTA i ETSEA UdL*. [Arxiu de vídeo]. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de <https://youtu.be/u2ehamwKj8I?list=PLCsIrUHedr1J0mw1wvTF6dk2iP94DwXXg>

³² BENITO, R., GONZÁLEZ, I. (2010). *Polítiques reductores de les desigualtats educatives: la tensió entre les actuacions focalitzades i les actuacions universalistes*. Polítiques d'inclusió social, 131-144. Generalitat de Catalunya. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de http://ddd.uab.cat/pub/l1ibres/2010/132699/polincsoc_a2010.pdf

resoldre la segregació escolar. Per ells, les escoles *magnet* s'inclouen en aquest tipus de mesures que, segons defineixen, estan orientades a “desenvolupar una intervenció correctora sobre situacions escolars i comunitàries concretes on es detecten dèficits educatius de gravetat”. Els dos autors consideren que no són suficients per assolir l'equitat educativa, que defineixen com la “distribució desigual dels recursos educatius en funció de necessitats educatives desiguals que afavoreix aquells alumnes que mostren majors dèficits”, ja que són mesures que demanen una inversió extraordinària en uns centres que presenten situacions poc avantatjades, però no intervenen sobre la totalitat dels alumnes afectats.

Les escoles *magnet*, com també altres projectes similars, són útils davant situacions extremes, quan les actuacions universalistes, és a dir, aquelles que pretenen neutralitzar les desigualtats educatives des del seu origen, no són suficients. El problema és que l'escenari actual no permet determinar quins són els centres amb situacions extremes, ja que els dèficits educatius no estan concentrats en un nombre reduït de casos. La inversió extraordinària crida l'atenció i això deriva en l'augment de la concentració d'alumnes desfavorits. Per posar un exemple, una escola que posa en marxa una aula d'acollida per oferir una millor atenció als estudiants que s'han incorporat tard al sistema educatiu català, acaba tenint un percentatge d'alumnes immigrants molt elevat i, per tant, això va en detriment d'aconseguir una composició social heterogènia a les escoles (BENITO, 2010).

González i Benito critiquen que els projectes focalitzats no són capaços de transformar la realitat més enllà dels centres on s'ha treballat. A més, generalment els recursos que es distribueixen des de l'administració són escassos i això provoca que les activitats no tinguin un caràcter permanent, sinó que només funcionin durant uns anys. L'objectiu és que quan es retiri la inversió extraordinària, el nou pla educatiu adoptat es mantingui, però els dos autors posen en dubte aquest principi. D'altra banda, també es preocupen pel fet que el suport econòmic de l'administració en alguna dinàmica no escolar, com poden ser les activitats extraescolars, substitueixi la tendència de les famílies de fer-se'n càrrec, de manera que quan es retirin els recursos, sigui complicat tornar a recuperar la seva inversió.

Així doncs, es conclou a l'informe que les mesures focalitzades representen una inversió extraordinària en algunes escoles desfavorides, però no intervenen sobre el total dels alumnes afectats i la seva durada és limitada. La capacitat de maniobra pedagògica dels centres per

adaptar-se a les necessitats dels alumnes no pot ser l'estratègia prioritària per assolir la igualtat d'oportunitats, ja que pot derivar en la fragmentació social de la xarxa escolar en crear-se centres que s'acaben especialitzant en l'atenció a sectors socials concrets. A més, com mostren alguns estudis, el mètode organitzatiu i pedagògic de les escoles és un dels factors que menys expliquen les diferències de resultats entre els diferents alumnes (BENITO, 2010).

El paper dels municipis

“El Departament d'Ensenyament ha de vetllar per un correcte equilibri entre la llibertat d'elecció i la planificació de les necessitats educatives. El Departament s'ocupa correctament de la primera qüestió, però ignora la segona”. Aquesta és una de les conclusions a què arriba el sociòleg Xavier Bonal a l'informe *Municipis contra la segregació*. Encara que la publicació se centra en el paper dels municipis contra la segregació escolar, l'autor vol remarcar la responsabilitat del Departament d'Ensenyament, ja que és qui estableix el marc legal i qui dissenya les línies generals de la política educativa, que haurien d'intentar combatre les desigualtats en l'ensenyament.

En aquest document es presenten les experiències de municipis catalans que han tirat endavant polítiques i mesures per fer front a la segregació escolar del territori. Amb això, es demostra que no és veritat que la política educativa municipal no pugui actuar per falta de competències, ja que els ajuntaments poden aprofitar al màxim el marc legal i tots els espais de coresponsabilitat educativa amb el Departament d'Ensenyament. A més, també es demostra que tirar endavant i mantenir aquests plans i projectes en els municipis no depèn tant de les condicions socials, és a dir, del volum d'immigració o de la segregació urbana, sinó de la voluntat política (BONAL, 2013).

Els sis municipis que s'inclouen a l'informe³³ -Girona, Manlleu, Olot, Terrassa, Mataró i Valls- presenten estratègies diferents en funció de les característiques socials de cada territori. Tot i així, hi ha certes constants que caracteritzen les polítiques educatives locals que han aplicat. En primer lloc, cal destacar la seva concepció de l'educació com un servei públic, i

³³ En aquest cas, s'ha fet ús de la versió completa de l'informe:

- BONAL, X. (2013). *Municipis contra la segregació escolar*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 10 de març de 2016, des de <http://geps-uab.cat/sites/default/files/publicacions-adjunts/Municipis%20contra%20la%20segregacio.pdf>

això es tradueix en assegurar una oferta educativa de qualitat a tots els centres del territori, independentment de la seva titularitat, i en garantir que tots els alumnes tindran accés a les oportunitats.

Un altre aspecte important és la coresponsabilitat, és a dir, la capacitat de treballar juntament amb el Departament d'Ensenyament i amb el conjunt de la comunitat educativa, que ha permès fixar les millors pràctiques educatives per cada municipi. En aquesta línia, també és bàsic saber aprofitar el marc legal d'escolarització i, per tant, treure el màxim profit de les possibilitats normatives de què es disposa, amb l'objectiu de reduir la segregació escolar i augmentar l'ajuda a l'alumnat amb necessitats especials.

Pel que fa a la implicació econòmica, els ajuntaments poden prioritzar la planificació educativa i, fins i tot, aportar recursos propis per tirar endavant projectes d'innovació educativa en escoles segregades, com és el cas de Girona amb les escoles *magnet*. Un altre aspecte comú en els diferents municipis és que no només han procurat el repartiment equitatiu de l'alumnat per aconseguir l'heterogeneïtat social en els centres, sinó que també han elaborat mesures d'acompanyament i d'informació a les famílies, programes de lluita contra l'absentisme escolar i d'altres projectes d'innovació pedagògica.

Per últim, l'informe també presenta com a característica comuna el fet de concebre la desigualtat en l'accés a la informació i en els criteris d'escolarització com un dels principals factors de la segregació escolar. Una de les tasques principals de les oficines municipals d'escolarització dels sis casos estudiats és, precisament, garantir la igualtat en aquests aspectes. Per aconseguir-ho, és important establir un diàleg constant amb el conjunt de la comunitat educativa per tal d'assolir el màxim consens a l'hora de tirar endavant polítiques com els canvis en la zonificació escolar o les modificacions en la reserva de places. A més, també és fonamental disposar d'un capital humà motivat i professional, que tingui el compromís de tirar endavant els projectes educatius i de sostenir-los en el temps.

La tasca dels municipis, però, tampoc és senzilla, ja que hi ha alguns obstacles que poden frenar l'èxit de les seves polítiques (BONAL, 2013). Els factors exògens tenen un pes determinant a l'hora de determinar la capacitat dels ajuntaments per desenvolupar mesures contra la segregació escolars. Hi ha localitats en què la concentració de població desfavorida

és excessiva i això dificulta que es pugui corregir la concentració d'aquest perfil d'alumnes només mitjançant polítiques educatives. Altres vegades, l'obstacle és de caràcter econòmic, ja que encara que no sigui el punt fonamental en aquest tipus de polítiques, els projectes més eficients requereixen una implicació econòmica per part dels ajuntaments.

Un altre problema és l'enfocament que es dona a les polítiques, ja que només s'intervé per aconseguir una distribució més equilibrada de l'alumnat amb necessitats educatives especials, mentre que la concentració escolar dels grups socials més benestants no s'intenta corregir, perquè no es concep com un problema. Un últim aspecte és la manca de consens o la resistència de determinants actors a introduir canvis en el funcionament del model educatiu (BONAL, 2013).

A la conclusió de l'informe, Xavier Bonal insisteix en el paper que ha de tenir el Departament d'Ensenyament per crear un marc favorable a l'aplicació de polítiques locals: "és responsabilitat d'aquest departament desplegar les regulacions i les orientacions bàsiques que afavoreixin la planificació educativa per a l'equitat". En aquesta línia, també destaca la responsabilitat de l'administració autonòmica de garantir els recursos necessaris per poder tirar endavant una educació pública en condicions igualitàries. Per últim, lamenta el rol que, fins al 2013 -quan es va publicar l'informe-, ha tingut el Departament d'Ensenyament en la lluita contra la segregació escolar. Critica que no només no s'han aplicat les mesures necessàries, sinó que s'han afegit decisions que "tendeixen a reforçar la segregació escolar a través de donar respostes a la demanda amb més veu i ignorar les necessitats dels sectors més silenciosos".

2.2. La funció social del periodisme

L'any 1787, l'escriptor i polític britànic Edmund Burke va definir, per primera vegada, el periodisme com el quart poder. Després d'observar el pes que la premsa anglesa tenia a l'hora de promoure criteris polítics a la societat, Burke va introduir aquesta visió del periodisme, que el posiciona com una nova forma d'influir a les masses³⁴. Des de llavors, han estat nombrosos els estudis que s'han fet sobre la influència dels mitjans de comunicació a la

³⁴ GALÁN-GAMERO, J. (2014). *Cuando el 'cuarto poder' se constituye en cuarto poder: propuestas*. Palabra Clave, num. 17: 150-185. Recuperat el 9 de maig de 2016, des de <http://palabraclave.unisabana.edu.co/index.php/palabraclave/article/view/2666/3389>

societat, encara que és a finals del segle XIX, quan les teories agafen més rellevància. Això s'explica per l'aparició de la premsa de masses, que neix com a conseqüència de la disminució del cost dels diaris, facilitant que les publicacions arribin a un públic més ampli.

Els primers treballs se centraven en el poder dels mitjans de comunicació, un plantejament que, durant els anys seixanta i setanta, va derivar en posicions més escèptiques. Llavors es defensava que els efectes directes sobre l'opinió pública eren escassos. A partir d'aquest moment, van sorgir altres teories com la de l'Agenda Setting, de Maxwell McCombs i Donal Shaw, un concepte que els mateixos autors defineixen com "la capacitat dels mitjans de comunicació de masses de saber estructurar els coneixements de l'audiència i de saber canviar-los"³⁵. El que es desprèn d'aquesta definició és que el periodisme, més que imposar una manera de pensar, determina què és el que s'ha de pensar a partir de les notícies que ofereix i de la manera com les jerarquitzava. Així doncs, tot allò que no s'inclogui als mitjans de comunicació, difícilment transcendirà a la societat, de manera que passarà a ser un tema invisibilitzat. Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad Nacional Autónoma de México

Teun A. van Dijk, investigador lingüístic i analista del discurs, recull a l'article *El poder i els mitjans de comunicació*³⁶, que una altra tendència va ser estudiar les influències indirectes, generals i ideològiques que es desprenien, per exemple, d'una anàlisi crítica del rol dels mitjans de comunicació. Posa d'exemple a Stuart Hall, que defensa que el periodisme codifica la realitat a partir d'un codi hegemònic coincident amb el punt de vista de la classe dominant, que posteriorment ha de ser descodificat per l'audiència. Hall distingeix tres tipus de descodificació diferent³⁷. D'una banda, hi ha la recepció dominant, que fa referència al grup de la societat que utilitza els mateixos criteris que els mitjans de comunicació i que, per tant, dona per vàlid tot allò que diuen els periodistes. D'altra banda, hi ha la posició negociada, que es caracteritza per reconèixer la legitimitat de les idees hegemòniques, però que, tot i així, s'interpreten a partir de l'opinió i l'experiència pròpies. Per últim, hi ha la

³⁵ MCCOMBS M. (1996). *Influencia de las noticias sobre nuestras imágenes del mundo*. Los efectos de los medios de comunicación. Investigaciones y teorías, 13-34. Barcelona: Paidós.

³⁶ VAN DIJK, T.A. (1993). *El poder i els mitjans de comunicació*. Periodística, num. 6: 11-38. Recuperat el 6 d'abril de 2016, des de <http://www.discursos.org/oldarticles/El%20poder%20i%20els%20mitjans%20de%20comunicaci%F3.pdf>

³⁷ FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES DE LA UNAM. (2011). *Codificar y decodificar, de Stuart Hall*. Estudios Culturales. Recuperat el 14 de maig de 2016, des de <https://estudioscultura.wordpress.com/2011/10/18/codificar-y-decodificar-de-stuart-hall/>

lectura d'oposició, és a dir, el grup de persones capaç d'identificar i comprendre els codis dominants que construeixen els missatges però que, malgrat això, els descodifiquen de forma contrària. És un col·lectiu que desconfia de tot el que diuen els mitjans de comunicació.

Teun A. van Dick, afegeix en el seu article que, posteriorment, també van sorgir estudis de caràcter qualitatiu, que tenien com a disciplina de referència les humanitats. Com s'explica a *La evolución metodológica en las teorías de la comunicación: hacia lo cualitativo*³⁸, els temes de què s'ocupa aquesta metodologia són la cultura i la comunicació i una de les seves característiques és l'aproximació *emic* de l'objecte estudiat. Això significa que el teòric intenta descobrir un sistema des de dins, de manera que el seu mètode d'estudi és l'observació participant. Els estudis qualitatius recollits al llibre *Metodologías cualitativas de investigación en comunicación de masas*³⁹, conclouen que les notícies són ideològiques i que els mitjans de comunicació elaboren la seva pròpia lectura dels fets, però que després és el públic qui ha d'escollir si creure-se-la o rebutjar-la⁴⁰.

La bibliografia sobre la influència dels mitjans de comunicació a la societat és molt extensa, però el que es desprèn de la majoria de teories és que el periodisme desenvolupa un paper important en la formació de l'opinió pública, ja que és qui dona visibilitat als diferents conflictes i a les parts que hi intervenen. Així doncs, més enllà de la definició estricta de periodisme, que segons la RAE és "la captació i el tractament -escrit, oral, visual o gràfic- de la informació en qualsevol de les seves formes i varietats", també s'ha de vincular els mitjans de comunicació amb la funció social. En aquest sentit, a *Función social del periodista en la construcción de la noticia: caso Aire Libre*⁴¹, es defineix la notícia com un bé públic i la

³⁸ RODRIGO ALSINA, M. (2014). *La evolución metodológica en las teorías de la comunicación: hacia lo cualitativo*. Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat el 7 d'abril de 2016, des de <http://linux.delaube.com/ircos/wp-content/uploads/2014/01/Miguel-Rodrigo.pdf>

³⁹ JANKOWSKI, N.W., JENSEN, K.B. (1993). *Metodologías cualitativas de investigación en comunicación de masas*. Barcelona: Bosch Casa Editorial.

⁴⁰ GARCÍA ESTÉVEZ, N. (2011). *Reseña Metodologías cualitativas de investigación en comunicación de masas*. Recuperat el 7 d'abril de 2016, des de <http://es.slideshare.net/nogares/resea-metodologas-cualitativas-de-investigacin-en-comunicacin-de-masas>

⁴¹ BALZARINI, H. (2010). *Función social del periodista en la construcción de la noticia: caso Aire Libre*. Universidad Nacional de Rosario. Recuperat el 7 d'abril de 2016, des de <http://www.postituloperiodismo.com.ar/tfi/id/4/title/Función-Social-del-periodista-en-la-construcción-de-la-noticia-%3A-Caso-Aire-Libre>

forma d'accés a l'espai públic “d'aquells temes, interessos i veus que possibiliten el funcionament democràtic”.

El periodisme ha perdut part de la seva funció social per la globalització, que ha motivat l'establiment d'una cultura global, i per la concentració de capitals en els mitjans, que també és una amenaça pel pluralisme. Actualment, els fets polítics i els econòmics ocupen gran part de l'agenda mediàtica, mentre que els problemes socials queden marginats. Poques vegades són difosos pels mitjans de comunicació, i quan ho fan, apareixen desvinculats dels temes polítics i econòmics, és a dir, descontextualitzats: “els protagonistes apareixen com àngels o herois i no com a ciutadans responsables que assumeixen un rol social en la resolució de conflictes” (BALZARINI, 2010).

Davant la falta d'inclusió dels temes socials als mitjans de comunicació, apareix el Periodisme Social, que intenta que la comunicació serveixi per crear un espai de debat entre els diferents actors de la societat. Alicia Cytrynblum, periodista i autora de *Periodismo social. Una nueva disciplina*⁴², ho defineix com la disciplina “que té en compte les implicacions i conseqüències socials de qualsevol succés, que té com a interlocutor de referència la societat organitzada i que recull les iniciatives ciutadanes amb capacitat per a la transformació social”. Segons es recull a *Periodismo social. La voz del Tercer Sector*⁴³, els principals temes de què parla el periodisme social són la qualitat de vida, la pobresa, l'educació, el racisme o la inseguretat ciutadana. El document conclou que es tracta d'un periodisme que vol recuperar els valors clàssics de la professió i cobrir les necessitats reals dels ciutadans. Per fer-ho, s'ha de donar més protagonisme als qui reben i viuen les decisions polítiques i econòmiques, i també donar visibilitat a tots els col·lectius de la societat, sense cap mena de discriminació. La funció final és la de treballar per assolir una societat més democràtica i igualitària.

2.2.1. Ètica periodística

La deontologia periodística és la regulació de l'activitat periodística, que té com a base la responsabilitat social i la veracitat informativa. Segons José María Desantes, periodista i

⁴² CYTRYNBLUM, A. (2009). *Periodismo social. Una nueva disciplina*. Buenos Aires: La Crujía Ediciones.

⁴³ ÁLVAREZ DÍAZ, A. (2013). *Periodismo social. La voz del Tercer Sector*. Cuadernos Artesanos de Comunicación. Recuperat el 7 d'abril de 2016, des de <http://www.revistalatinacs.org/067/cuadernos/cac41.pdf>

catedràtic en Dret de la Informació, es defineix com “un conjunt sistemàtic de normes mínimes que un grup professional determinat estableix i que reflecteix la concepció ètica majoritària dels seus membres. És com una objectivació dels diferents conceptes ètic-professionals subjectius, que estaran més o menys d’acord amb el seu entorn social. Perquè tingui vigència no es pot oposar a les concepcions ètiques individuals”⁴⁴.

En una societat democràtica, s’espera que el periodisme sigui lliure, i que, per tant, el professional pugui emetre informació fent efectiu el dret del públic a ser informat. Davant d’això, el periodisme no només ha d’estar protegit per la legislació genèrica, que garanteix el dret a la llibertat d’expressió i d’informació, sinó també pel codi deontològic, que són eines d’autoregulació de la professió⁴⁵. Hugo Aznar⁴⁶ afegeix que també són un instrument per a la societat, ja que l’existència d’aquest codi permet que el públic disposi d’un criteri d’exigència de veritat i de credibilitat als mitjans de comunicació.

El Codi Deontològic del periodisme va aprovar-se l’any 1992 en el II Congrés de Periodistes Catalans. El Col·legi de Periodistes⁴⁷ ho defineix com “una declaració de principis que, sustentada en dotze criteris, vol estimular la constant reflexió autocrítica sobre els valors ètics que han de prevaler en l’exercici de la professió periodística”. La declaració de principis de la professió periodística a Catalunya, publicat al portal del Col·legi, recull els següents criteris:

- a) Observar sempre una clara distinció entre els fets i opinions o interpretacions, evitant tota confusió o distorsió deliberada d’ambdues coses, així com la difusió de conjectures i rumors com si es tractés de fets.
- b) Difondre únicament informacions fonamentades, evitant en tot cas afirmacions o dades imprecises i sense base suficient que puguin lesionar o menysprear la dignitat de les persones i provocar dany o descrèdit injustificat a institucions i entitats públiques i privades, així com la utilització d’expressions o qualificatius injuriosos.

⁴⁴ DESANTES, J.M. (1973). *El autocontrol de la actividad informativa*. Madrid: Edicusa.

⁴⁵ FERNÁNDEZ, E. (2013). *Nociones básicas de Ética y deontología periodística*. Apunts d’Escriptura Audiovisual. Universitat Autònoma de Barcelona.

⁴⁶ AZNAR, H. (1999). *Comunicación responsable: Deontología y autorregulación de los medios*. Barcelona: Editorial Ariel.

⁴⁷ COL·LEGI DE PERIODISTES. (2013). *Codi deontològic*. Col·legi de Periodistes. Recuperat el 7 d’abril de 2016, des de <http://www.periodistes.org/ca/home/periodisme/codi-deontologic.html>

- c) Rectificar amb diligència i amb tractament adequat a la circumstància, les informacions -i les opinions que se'n derivin- que s'hagin demostrat falses i que, per tal motiu, resultin perjudicials per als drets o interessos legítims de les persones i/o organismes afectats, sense eludir, si calgués, la disculpa, amb independència d'allò que les lleis disposin al respecte.
- d) Utilitzar mètodes dignes per a obtenir informació o imatges, sense recórrer a procediments il·lícits.
- e) Respectar l'*off the record* quan aquest hagi estat expressament invocat, d'acord amb la pràctica usual d'aquesta norma en una societat lliure.
- f) Reconèixer a les persones individuals i/o jurídiques el seu dret a no proporcionar informació ni respondre preguntes, sense perjudici del deure dels periodistes a atendre el dret dels ciutadans a la informació. Aquest dret protegeix molt especialment l'estricta confidencialitat sobre la salut o la malaltia d'una persona com a nucli de la seva privacitat, malgrat la curiositat que pugui haver-hi en el cas de personatges coneguts públicament, fins i tot més enllà de la seva mort. Pel que fa a assumptes relacionats amb les administracions públiques, el dret fonamental a la informació ha de prevaler sempre per damunt de qualsevol restricció que vulneri injustificadament el principi de la transparència informativa a què estan obligades.
- g) No acceptar mai retribucions o gratificacions de tercers per promoure, orientar, influir o haver publicat informacions o opinions. En tot cas, no s'ha de simultaniejar l'exercici de l'activitat periodística amb altres activitats professionals incompatibles amb la deontologia de la informació, com la publicitat, les relacions públiques i les assessories d'imatge, ja sigui en l'àmbit de les institucions o organismes públics, com en entitats privades.
- h) No utilitzar mai en profit propi informacions privilegiades obtingudes de forma confidencial com a periodistes en exercici de la seva funció informativa.
- i) Respectar el dret de les persones a la seva pròpia intimitat i imatge, especialment en situacions de vulnerabilitat i malaltia i en casos o esdeveniments que generin situacions d'aflicció o dolor, evitant la intromissió gratuïta i les especulacions

innecessàries sobre els seus sentiments i circumstàncies, especialment quan les persones afectades ho explicitin.

- j) Observar escrupolosament el principi de presumpció d'innocència en les informacions i opinions relatives a causes o procediments penals en curs.
- k) Tractar amb especial cura tota informació que afecti menors, evitant difondre la seva identificació quan apareixen com a víctimes (excepte en supòsit d'homicidi), testimonis o inculpats en causes criminals, sobretot en assumptes d'especial transcendència social, com és el cas dels delictes sexuals. També s'evitarà identificar contra la seva voluntat les persones pròximes o parents innocents d'acusats o convictes en procediments penals.
- l) Actuar amb especial responsabilitat i rigor en el cas d'informacions o opinions amb continguts que puguin suscitar discriminacions per raons de sexe, raça, creences, extracció social i cultural i malaltia, així com incitar a l'ús de la violència, evitant expressions o testimonis vexatoris o lesius per a la condició personal dels individus i la seva integritat física i moral.

2.2.2. L'educació en els mitjans de comunicació

Teun A. van Dijk, a *Una mirada crítica*⁴⁸, engloba sota el concepte d'«elits simbòliques» tots aquells grups, organitzacions i institucions de la societat que tenen una influència sobre el discurs públic i, en concret, destaca tres actors diferents. D'una banda, hi ha les persones que emeten el discurs polític o que hi tenen accés. D'altra banda, hi ha els mitjans de comunicació, que són els qui donen veu als diferents discursos i, per tant, també hi tenen un control. Per últim, hi ha el sector educatiu, que permet que els alumnes aprenguin no només sobre el món i el coneixement oficial, sinó també sobre les actituds i ideologies que poden adoptar-se davant la immigració i el racisme.

Aquestes elits simbòliques construeixen el discurs polític, mediàtic i educatiu i, per tant, tenen el control indirecte de la ment social i de l'opinió pública: “A partir del discurs la gent aprèn, però també construeix les seves actituds i comportaments respecte a la immigració,

⁴⁸ ALTÉS, E., GIRÓ, X., PALÀ, R., PARTAL, V., VAN DIJK, T.A. (2013). *Una mirada crítica: un (des)enfoc crític sobre els mitjans de comunicació*. [DVD]. AulaMèdia. Objectiu: Comunicació.

l'avortament, l'homosexualitat..." (DIJK; 2013). L'holandès afegeix que els polítics, els mitjans de comunicació i el sector educatiu també influeixen sobre les ideologies bàsiques i, com a conseqüència, sobre les pràctiques socials. Dit d'una altra manera, i per posar un exemple, els grups influents generen un discurs entorn del racisme que pot provocar que es fomenti la discriminació dels immigrants o, per contra, la seva inclusió.

A la revista electrònica de pedagogia, Odiseo⁴⁹, s'insisteix en la importància dels mitjans de comunicació a l'hora de construir l'opinió pública. Més que això, consideren que el periodisme té una gran influència sobre els nens i els joves, ja que ofereix una educació informal que els acostuma a cridar més l'atenció que la que reben a l'escola. A *Medios de comunicación de masas, educación informal y aprendizajes sociales*⁵⁰, es defineix aquest tipus d'ensenyament com els processos educatius que es produeixen en el transcurs de les relacions socials i de la vida quotidiana, "on les persones, de manera no organitzada, no sistemàtica i amb freqüència no intencional, adquireixen i acumulen coneixements, habilitats, actituds i modes de discernir". En aquest sentit, els mitjans de comunicació han estat molt criticats, ja que es considera que quinze minuts d'un mal programa de televisió pot destrossar el que s'ha après a l'escola durant cinc hores.

En aquest mateix informe, es recullen dues posicions davant la influència que el periodisme exerceix sobre l'educació dels nens. D'una banda, hi ha la visió pessimista, que destaca els efectes negatius dels mitjans de comunicació i que, per tant, s'han d'ignorar dins el context escolar, ja que els nens són vulnerables i se'ls ha de protegir davant la influència mediàtica. I d'altra banda, hi ha els qui defensen la relació entre els mitjans de comunicació i l'escola perquè creuen que la influència del periodisme sobre els nens no és tan directe. En aquest sentit, consideren que la influència mediàtica no té efectes il·limitats sobre els receptors, sinó que són els nens qui fan ús dels mitjans, i no al revés.

Un dels aspectes més importants hauria de ser el d'ajudar els nens a distingir entre els missatges dels mitjans de comunicació i la realitat, de manera que desenvolupin la capacitat

⁴⁹ CASTILLO, C. (2006). *Medios masivos de comunicación y su influencia en la educación*. Odiseo. Recuperat el 9 d'abril de 2016, des de <http://odiseo.com.mx/category/autor/carmencastillobarragan>

⁵⁰ LICERAS, A. (2005). *Los medios de comunicación de masas, educación informal y aprendizajes sociales*. IBER. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, num. 46: 109-124. Recuperat el 9 d'abril de 2016, des de http://www.ub.edu/histodidactica/images/documentos/pdf/medios_comunicacion_masas_educacion_informal_aprendizajes_sociales.pdf

de reflexió i d'avaluació per poder valorar fins a quin punt és fiable el que reben des de la televisió, la premsa, la ràdio o Internet. L'objectiu final, però, no és només la comprensió crítica de la informació periodística, sinó també que l'educació faci una acceptació crítica dels mitjans de comunicació, és a dir, que el sector educatiu tingui en compte la influència mediàtica sobre els alumnes i els ajudi a interpretar els missatges que s'emeten, per tal que l'educació informal sigui efectiva i no posi en perill l'ensenyament que es rep a l'escola (LICERAS, 2005).

3. Planificació del projecte

La bibliografia sobre la segregació escolar a Catalunya és molt extensa gràcies a organitzacions com la Fundació Jaume Bofill o l'Observatori de la Segregació Escolar, que publiquen informes i documents sobre la incidència d'aquest problema a l'educació catalana. Per contra, el contingut periodístic és molt limitat i gairebé mai ha estat un tema tractat amb profunditat. És per això, que la finalitat d'aquest treball és planificar l'elaboració d'una sèrie de reportatges per tal que les desigualtats educatives formin part de l'agenda mediàtica i, conseqüentment, la societat sigui conscient d'aquesta realitat.

El principal fi dels reportatges, per tant, és aconseguir que hi hagi un major compromís social contra les desigualtats educatives. Per poder assolir-ho és important tenir en compte el desconeixement que hi ha entorn del concepte de segregació escolar i, per tant, els reportatges no només han de denunciar l'existència de desigualtats educatives, sinó que també han d'explicar per què són un problema i de quina manera es poden combatre.

3.1. Mitjà de comunicació i públic

El mitjà de comunicació on es vol publicar la sèrie de reportatges és l'Ara, un diari d'informació generalista en català que va distribuir el seu primer exemplar el 28 de novembre del 2010. La directora actual del diari és la periodista i politòloga Esther Vera i el seu director fundacional és el periodista Carles Capdevila. Com s'explica en el seu manifest fundacional, l'Ara “mira i explica el món des de Catalunya” i, per tant, la informació vinculada amb el territori té un pes determinant.

Pel que fa als continguts, el diari sovint publica notícies relacionades amb l'educació i, algunes vegades, n'hi ha que se centren en la segregació escolar. El problema d'aquestes peces, a banda de ser minoritàries, és que no s'han publicat amb constància ni seguint un ordre lògic, sinó que, per contra, són articles independents, que no tenen cap connexió entre ells. D'aquesta manera, la informació queda descontextualitzada i, així, és difícil que el lector pugui fer-se una idea de fins a quin punt és greu la segregació escolar en el sistema educatiu català. L'objectiu és aprofitar això com a via d'entrada pels reportatges. La seva publicació permetria que els lectors de l'Ara tinguessin accés a una visió global del problema, a una síntesi de les seves causes, conseqüències i possibles solucions. Així doncs, s'aconseguiria

que el públic del diari tingués una idea clara del que són les desigualtats educatives i del que representen.

El perfil dels lectors de l'Ara ha estat també determinant a l'hora d'escollir aquest mitjà com el més òptim per publicar la sèrie de reportatges. Segons un estudi del Baròmetre de la Comunicació, realitzat el 2011, la majoria dels lectors de l'Ara formen part de classes mitjanes-altes i tenen el català com a llengua habitual⁵¹. Pel que fa a l'edat, el 32% dels lectors tenen entre 30 i 44 anys i, d'altra banda, el 35% formen part d'una llar amb quatre o més persones. Aquest tipus de perfil és un motiu més per publicar els reportatges a l'Ara, ja que probablement són molts els lectors que tenen fills en edat d'escolarització. A més, és especialment útil que el problema de la segregació escolar sigui conegut entre les famílies benestants, ja que el seu paper és fonamental a l'hora de combatre'l.

D'altra banda, també és important que les desigualtats educatives es converteixin en un tema freqüent de debat entre el professorat, ja que d'aquesta manera serà més fàcil desenvolupar dinàmiques i crear programes que permetin posar el fre i revertir aquest problema. És per això que també es vol publicar la informació sobre la segregació escolar en un mitjà destinat especialment els professionals de l'educació. En aquest sentit, una bona opció és la revista mensual Cuadernos de Pedagogía, nascuda l'any 1975 i propietat del grup Wolters Kluwer. Es tracta d'una publicació, que actualment ja disposa de versió digital, que conté articles d'opinió, entrevistes i propostes escolars, amb l'objectiu de fomentar el debat sobre el sector de l'ensenyament i, així, poder millorar el dia a dia a les aules.

3.2. Estructura del reportatge

La segregació escolar és un tema que, tot i no ser complicat, és molt ampli i dens. És per això, que cal definir bé els objectius i les idees que es volen explicar, així com dissenyar una estructura de reportatge que faciliti la lectura i la faci atractiva. Per tots aquests motius, i pensant en els lectors del diari Ara, s'ha cregut pertinent dividir la informació en tres parts diferenciades i, en cadascuna d'elles, abordar el tema des d'un vessant determinat. El que finalment es vol aconseguir és que després de llegir el conjunt de reportatges, el lector

⁵¹ ARA. (2011). *Així és el lector de l'ARA*. Ara.cat. Recuperat el 14 d'abril de 2016, des de http://www.ara.cat/media/Aixi-lector-lARA_0_460154022.html

entengui què és la segregació escolar, quines en són les causes i les conseqüències i, per últim, com es pot acabar amb aquest problema.

Respecte a la revista Cuadernos de Pedagogía, els objectius que es persegueixen coincideixen amb els de l'Ara, és a dir, que es vol conscienciar el conjunt de professors sobre la segregació escolar per tal que s'impulsin projectes que permetin acabar amb aquesta situació. Així doncs, és imprescindible que el tema quedi ben definit, però, tot i així, no es pot perdre de vista que la revista es dirigeix a un lector especialitzat en el sector de l'ensenyament i que, per tant, no cal incidir en els conceptes més bàsics. Per aquest motiu, i també per tal d'ajustar el contingut al tipus de publicacions de la revista, s'ha cregut pertinent condensar la informació en un sol article.

3.2.1. Contingut

La primera publicació se centrarà a donar una resposta completa a la pregunta de què és la segregació escolar. Per fer-ho, no només es definirà el concepte, sinó que també s'explicaran els factors que el provoquen. A més, també es presentaran les conseqüències derivades de les desigualtats educatives a Catalunya. Aquest darrer punt es tractarà de forma general, perquè és en el següent reportatge on s'abordarà el tema amb major profunditat. Així doncs, la informació de la segona peça girarà entorn de la repercussió que té la segregació escolar sobre els resultats acadèmics i el fracàs escolar i, també, sobre la cohesió social.

Finalment, l'objectiu de l'últim reportatge és informar de les diferents vies per combatre el problema. Per fer-ho, d'una banda, es parlarà del paper del Departament d'Ensenyament i, també, dels diferents ajuntaments. I d'altra banda, s'explicarà el projecte de les escoles Magnet, que s'ha aplicat en alguns dels centres més segregats per tal de poder revertir la situació. A més, al llarg dels tres reportatges ha de quedar evidenciat que el paper de les famílies és també molt important a l'hora d'evitar la reproducció de dinàmiques que afavoreixen les desigualtats educatives.

3.3. Metodologia

Abans d'elaborar els reportatges, ha calgut un treball de documentació previ per tal de poder fer una primera aproximació al tema de la segregació escolar. Amb això, ha estat possible

fixar els objectius del projecte i, també, dissenyar-ne l'estructura més òptima per tal de poder abordar-los. Una vegada fixat el format dels reportatges, el següent pas és fer una extensa recerca sobre les desigualtats en el sistema educatiu català⁵².

La informació sobre aquest tema és molt àmplia i, conseqüentment, es poden consultar fonts documentals molt variades. Tot i així, una de les principals és la Fundació Jaume Bofill, nascuda l'any 1969. Es tracta d'una fundació privada, de caràcter cultural, que, segons la definició de la seva pàgina web, promou “el coneixement de la societat catalana, el debat de les noves idees i les propostes per avançar cap a una major justícia social”. L'any 2009, i sense perdre aquests objectius de vista, les activitats d'aquesta organització es van centrar entorn de l'educació i el seu context social. Tant és així, que la Fundació Jaume Bofill ofereix una àmplia bibliografia sobre el funcionament de l'ensenyament a Catalunya i un dels temes principals dels seus anàlisis, informes i projectes és la segregació escolar. Per aquest motiu, els documents d'aquesta fundació són elementals per al procés de documentació d'aquest treball.

D'altra banda, també és important conèixer el punt de vista oficial respecte al tema de les desigualtats educatives. D'aquesta manera, a l'hora de dur a terme la tasca d'exploració, és bàsic tenir en compte la informació que ofereix la Generalitat de Catalunya i, més concretament, el Departament d'Ensenyament o els seus succeïdors. En aquest cas, la documentació és més limitada, i encara que existeixen informes sobre la situació educativa catalana, no n'hi ha cap que se centri exclusivament en la segregació escolar i en el que això representa. Val a dir, també, que no es disposa de dades oficials sobre el nombre d'alumnes que estan afectats per aquesta realitat. L'últim pas abans de començar a escriure els reportatges, és realitzar una sèrie d'entrevistes per tal de poder aprofundir en els conceptes que s'han après de les fonts documentals.

⁵² Veure pàgina 45, 'Quadern de lectura'

4. Quadern de lectura

4.1. Fundació Jaume Bofill

- a) TARABINI, A. (2013). *Les escoles magnet. Una aposta per l'excel·lència i l'equitat*. Fundació Jaume Bofill.

Origen *magnet schools* i pertinença a Catalunya

- Segregació escolar (Xavier Bonal).
- Segregació escolar relacionada amb els processos de tria d'escola (Miquel Àngel Alegre).
- Conseqüències de la segregació escolar: composició social homogènia de la ciutat i efecte sobre l'èxit escolar (Ferran Ferrer).

Unes notes sobre segregació escolar

Sobre la segregació escolar creixent dels sistemes educatius

- Factors de la segregació escolar
 - Introducció progressiva de mecanismes de quasi-mercat en educació => polarització en l'accés a l'educació i accentuació del *white flight* (Bagley, 1996).
 - Intervenció estatal en la regulació de l'accés a l'escola (procés d'admissió): la segregació escolar per raó socioeconòmica és superior en els sistemes amb més intervenció estatal (Gorard i Smith, 2004) => correspondència entre segregació escolar i segregació residencial en sistemes amb elevat intervencionisme estatal.
 - Diferenciació institucional dels sistemes educatius: règims escolars que opten per diferenciar abans els itineraris educatius són més segregadors de l'alumnat.
 - L'existència de més competitivitat entre centres per atraure alumnat.
 - Diferències notables en la capacitat de les classes mitjanes i mitjanes altes per eludir els requisits de regulació de l'accés. Estratègies condicionades per: situació residencial o transport escolar, diferents habilitats dels grups socials,

rebuig racial, estratègies de colonització escolar per part de les classes mitjanes que tenen dificultats per accedir a la xarxa privada de l'ensenyament.

- La polarització educativa té unes conseqüències nefastes sobre els resultats educatius dels alumnes més desfavorits.
- La composició social de les escoles és un aspecte fonamental de la igualtat d'oportunitats educatives => àmbit prioritari de la política educativa.

La situació a Catalunya

- La interacció de diversos factors ha generat dinàmiques d'escolarització que han afavorit la concentració de grups socialment homogenis en diverses escoles i instituts en molts municipis catalans => procés de guetització i de diferenciació en la diversitat cultural i social de l'alumnat.
 - Arribada creixent d'alumnat d'origen immigrat per la seva concentració residencial, la tendència a l'agrupament en escoles amb presència dels seus homòlegs i l'efecte "fugida" que ha generat en famílies autòctones cap a escoles amb menor presència d'alumnat estranger.
 - Determinació amb la qual les classes mitjanes cerquen en l'educació processos de diferenciació i distinció social. Importància de la inversió educativa per a les trajectòries professionals, recerca d'espais socialment homogenis per garantir una socialització en el grup d'iguals no conflictiva, estratègies d'accedir a major capital cultural i social.
 - Generalització de la LOGSE i el model de comprensibilitat.
 - Context de règim de quasi-mercat educatiu d'accés a l'escolarització. La correspondència entre les preferències escolars i l'assignació de plaça és especialment elevada. El sistema no deixa pràcticament marge per reconduir les eleccions familiars.

- Paper dels centres escolars: discriminació activa, passivitat, recerca d'exclusivitat o indiferència => actituds que poden facilitar o no les dinàmiques de segregació.
- La proporció d'immigració als municipis no és un factor decisiu que expliqui els índexs de segregació (la diferència està en l'activisme o la passivitat de les polítiques locals).
- La segregació escolar a Catalunya supera àmpliament la segregació residencial: la segregació escolar no és només un reflex de la distribució desigual dels grups socials en el territori.
- La segregació escolar és un fenomen que supera la divisió públic - privat del sistema educatiu. Les diferències *intra* (centres, municipis, sectors, districtes) són superiors a les diferències *inter*.
- Intervenció amb projectes com el de les escoles *magnet*. Tot i així, les mesures han de funcionar paral·lelament amb millores en la política de planificació i distribució equilibrada de l'alumnat amb més risc educatiu.

Elecció escolar: un breu marc de referència

L'elecció escolar en el seu context

- “Quasi-mercat educatiu”: existència d'una xarxa escolar diversificada i en competència; implementació de sistemes de finançament centrats en la demanda; presència del sector privat en la gestió; provisió i avaluació d'una part significativa de l'oferta educativa; generalització de mecanismes d'autonomia dels centres en el terreny de la definició del currículum; administració dels recursos, pressupostos i sistemes d'admissió d'alumnes.
- Quatre camins d'articulació: finançament públic d'escoles privades; programes de xec escolar; diversificació de l'oferta pública i l'autonomia de centre; flexibilització de l'assignació escolar per proximitat.

- En un escenari ideal de quasi-mercat: demanda - famílies competeixin entre elles en igualtat de condicions per inscriure el seu fill en un mercat obert i diferenciat d'escoles possibles / oferta - centres competeixin per oferir una oferta educativa de qualitat. La realitat, però, és lluny d'aquest escenari, especialment en l'àmbit de la demanda: condicions i dinàmiques d'elecció de centre per part de les famílies.

Elecció escolar i desigualtats socials. Notes de recerca

- L'aposta per la llibertat real d'elecció tendirà a equilibrar les composicions socials dels establiments escolars, sobretot en la mesura en què les famílies, amb independència de la seva situació econòmica i lloc de residència, es trobaran competint en igualtat de condicions per uns mateixos centres.
- Oposat a l'anterior: l'obertura dels espais de competència en el procés d'elecció escolar tendeixen a reproduir dinàmiques significatives de segregació i guetització escolar. Les escoles més demandades esgoten ràpidament la seva disponibilitat de places, mentre que els centres menys atractius mantenen una àmplia cartera de places vacants.
- Allò que finalment acaba alimentant la segregació social i "ètnica" entre escoles, així com la polarització social del mapa escolar, és la conjunció entre la presència d'un ampli marge en mans de les famílies per seleccionar escola i un mínim marge en mans dels centres per seleccionar l'alumnat.
- Tant Ball com Van Zanten (Londres i París) conclouen que són els pares més instruïts de classe mitjana els qui principalment surten beneficiats en el camp de l'elecció escolar. Factors: major informació i grau de reflexivitat en el procés de tria, major accés a xarxes socials privilegiades i major capacitat per sufragar determinats costos de l'escolarització en certs centres = capital cultural, capital social i capital econòmic de les famílies.
- Lògiques de filtratge i preocupació per la composició social dels centres + famílies de classe mitjana són les que acostumen a fer-se amb posicions privilegiades en el camp de l'elecció escolar => sentits de la tria escolar com a causa i conseqüència de determinats processos de segregació escolar.

- Tipologia de famílies a Catalunya quant a les lògiques d'elecció de centre
 - Perfil 1 (44%): famílies amb un elevat grau d'anticipació de la tria i un elevat coneixement del funcionament dels processos de preinscripció. Preocupació per la composició social de les escoles i per la qualitat del professorat. Perfil més instruït dels tres, amb un percentatge de famílies universitàries del 46,8%.
 - Perfil 2 (39,6%): han començat a pensar en la tria d'escola al llarg del curs i han conegut els criteris de puntuació i les escoles de proximitat durant la preinscripció. Preocupació per la proximitat i pel projecte educatiu dels centres. Perfil educativament més heterogeni, famílies amb estudis postobligatoris (39,5%).
 - Perfil 3 (16,3%): lògiques de tria menys informades. Preocupació per la distància del centre a la llar. Perfil menys instruït, famílies amb estudis obligatoris o inferiors (54,9%). Elevada proporció de famílies estrangeres que el componen (48,6%).
- Davant d'això, cal garantir un marc regulador capaç de generar un escenari en què el conjunt de les famílies tinguin les mateixes opcions reals d'accedir a una diversitat significativa d'escoles.

Com afecta la composició del grup al seu èxit escolar?

- Un primer interrogant per fer-nos és si totes les variables de composició d'un grup escolar concret afecten per igual els resultats escolars.
 - Sexe: les escoles separades en funció de sexe no obtenen millors resultats que la resta, sempre que rebaixem la influència del nivell socioeconòmic i cultural de les famílies que assisteixen a aquests tipus d'escoles (Anglaterra).
 - Nivell socioeconòmic: estudis comparatius a escala internacional ens mostren que països amb escoles més heterogènies que d'altres (socioeconòmic i cultural) obtenen molts millors resultats de rendiment escolar.

- Origen cultural dels alumnes: el repartiment desigual d'aquest perfil d'alumnes entre escoles posa en qüestió el seu èxit escolar? Un percentatge elevat d'alumnes d'origen immigrat a l'aula (amb baix nivell socioeconòmic i cultural) dificulta l'obtenció de bons resultats. El fet que un país tingui un elevat índex d'alumnes d'origen immigrat no comporta automàticament la baixada dels seus resultats en competències bàsiques; això depèn d'altres factors com les polítiques educatives.
- Grups de nivell en els centres: greu perjudici que comporta aquesta pràctica per als alumnes amb més dificultats. El fet de no tenir alumnes de rendiment alt a les aules fa disminuir notablement les expectatives d'aquests alumnes amb dificultats.
- La funció dels centres escolars inclou també un model de formació ciutadana que implica promocionar un seguit de valors que difícilment es poden aconseguir separant els nostres alumnes per sexe, llengua, classe social, nivell acadèmic o origen cultural => model d'escola inclusiva: com promoure una societat cohesionada i inclusiva de la seva diversitat si les escoles no incorporen en les seves pràctiques pedagògiques reals el principi de la inclusivitat?
- Tot alumne té capacitat d'aprenentatge i cal trobar les vies per aconseguir que tothom pugui desplegar al màxim les seves capacitats. El treball centrat en l'aprenentatge col·laboratiu.
- La diversitat a les aules és desitjable, tant des del punt de vista de l'èxit escolar com de la formació en valors, conductes i actituds davant el món que viuen. Es necessita professorat ben preparat pedagògicament per afrontar aquest nou repte i és desitjable preservar la diversitat dins de certs límits amb l'objectiu de fer viable l'èxit escolar per a tothom, punt bàsic inherent al principi d'educació de qualitat per a tothom.

El programa de les escoles *magnet* als Estats Units

- Es van crear als anys setanta als EUA amb l'objectiu de combatre la segregació racial que hi havia a les escoles públiques i augmentar el compromís voluntari

d'alumnes, famílies i professorat envers una escola que oferís oportunitats per a tothom.

- Augmentar la diversitat de la composició escolar sense emprar polítiques d'imposició i/o coerció de la població. La clau era proveir d'una oferta escolar prou atractiva i distintiva per convèncer els alumnes i les famílies d'anar-hi voluntàriament.
- Els dos principis que van guiar la creació de les escoles *magnet* van ser la desegregació i la llibertat d'elecció.
- Les escoles *magnet* són escoles públiques tant de primària com de secundària que es caracteritzen per una forta especialització curricular i/o pedagògica, que és el que dóna identitat al centre i el que pretén garantir-ne l'atractiu, el magnetisme i la demanda per part de sectors socialment diversos de població.
 - Escoles *magnet* globals: la proposta de renovació pedagògica i curricular afecta el conjunt de l'escola.
 - Escoles dins d'una escola: el programa *magnet* no afecta el conjunt del centre sinó només un grup d'alumnes dins d'aquest centre. Un grup d'alumnes de l'escola segueix un programa especial amb una especialització temàtica, mentre que la resta segueixen una educació regular no temàtica.
 - La majoria d'analistes recomanen l'aplicació d'escoles *magnet* globals per evitar, entre altres qüestions, l'estratificació dins del mateix centre escolar.
- Trets distintius de les escoles *magnet*:
 - Especificitat: escoles que han d'oferir un programa curricular específic i distintiu. Han d'oferir alguna cosa que les altres escoles no ofereixen, basant-se en la seva aliança amb diferents agents de la comunitat.
 - Integració: escoles que han d'estar obertes a tothom i han de garantir criteris justos d'accés. Establir sistemes d'accés basats en la sort i no en proves de selecció és l'única manera de garantir aquest principi.

- Diversitat: han de tenir un objectiu explícit envers la diversitat i una proposta per fer-ho possible. Generalment, la reserva de places ha estat el mecanisme emprat per garantir aquest principi.
- Compromís del professorat i autonomia: equip de professionals que cregui en la proposta i que es comprometí a portar-la a terme.
- Informació: crucial per tal que totes les famílies puguin conèixer l'oferta i el valor afegit de les escoles *magnet*. És sabut que la desigualtat en les fonts i la qualitat de la informació és una font potent de desigualtat educativa.
- Transport públic gratuït: no estan inscrites en zones escolars determinades, poden rebre estudiants de qualsevol zona del districte.
- Avaluació i millora: importància central a l'avaluació de les escoles *magnet* i a la disposició de dades que serveixin de guia, per poder garantir la seva eficiència i la rellevància.
- Així, les dues idees bàsiques de les *magnet* són la innovació educativa per garantir l'excel·lència i l'equitat i la visió comunitària i de coresponsabilitat.

El programa d'escoles *magnet* a Catalunya

- L'heterogeneïtat en la composició social de l'alumnat és una variable clau per garantir l'èxit escolar de tots els infants. La situació de segregació i estigmatització en què es troben nombroses escoles del nostre país representa un greu risc per avançar cap a l'excel·lència del nostre sistema educatiu, i alhora genera riscos importants en termes d'equitat, cohesió social i desenvolupament socioeconòmic nacional.
- L'aplicació d'un programa d'escoles *magnet* a Catalunya es presenta com una oportunitat per encarar alguns dels reptes educatius més importants a què s'enfronta el nostre sistema educatiu. Tal com ens mostra l'experiència nord-americana, les escoles *magnet* pretenen revertir les dinàmiques de desprestigi de determinats centres a través d'una aposta clara per la innovació educativa. Es tracta d'un

programa que aborda les qüestions d'equitat des de la visió de l'excel·lència i no només a través de la compensació.

- El model d'escoles *magnet* articula de manera innovadora dos principis tan importants com elecció i equitat i fa possible que totes les famílies puguin triar una bona escola per als seus fills.

Oportunitats d'un programa d'escoles *magnet*

- Articulació de dos dels seus principis originaris: l'elecció d'escola i l'equitat educativa. Per garantir que l'elecció de centre contribueixi a la millora del sistema educatiu del nostre país cal assegurar que tothom disposa de la mateixa llibertat d'elecció, independentment dels seus recursos econòmics, socials i culturals. Per això l'elecció no es pot deixar en mans del lliure mercat, s'ha de regular de manera que sigui compatible amb la garantia de l'equitat.
- Permet remarcar i positivitzar el tema de l'elecció escolar. El model d'escoles *magnet* contribueix a revertir la tendència de descartar un centre pel perfil de l'alumnat de l'escola, ja que intervé sobre els centres amb més dificultats per assegurar-ne les millors condicions d'ensenyament i aprenentatge. Són escoles que es converteixen en pols d'especialització i innovació i, conseqüentment, deixen de formar part de l'imaginari social de les "males escoles" o les escoles no desitjades.
- Vincle entre el principi d'equitat i el de qualitat o innovació educativa. Les diferències de qualitat entre centres educatius no només són una barrera per a la igualtat d'oportunitats, sinó també un obstacle clar per millorar els resultats del nostre sistema educatiu. Només disminuint la desigualtat d'oportunitats que hi ha sota la desigualtat de resultats aconseguirem millorar el conjunt del sistema. L'aplicació d'un programa *magnet* es presenta com una oportunitat per avançar en aquesta direcció.
- Polítiques de seducció que, lluny d'actuar a través de la imposició, intervenen a través de la conquesta i la motivació de les famílies. No es tracta d'obligar les famílies a anar a una determinada escola, sinó d'aconseguir que centres tradicionalment segregats i estigmatitzats es converteixin en centres desitjats,

demandats i ben valorats tant per famílies, com per alumnes i professorat. Només amb l'acceptació i satisfacció de famílies, alumnes i professorat amb les seves escoles de referència podrem avançar cap a l'èxit educatiu.

- Implicació i participació familiar. Capacitat per incrementar la implicació de totes les famílies en el projecte educatiu dels seus fills i en la seva vida escolar quotidiana. La mateixa elecció vinculada a les escoles *magnet* s'orienta a garantir el compromís de les famílies amb l'educació dels seus fills.
- L'èmfasi de les escoles *magnet* en la implantació d'un projecte educatiu compartit, que aglutini famílies, alumnat i professorat, genera un increment de l'apoderament familiar, en la mesura en què les famílies se senten part d'aquell projecte i, per tant, capaces d'intervenir-hi de múltiples maneres.
- Especialització temàtica pròpia de les escoles *magnet*. Permet donar identitat al centre, i això es reflecteix tant cap a fora com cap a dins de la mateixa escola. Permet que s'identifiqui fàcilment el centre amb una orientació temàtica i/o pedagògica particular de qualitat i ajuda a consolidar els projectes educatius dels centres i a donar-los coherència. També contribueix a reforçar l'autoconcepte i l'autoestima dels seus professionals, així com el seu sentiment de pertinença i cohesió de grup.
- Possibilitat d'explorar noves vies de col·laboració entre ens públics i privats que poden aportar beneficis al sistema educatiu.
- Són una opció real de canvi en els centres educatius amb més dificultats. Dissenyar i aplicar un projecte *magnet* en escoles segregades que concentren l'alumnat més desfavorit permet identificar quines són les causes de les dificultats que hi ha i, per tant, fer una bona diagnosi de la situació. També permet intervenir per modificar i transformar aquesta situació. Mecanisme per evitar fatalismes i per mostrar que el canvi és possible.

Riscos d'un programa d'escoles *magnet*

- Emulació automàtica del programa americà. Cal identificar tant els aspectes del model nord-americà que són exportables a la nostra realitat, com els que no ho són, precisament perquè depenen de les particularitats del context en què es van aplicar. El programa d'escoles *magnet* nord-americà s'ha aplicat en un context d'alta descentralització educativa, elevada autonomia de centres i programes de finançament específics per garantir el desenvolupament del projecte. Cal preguntar-se si en el nostre context disposem dels requisits legals, administratius i financers necessaris per fer viable l'aplicació del projecte.
- Implementació excessivament residual del programa amb poca articulació amb polítiques educatives més estructurals. Un dels reptes centrals que es deriva de l'aplicació del programa a Catalunya és la capacitat d'anar més enllà de la intervenció focalitzada en algunes escoles i la necessitat de vincular el programa amb una agenda política més àmplia de lluita contra la segregació escolar.
- Possible desigualtat que es pot generar entre les mateixes escoles. És important la reflexió sobre els criteris de selecció dels centres per participar en el programa d'escoles *magnet*. El risc que es desprèn d'un programa d'aquestes característiques és la tendència a concentrar més i millors recursos en determinades escoles en detriment d'altres centres que poden presentar característiques gairebé idèntiques.
- Potenciar el concepte de territori *magnet* per evitar els riscos de competència i desigualtat entre escoles. Aquest concepte ens fa pensar en la retroalimentació necessària entre escola, família i entorn i, per tant, en la necessitat d'anar més enllà de la intervenció aïllada en un centre, orientant l'actuació cap al conjunt del territori on aquest centre es localitza.
- Segregació interna. El programa d'escoles *magnet* s'ha de basar en una perspectiva multidisciplinària, que vagi més enllà de l'àmbit curricular i repercuteixi sobre el conjunt de la cultura del centre i que inclogui els seus procediments i maneres de fer.
- Nous reptes en el camp del mestissatge escolar. Cal ser conscients de les pors i desconfiances que sovint es generen enfront del desconeixement de l'altre i que, en

el cas de les famílies, es pot traduir en resistències davant un model escolar basat en l'heterogeneïtat. L'acompanyament de les famílies es presenta com un instrument imprescindible per difondre els beneficis socioeducatius associats a l'heterogeneïtat.

- No es poden convertir en una experiència aïllada, sinó que passin a formar part inherent de les polítiques educatives aplicades a Catalunya.

Oportunitats	Amenaces
<p>Reobre i resitua el debat sobre equitat, elecció i qualitat.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fa compatible un model d'elecció de centre amb un model d'equitat en el sistema educatiu. - Positivitza el tema de l'elecció escolar i deixa en segon pla el "descart" de centres. - Vincula equitat i qualitat com els dos pilars de l'excel·lència educativa. - Estimula les polítiques d'imposició. 	<p>Riscos derivats del context.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Còpia automàtica del model americà. - Manca de suport normatiu adequat. - Manca d'articulació amb una política nacional de lluita contra la segregació escolar.
Incrementa la participació i la implicació de totes les famílies, en la mesura que les fa participants del projecte educatiu i en garanteix l'apoderament.	Risc d'incrementar les desigualtats i competitivitat entre escoles.
<p>Reforça la identitat del centre, cap a fora i cap a dins.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Facilita la identificació del centre amb una orientació temàtica particular de qualitat. - Ajuda a consolidar els projectes educatius dels centres, augmenta l'autoestima del professorat i incrementa la cohesió de grup. 	Risc d'incrementar l'estratificació i la desigualtat interna dels centres.
Obre noves vies de col·laboració entre ens públics i privats, en pro de la millora educativa.	Reptes derivats del mestissatge escolar. Pot generar reticències per part de les famílies.
És una oportunitat per al canvi i la transformació dels centres amb dificultats.	Risc de ser una experiència anecdòtica i aïllada, sense vocació de permanència i continuïtat.

Propostes per orientar l'aplicació del programa d'escoles *magnet* a Catalunya

- Garantir que els criteris d'accés a les escoles *magnet* siguin els mateixos que a la resta d'escoles de la seva zona de referència.
- Oferir suport institucional perquè les escoles amb més dificultats puguin iniciar un programa d'aquestes característiques.
- Aplicar el programa d'escoles *magnet* com a part d'un programa més ampli de lluita contra la segregació escolar.
- Desenvolupar la idea de territori *magnet*, de manera que el programa es pugui beneficiar dels recursos del context i que alhora transfereixi els seus efectes al conjunt del territori.
- Desplegar el programa a partir d'una perspectiva multidisciplinària que en garanteixi l'aplicació al conjunt del centre educatiu.
- Explorar polítiques d'acompanyament familiar orientades a disminuir les reticències derivades del mestissatge escolar.
- Seqüenciar l'aplicació de la reforma i anar-ne avaluant de manera progressiva els obstacles i avenços.

Característiques comunes de les escoles *magnet*

- Escoles públiques, amb un percentatge d'alumnat immigrant per sobre de la mitjana del territori, de manera que la segregació escolar no s'explica exclusivament per la segregació residencial.
- Escoles estigmatitzades que presenten desajustaments crònics entre l'oferta i la demanda. Presenten molts alumnes de matrícula viva.
- Ser escoles amb índexs elevats de fracàs escolar, reflectits en resultats baixos en les proves d'avaluació i nivells alts d'absentisme i abandonament.

Reptes entorn del procés d'implementació	
Organització	Currículum
Flexibilitzar els temps i espais escolars. L'organització del centre al servei del projecte.	Articular l'especialització amb un acord sobre competències bàsiques per evitar l'exclusió social.
Assegurar la coherència entre l'escola i l'entorn. Programes de col·laboració escola - entorn. Nous perfils professionals als claustres.	Dissenyar el projecte curricular basant-se en els interessos de la comunitat. Coresponsabilitat en el disseny. Convenis amb entitats del territori.
Estimular la democràcia interna a les escoles.	Potenciar metodologies de treball globalitzades i col·laboratives.
Fomentar el lideratge educatiu i la professionalitat excel·lent.	

Reptes entorn de l'elecció i la gestió de la demanda
Atreure les famílies d'estatus socioeconòmic mitjà cap a centres segregats. <ul style="list-style-type: none">- Combinar intervencions focalitzades a escala de centre amb intervencions a escala territorial. Focus en polítiques d'admissió.
Retenir i fidelitzar les famílies d'estatus socioeconòmic mitjà en els centres segregats. <ul style="list-style-type: none">- Mantenir, desenvolupar i potenciar les polítiques locals d'acompanyament a l'escolarització.
Dur a terme esforços de difusió i informació del projecte que permetin trencar barreres lingüístiques i socioculturals.

Reptes entorn de l'autonomia de centres
No desvincular l'autonomia de centres de la responsabilització i suport de l'Administració educativa.
Eliminar les dificultats dels centres més segregats per desenvolupar plans d'autonomia i innovació. Riscos d'aïllament i abandonament institucional.
Modificar el model de contractació del professorat.

b) BONAL, X. (2015). *Equitat i resultats educatius a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill.

PISA

- Es tracta d'un projecte d'avaluació amb un disseny validat internacionalment i amb un alt rigor metodològic.
- Una de les fonts de referència més importants i influents en l'elaboració de polítiques educatives governamentals.
- Funció de fomentar i enriquir el debat pedagògic en el marc de la comunitat educativa (...) generar nous debats que contribueixin a la millora de la qualitat educativa.
- El 2012 l'àrea prioritària va ser la de matemàtiques, com també ho va ser l'any 2003.

Controvèrsia PISA	
Punts forts	Punts febles
Solidesa tècnica. Anàlisi científica i rigorositat	Risc de simplificació
Desmitificació de tòpics	Excés de classificació
Autonomia plena dels tècnics	Possibilitats limitades d'anàlisi de factors que influeixen en els resultats
Avalua competències. No currículums	No és una avaluació del sistema educatiu
Transparència màxima:	No és un oracle
<ul style="list-style-type: none"> - Marc metodològic - Instruments emprats - Base de dades 	És una condició necessària però no suficient Proves de llapis i paper
Presentació d'indicadors sobre:	Només s'avaluen tres àbits de competències
<ul style="list-style-type: none"> - Competències de l'alumnat - Context de l'alumnat - Tendències 	Concentració de proves en un sol dia No aporta resultats a nivell de centre ni de localitat
Avaluació d'aspectes del sistema educatiu des d'una mirada externa	Generador de dependència de solucions a curt termini
Possibilitat de comparació de contextos no educatius	Identifica els problemes, però no n'assenyala les causes

Conclusió

- El percentatge d'alumnat d'origen immigrant no explica els resultats en matemàtiques.
- A Catalunya, les diferències de rendiment en matemàtiques de l'alumnat que estudia en centres públics i privats són inexistents si es té en compte l'origen social dels estudiants.
- La segregació i la concentració escolars comporten unes condicions d'escolarització desiguals, que s'acostumen a traduir en resultats educatius desiguals. La segregació existent al sistema educatiu català, podria explicar, com a mínim en part, les diferències de resultats entre l'alumnat segons el seu origen social.

Altres apunts

- Les desigualtats educatives són un fre per a la millora dels resultats PISA. La majoria de països que han millorat la seva puntuació mitjana en matemàtiques entre 2003 i 2012 (Alemanya, Suïssa, Itàlia) han reduït les desigualtats de rendiment segons nivell socioeconòmic.
- PISA-2012 és un bon exemple que nombrosos sistemes educatius són capaços de comptabilitzar altes puntuacions mitjanes i un baix nivell de desigualtats.
- Les desigualtats educatives han empitjorat a Catalunya entre 2003 i 2012. L'estatus social i cultural de les famílies condiciona un 23% més els resultats l'any 2012 del que ho feia l'any 2003.
- El percentatge d'alumnes en risc de fracàs escolar és gairebé sis vegades superior entre els alumnes de nivell socioeconòmic baix. Mentre que només un 6,6% de l'alumnat de nivell socioeconòmic alt se situa per sota del nivell 2 de rendiment en matemàtiques, aquest percentatge és del 35,3% en el cas de l'alumnat més desfavorit.

- A Catalunya, les diferències a favor dels nois es troben entre les més elevades a escala internacional, amb 22 punts de diferència, qüestió que alerta sobre unes desigualtats de gènere pronunciades en aquest àmbit.
- A Catalunya, l'alumnat autòcton obté, de mitjana, uns 70 punts més que els seus companys d'origen immigrant. La condició específicament d'immigrant, independentment de la llengua parlada a casa o la classe social, afecta els resultats educatius.
- Assistir a un centre amb elevada concentració d'alumnat desfavorit penalitza amb una davallada de més de 30 punts a la prova de matemàtiques.
- Les desigualtats socials educatives han empitjorat a Catalunya entre 2003 i 2012. Els resultats educatius avui depenen més del nivell socioeconòmic dels estudiants del que ho feien l'any 2003.
- Omissió històrica de polítiques específiques per reduir aquest tipus de desigualtats. Afegeixen l'afirmació d'A. Ross en *Educational Policies that Address Social Inequality* (2009): "La invisibilitat del factor socioeconòmic es reflecteix en la falta de polítiques, mesures i recerca específiques per tractar aquesta qüestió".
- Les diferents edicions de l'avaluació PISA han mostrat que no existeix un *trade-off* entre eficàcia i equitat educativa. En aquest sentit les dades de PISA-2012 són un nou exemple que existeixen sistemes educatius que són capaços de compatibilitzar altes puntuacions mitjanes i baix nivell de desigualtat. Alguns dels països amb millors puntuacions a la prova de matemàtiques presenten alhora bons nivells d'equitat. Aquest és un repte per Catalunya, que té un important marge de millora en equitat.
- Creació d'un Pla de millora de l'equitat educativa amb un doble objectiu: reduir els nivells de desigualtats del nostre sistema educatiu des d'un punt de vista de justícia social i amb l'horitzó de millorar a mitjà termini l'eficàcia global del sistema.
 - Elaborar plans específics per l'alumnat en condicions socials desfavorides.

- Implementar polítiques de finançament dels centres educatius que tinguin en compte la població escolar que atenen.
 - Adreçar els fenòmens de desigualtat estructural com la segregació escolar.
 - Potenciar els àmbits científics entre les noies.
 - Mantenir i millorar els plans específics de suport a l'alumnat d'origen immigrant.
 - Fomentar la recollida de dades sobre desigualtats educatives, així com la recerca i l'avaluació.
- La majoria de països que han millorat la seva puntuació han reduït les diferències segons nivell socioeconòmic. L'anàlisi de l'evolució entre les edicions de 2003 i 2012 de PISA reflecteix la importància de la reducció de les desigualtats per millorar l'eficàcia global del sistema educatiu.
 - Importància de l'equitat educativa tant des del punt de vista de la justícia social com del seu impacte en l'eficàcia global dels sistemes educatius. Necessitat que l'equitat sigui una àrea prioritària de la política educativa del nostre país, especialment de l'alumnat provinent d'entorns socialment desfavorits.

c) BENAVIDES, F. (2013). *Equitat i qualitat de l'educació: com donar suport a estudiants i escoles en desavantatge?* OCDE. Fundació Jaume Bofill.

- Les diferències socials i la segregació són un dels principals motius del fracàs escolar. Reduir el problema generaria beneficis a la societat i als individus.
- Com fer front a l'abandonament? Quines polítiques educatives funcionen? Com es combina equitat i qualitat? Quines estratègies permeten millorar l'èxit educatiu en entorns desfavorits? Com es pot ajudar els centres i els alumnes amb més dificultats? Quines recomanacions fa l'OCDE en el context català?
- **Francisco Benavides:** els nostres sistemes educatius ofereixen als estudiants les competències que requereixen? Quants estudiants assoleixen l'educació obligatòria? Els factors personals hi tenen un impacte, ja que a menor nivell socioeconòmic, més elevada (2 punts) és la probabilitat de quedar per sota del nivell dos de PISA. El

fracàs escolar genera un elevat cost sobre els individus i la societat, és per això que un augment en l'equitat és una inversió intel·ligent dels recursos, ja que beneficia tant a individus com a societat. És important invertir bé i de manera pensada i estructurada des dels primers anys de l'educació fins a la postobligatòria. Hi ha dos factors a tenir en compte. D'una banda, cal fer una anàlisi sistèmica, és a dir, veure quines polítiques sistèmiques impacten en l'equitat, i d'altra banda cal veure l'impacte que tenen les polítiques en els centres educatius, especialment en aquells més desfavorits. Repetir curs no funciona en termes acadèmics, genera costs molt elevats i és una condemna per a molts alumnes. S'han de buscar alternatives, com pot ser buscar esquemes d'identificació dels potencials estudiants a repetir curs per donar-los, des del principi, suport i ajuda. Cal buscar l'equilibri entre la responsabilitat del centre escolar i les autoritats regionals o locals pel que fa al finançament dels alumnes i al seguiment dels estudiants.

- **Enric Roca:** un lideratge unipersonal no seria eficaç. Cal establir grups d'aprenentatge reduïts, encara que això suposaria canviar els espais, els temps, les modalitats... Però ningú quedaria enrere. La repetició de curs no és una mesura efectiva. Els mestres han de tenir els recursos necessaris.
- **Anna Pons:** cal fer polítiques favorables, valorar l'impacte que tenen, establir vincles amb la comunitat i acompanyar líders i docents. En aquesta línia, s'han de crear xarxes d'escola i establir líders o docents referents que ajudin els novells. Cal convertir l'actual projecte escolar en un full de ruta de la millora de l'escola.

d) TARABINI, A. (2013). *Les escoles magnet: poden les aliances amb institucions millorar l'excel·lència i l'equitat educatives?*. Fundació Jaume Bofill.

- Lluitar contra la segregació escolar. Aconseguir una població escolar més heterogènia no a partir de polítiques d'imposició, sinó mitjançant un compromís voluntari per anar a aquestes escoles a través d'una oferta escolar molt atractiva i innovadora. Els principis rectors són la dessegregació, volen aconseguir escoles socialment més heterogènies, la llibertat d'elecció, que siguin les mateixes famílies les atretes per aquestes escoles a partir de la innovació pedagògica (segregació-

llibertat). Trets distintius: especificitat que s'aconsegueix amb aliances amb institucions de referències, integració, una escola magnet ha de tenir criteris justos d'accés, no hi pot haver proves de selecció, diversitat, articular mecanismes que garanteixin de forma real la distribució equilibrada de la reserva de places, per exemple, compromís del professorat que estigui disposat a portar a terme un model d'educació com el que es proposa, la informació, han d'arribar a les famílies, avaluació i millora, constantment s'avalua els alumnes per avançar d'acord amb les evidències.

- La combinació entre dessegregació i llibertat d'elecció ha permès un gran suport polític i social. Les magnet schools s'han defensat per governs de dretes i d'esquerres. És un programa de país, des del punt de vista de la composició hi ha un impacte positiu: més heterogènies que altres escoles del barri i generen resultats millors que la resta d'escoles de la seva zona de referència, al contrari del que es diu. Millora de la relació entre estudiants i professorat, reducció de l'abandonament escolar... Són escoles amb una identitat tan forta que permet arreplegar famílies al seu voltant, famílies que volen aquesta escola, professors que volen tirar endavant aquest model educatiu —> genera pertinença. La segregació escolar va més enllà de la immigració, també té a veure amb la classe social.
- Un element clau d'aquest treball és com ajudem i estem al costat dels equips i dels mestres perquè puguin fer realitat que la diversitat millora la qualitat educativa. Cadascú determina què és el millor pel seu fill en funció de la seva cultura i, de vegades, la cultura pot ser una palanca, però també un fre. Per això és imprescindible la comunicació entre centre i famílies. Generar equips, comunitat de pràctica.

e) BENITO, R.; GONZALEZ, I. (2007). *Processos de segregació escolar a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill.

- El debat entorn de la segregació escolar s'acostuma a focalitzar en la distribució de l'alumnat d'origen estranger entre els diferents centres educatius, concretament en la concentració significativa d'alumnes immigrants en algunes escoles.

- Però la concentració d'alumnes d'origen estranger en algunes escoles és només la punta de l'iceberg d'una segregació estructural més àmplia i complexa.
- Sens dubte, les situacions de “guetització” escolar requereixen una atenció preferent, tant per les seves conseqüències negatives sobre el principi d'igualtat d'oportunitats educatives com pel seu impacte negatiu en la cohesió social.
- Tot i així, també s'ha de tenir en compte la presència o absència de l'alumnat d'origen estranger a la resta de centres (...). Com també, la distribució de l'alumnat autòcton entre els centres en funció del seu capital instructiu familiar o d'altres variables d'estructura socioeconòmica.
- Tan negativa és per a l'assoliment del principi d'igualtat d'oportunitats del sistema educatiu i per al manteniment de la cohesió social la concentració de determinats col·lectius immigrants en unes escoles, com la concentració d'alumnes amb pares universitaris en unes altres.
- La reducció de la concentració [immigrant] per mitjà d'afavorir la dispersió força el contacte intercultural, que facilita la convivència tot contribuint a la superació de prejudicis i d'actituds racistes, i que facilita l'acceleració de certs processos d'aprenentatge informal en el cas dels alumnes dels grups minoritaris.
- Els efectes negatius de la concentració d'alumnes d'origen estranger sobre el principi d'igualtat d'oportunitats estan directament relacionats amb la posició que aquests ocupen en l'estructura social: és a dir, pot tenir efectes negatius pel fet que una part important de les famílies immigrades tinguin un capital instructiu baix, però no pel fet que siguin famílies immigrades.
- Per tant, sense deixar de banda la procedència de l'alumnat, en termes d'equitat l'anàlisi de la distribució de l'alumnat en l'educació infantil ha de pivotar, especialment, sobre variables d'ordre socioeconòmic i instructiu (el nivell d'estudis del pare i la mare).
- Distingim entre la segregació escolar de caràcter estructural i les situacions de concentració escolar.

- Segregació escolar: distribució de l'alumnat en el seu conjunt. Una xarxa escolar segregada és aquella que s'aproxima a una situació d'homogeneïtat social intraescolar i d'heterogeneïtat social interescolar, és a dir, una xarxa escolar amb un perfil d'alumnat homogeni dins dels centres i heterogeni entre els centres.
- Concentració escolar: composició dels centres amb situacions més extremes, independentment de la distribució existent entre tota la xarxa escolar.
- Quins són els efectes positius, en termes d'equitat, d'una situació sense segregació escolar (heterogeneïtat social intraescolar i homogeneïtat social interescolar)? En primer lloc, una heterogeneïtat social major dins de les aules contribueix a incrementar els referents d'“excel·lència educativa” dels alumnes amb menys adhesió escolar. Que a l'entorn educatiu d'aquests alumnes el nombre d'adults amb un elevat nivell d'instrucció no sigui una minoria marginal, pot exercir una influència positiva sobre les expectatives de trajectòria acadèmica.
- Un dels objectius de la universalització escolar és garantir la igualtat d'oportunitats entre els ciutadans.
- L'heterogeneïtat social a les aules no pot garantir una igualtat d'oportunitats de facto, però pot fer de l'escola un espai que maximitzi el marc de possibilitats d'aital igualtat d'oportunitats. Facilitar el contacte i el contagi d'expectatives entre alumnes amb estatus familiars heterogenis és una de les polítiques escolars que pot tenir aquest efecte positiu. L'heterogeneïtat social als centres tendiria a evitar l'estigmatització de determinades escoles per la seva ubicació geogràfica i pel perfil de l'alumnat que s'hi concentra. L'increment de l'heterogeneïtat social dins dels centres i de l'homogeneïtat social entre els centres pot contribuir a equilibrar la demanda de places entre les diverses escoles dels municipis. Un desequilibri substancial de la demanda acostuma a tenir conseqüències importants en la distribució de l'alumnat amb matrícula viva. Els alumnes que es matriculen fora de termini o que s'incorporen al sistema escolar amb el curs ja iniciat acaben matriculats en les escoles que han rebut menys sol·licituds. L'heterogeneïtat intraescolar i l'homogeneïtat interescolar contribuiria a equilibrar les condicions de

treball dels centres. El context sociocultural de l'escola, al marge d'incidir sobre la mitjana de resultats de l'alumnat, també condiciona els processos del mateix centre; un context sociocultural menys adherit a la cultura escolar fa més difícil el treball del professorat, atès que l'interès, el nivell cultural, la participació i la implicació d'alumnes i pares és més reduïda.

- f) BONAL, X. (2013). *Municipis contra la segregació escolar. Dossier de premsa*. Fundació Jaume Bofill.

Conclusions: reduir la segregació escolar és possible des de l'acció municipal

- La crisi econòmica i les retallades accentuen els processos de segregació escolar: les administracions dediquen menys recursos a polítiques d'acompanyament i a polítiques de suport a l'escolarització (transport escolar i beques menjador). A més, les retallades dificulten la planificació educativa per a l'equitat educativa.
- La segregació escolar és superior a la urbana, per tant, hi ha marge d'acció per a la política educativa.
- Els ajuntaments aprofiten tots els espais possibles de coresponsabilitat educativa amb el Departament d'Ensenyament.
- Les polítiques locals depenen més de la voluntat política que de les condicions objectives (volum d'immigració, segregació urbana).
- La responsabilitat de la política educativa i de la lluita contra la segregació escolar recau, sobretot, en mans del Departament d'Ensenyament, que és qui estableix el marc legal i les línies generals de política educativa que han de fer possible la lluita contra la segregació. El Departament d'Ensenyament ha de vetllar per la llibertat d'elecció i per la planificació de les necessitats educatives. És en aquest segon objectiu on fracassen.

Resultats

- El context de crisi econòmica i la segregació escolar
 - Segregació escolar: concentració de població amb un atribut determinat (necessitats educatives especials, condició d'immigrant, condició social benestant) en determinades escoles. És un fenomen consolidat a Catalunya.
 - La reducció de la segregació escolar és un factor d'importància cabdal per assegurar la igualtat d'oportunitats educatives i la cohesió social del nostre sistema educatiu i de la nostra societat. Context actual:
 - Crisi econòmica accentua el risc de fractura social: augmenta la competència pels recursos escassos i accentua les actituds de rebuig cap a determinats grups socials. La percepció del risc econòmic accentua la voluntat de diferenciació i la segregació de la demanda educativa.
 - La lluita contra la segregació escolar a Catalunya ha estat una política absent: falta d'una política dirigida a l'escolarització equilibrada. S'han pres decisions que han fet augmentar i no reduir la segregació escolar.
 - La reducció de l'abandonament educatiu prematur o la millora de les competències educatives dels estudiants, no són possibles en un context de segregació escolar.
- Raons per a la centralitat de la política de lluita contra la segregació escolar: les conseqüències de la concentració de l'alumnat en risc educatiu
 - La segregació escolar s'accentua en situació de crisi i agreuja els problemes assenyalats anteriorment. El percentatge d'alumnat estranger al sector públic triplica el de les escoles concertades.
 - La segregació escolar repercuteix negativament sobre els resultats del conjunt del sistema. La diferència entre la taxa de graduació a l'ESO al sector públic i al privat-concertat és resultat de la diferent composició social dels centres. Hi ha una relació positiva entre els nivells de segregació escolar i la no graduació a

l'ESO: com més segregació hi ha entre les escoles, menor és la taxa de graduació a l'ESO.

- La segregació escolar accentua les diferències de rendiment entre alumnat nadiu i no nadiu. Hi ha una diferència de 82 punts entre alumnat nadiu i no nadiu a les proves PISA.
- La segregació escolar redueix les oportunitats educatives de l'alumnat més desfavorit: peer effect o efecte company. Una concentració d'alumnat d'origen immigrant que obté puntuacions més baixes pot afectar els resultats dels altres companys de classe. La concentració perjudica especialment l'alumnat d'origen immigrant i no l'alumnat nadiu.
- La segregació escolar perjudica la cohesió social: aïlla els grups socials i dificulta l'establiment de llaços estables. L'escola ha d'esdevenir un espai privilegiat de trobada i confluència de la diferència. La segregació escolar fa més difícil sens dubte la cohesió social dels municipis.
- Hi ha un espai per a la política, no només els factors exògens determinen les possibilitats de dur a terme l'escolarització equilibrada.

Propostes

- Polítiques proactives d'informació a les famílies: sobre característiques i costos dels diferents centres, drets d'elecció i drets associats al procés d'escolarització, mecanismes de participació... Serviria de base al desplegament de sistemes de canalització de la demanda per assegurar una distribució equilibrada de l'alumnat en situació de risc educatiu (tots els municipis).
- Definició de models de zonificació escolar socialment heterogenis: intentaria trencar espais socialment desfavorits. Es diversifiquen les opcions de tria i s'evita que alguns centres es converteixin en centres gueto (Girona i Terrassa).
- Bones polítiques de detecció d'alumnat amb NEE: sistemes de detecció ràpids i eficaços que permeten identificar l'alumnat amb NEE. La detecció s'acompanya

d'una reserva de places per alumnat amb NEE superior a les dues places per aula que estableix el Decret 75/2007 (Manlleu, Olot i Mataró).

- Acords sobre reserva de places: sistemes de consens entre les escoles públiques i privades-concertades del municipi. Hi ha municipis que reserven places per a 8 o 9 alumnes (Olot) o per a 5 o 6 (Mataró).
- Polítiques intenses d'acompanyament per a alumnat amb NEE: persuasió a famílies amb alumnat amb NEE perquè escolaritzin els infants en determinades escoles, per exemple finançant transport i menjador escolar (Olot).
- Sistemes d'adscripcions que intentin trencar la possible reproducció entre primària i secundària de centres segregats: creació de sistemes d'adscripció primària-secundària entre centres gueto o entre centres amb alumnat benestant. La creació d'adscripcions creuades minimitza les dificultats posteriors de fer adscripcions entre centres llunyans (Olot).
- Intervencions focalitzades. Estratègies Magnet: iniciatives dirigides a atraure població "atípica" a algunes escoles. Projectes educatius al voltant d'una branca determinada en centres poc desitjats per la població poden constituir un factor d'atracció per a les famílies que acostumen a marxar del barri per evitar els centres amb més concentració d'alumnat immigrant.

g) BONAL, X. (2013). *Municipis contra la segregació escolar*. Fundació Jaume Bofill.

Sis experiències locals

- A Catalunya tenim algunes bones experiències municipals d'aquest tipus d'intervencions, dirigides a enfortir les funcions socials de l'escola com a institució clau per a la igualtat d'oportunitats i com a mecanisme de cohesió social.
- Les sis experiències de política educativa estan dirigides a assegurar l'escolarització equilibrada i a reforçar la qualitat de totes les escoles del territori i demostren que la planificació educativa per a l'equitat és possible, i que els municipis tenen molt a dir i molt a fer en el desplegament de mesures d'igualtat d'oportunitats.

Girona: la promoció de l'equitat educativa des de la comunitat i la innovació

- La dinàmica centre-perifèria i la de la doble xarxa han contribuït a reforçar i consolidar les desigualtats educatives a la ciutat de Girona, i han generat segregació escolar dins del municipi.
- En els darrers anys, la necessitat d'efectuar una zonificació conjunta de tots els centres escolars de la ciutat, l'agudització de la percepció de les desigualtats educatives a conseqüència de l'acollida de població estrangera nouvinguda, i la voluntat social i política de prioritzar la millora de l'èxit educatiu i la cohesió social de la ciutat han propiciat un seguit d'iniciatives, projectes i actuacions que podem considerar bones pràctiques en la lluita contra la segregació escolar i en la promoció de l'equitat educativa.
- La segregació escolar s'identifica, sobretot, en tres sectors de la ciutat, més o menys perifèrics: sector est (Font de la Pólvora, Vila-roja i la Creueta), sector nord (barri del Pont Major) i sector de Santa Eugènia-Sant Narcís. Tenen característiques diferents, però els factors comuns de la segregació escolar són:
 - Efecte fugida de les famílies de determinats centres que tenen l'etiqueta de problemàtics.
 - Política de no-intervenció, que renuncia a intentar reequilibrar o revertir la situació socioeducativa dels centres afectats mitjançant algunes eines a l'abast, com l'assignació de vacants i d'alumnat amb NEE en els processos d'admissió d'alumnes.
 - Deficient planificació escolar, que quasi sempre ha anat a remolc en la determinació de l'oferta de places alhora que es promovia un cert encapsulament de zones en dificultats.
 - Política de mantenir que tots els centres han de disposar dels mateixos recursos i les mateixes atencions independentment de quines siguin les necessitats socials i educatives de cada centre.

- Va ser a partir de la legislatura municipal de 2007-2011 que la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament de Girona va encetar un procés de revisió i reflexió sobre la cohesió social i la igualtat d'oportunitats en l'educació de la ciutat, i va assumir el repte del fenomen de la immigració i el fet que la complexitat de la qüestió requereix diverses mesures d'intervenció conjuntes i coordinades.
- Novembre de 2007: procés de revisió de la zonificació escolar de la ciutat.
- La ciutat de Girona tenia una zonificació escolar específica per a cada centre, per a la xarxa pública, i una zona única, que abastava tota la ciutat, per als centres de la xarxa concertada. En aplicació de la LOE es va haver d'implantar una zona comuna de centres públics i concertats dins de la ciutat.
- En un primer moment, es van establir 5 zones escolars, però posteriorment es va concloure que la zonificació en tres grans zones millorava la proposta en els següents aspectes: major igualtat en el criteri de proximitat, major igualació de les opcions de tria entre el conjunt de famílies del municipi, increment de les opcions reals de tria per a una part important de les famílies, major equilibri entre l'oferta i la demanda de les places escolars a les zones i majors nivells d'heterogeneïtat de la composició social de les zones.
- En la nova proposta coincideixen els mapes de l'etapa d'infantil i primària i de secundària, s'eliminen les zones 1 i 5, que quasi exclusivament estaven compostes per centres d'atenció educativa preferent, s'assoleixen tres zones de dimensions similars, integradores i amb més igualtat en les opcions de tria, i es facilita l'elaboració d'itineraris escolars de 0 a 18 anys.
- La revisió de la zonificació escolar havia d'anar acompanyada d'un seguit de mesures relacionades amb la planificació educativa que promoguessin la cohesió social i la millora de la qualitat educativa:
 - Ampliació de les places escolars als centres públics.
 - Reducció de ràtios (20-23 alumnes en els centres en què es detecta una major dificultat educativa a causa de la segregació escolar).
 - Distribució equitativa de l'alumnat amb NEE.

- Establir un límit màxim d'alumnat amb NEE per grup classe.
 - Revisió dels criteris d'assignació de les sol·licituds fora de termini amb la introducció dels criteris d'heterogeneïtat i cohesió social en la composició social del centre.
 - Assignació de recursos extraordinaris als centres amb més necessitats.
 - Reducció del cost de l'escolarització (beques menjador, beques, targetes de bus...).
 - Control de les irregularitats d'empadronament i acreditació de malaltia en els processos de preinscripció.
 - Potenciació de la tasca d'informació, orientació, acollida i seguiment de l'escolarització de l'Oficina Municipal d'Escolarització.
 - Creació de l'Observatori Municipal de l'Equitat Educativa.
- A més, l'Ajuntament va impulsar un seguit d'actuacions per promoure l'èxit educatiu en aquells centres en què es constata una situació de segregació escolar. Hi ha vuit centres d'infantil i primària que formen part d'aquests projectes.

Manlleu: les tres etapes contra la segregació escolar d'un municipi pioner

- Treball conjunt d'escoles públiques i concertades: un dels elements clau que ha permès que les polítiques de lluita contra la segregació de la xarxa escolar hagin obtingut resultats positius en els darrers quinze anys és el treball conjunt dels centres públics i concertats. Es treballa amb totes les escoles i IES del municipi com a centres de "servei públic" i se'ls tracta de manera equitativa tant pel que fa a les càrregues i responsabilitats, com pel que fa als recursos, les activitats, els ajuts, les beques i les subvencions.
- Són tres els principals factors generadors de la segregació de la xarxa escolar a Manlleu:
 - La històrica resistència, especialment activa entre les famílies de classe mitjana i també populars catalanes, per evitar determinants centres públics i/o concertats i optar per uns altres.

- Important concentració de la demanda educativa de la població estrangera en certes escoles:
 - Presència de germans d'alumnes del centre ja cobreix gairebé fins al 50% de les places que s'ofereixen a P3, cosa que contribueix a la reproducció dels nivells de concentració de població homogènia.
 - La composició actual dels centres escolars permet afirmar que el criteri de proximitat és seguit per una part important de les famílies a l'hora de triar centre escolar. Això implica que les persones que viuen prop dels diferents centres ja els sembla correcte el centre públic proper com a primera opció.
- Instruments principals de planificació educativa utilitzats:
 - Oficina Municipal d'Escolarització: treballen en polítiques d'informació i assessorament a les famílies i, en estreta relació amb la Comissió d'Escolarització, a favor d'una distribució equilibrada de la matrícula ordinària i la viva.
 - Reserva de places conjunta: Manlleu fa una reserva de places d'alumnes amb NEE a totes les aules de P3 i de primer d'ESO.
 - Beques de menjador, transport i llibres
 - Contracte programa per als centres concertats: rebaixa de les quotes de totes les famílies, poder fer front a possibles impagaments de quotes per part d'algunes famílies o millora general dels serveis.
 - Ràtios i gestió de la matrícula viva.
 - Lluita contra l'absentisme escolar.
 - Millora arquitectònica del P5 i patis oberts.
 - Activitats culturals i educatives per a tots els centres.
 - Actuacions del Pla Educatiu d'Entorn, que ha permès ordenar i finançar diferents projectes afavoridors de la cohesió social.
 - Auxiliars de P3.

Terrassa: l'ús de tres variables estratègiques: proximitat, zonificació i planificació

- Matricula viva: alumnes que arriben a les escoles i als instituts un cop ja ha començat el curs- El concepte fa referència a tot tipus d'alumnat, però generalment es tendeix a assimilar-hi de forma mecànica l'alumnat immigrat. L'Ajuntament de Terrassa porta a terme una molt bona pràctica en aquest camp, ja que engloba i distingeix dins la categoria de matrícula viva quatre grups d'estudiants:
 - L'alumnat estranger que s'escolaritza un cop començat el curs.
 - L'alumnat que arriba a Terrassa procedent d'altres punts de Catalunya o de l'Estat.
 - Els canvis de centre a mig curs d'alumnat que ja estava escolaritzat a la ciutat.
 - Les noves escolaritzacions, que engloben tots aquells processos extraordinaris que no han fet la matrícula durant el període estipulat, però que estan empadronats a Terrassa.
- La segregació escolar que hi ha a Terrassa es pot il·lustrar amb:
 - El nombre d'alumnes immigrants escolaritzats a les escoles públiques i concertades.
 - La concentració d'alumnes immigrants en determinats centres educatius.
 - L'existència d'escoles amb dèficits importants de demanda.
- L'estratègia política de l'Ajuntament de Terrassa per lluitar contra la segregació escolar s'ha portat a terme sobre la base d'una triple estratègia que ha combinat les polítiques de proximitat i acompanyament de la població a través de l'Oficina Municipal d'Escolarització, els canvis en la zonificació escolar i les mesures de planificació educativa.
- L'OME vol vetllar pel compliment de la legalitat en el procés d'admissió de l'alumnat, orientar i informar les famílies sobre l'oferta educativa i vetllar per una distribució equilibrada de l'alumnat amb necessitats educatives especials.
- L'OME desenvolupa un rol molt actiu d'assessorament i informació sobre les característiques dels processos de preinscripció i els centres educatius de la ciutat.

- La reserva de places de necessitats educatives especials i la gestió de la matrícula viva de la ciutat es gestiona a través de la Comissió de Garanties d'Admissió.
- L'Ajuntament de Terrassa ha portat a terme diferents mesures d'acompanyament i suport a l'escolarització que s'orienten a millorar l'èxit educatiu de l'alumnat. Aquestes mesures han permès desenvolupar diverses actuacions orientades a millorar la vinculació dels centres educatius amb el territori o a millorar les condicions d'escolarització de l'alumnat amb més dificultats i de les seves famílies. Per tant, tot i que l'objectiu explícit d'aquestes mesures no és lluitar contra la segregació, indirectament hi han tingut un impacte substancial, ja que han permès actuar sobre alguns dels centres de la ciutat que concentren un nombre més gran d'alumnat immigrant.
- Des del 2004, Terrassa disposa d'un Pla Educatiu d'Entorn que ja comprèn la meitat de la ciutat. L'objectiu és millorar la relació i implicació de les escoles amb l'entorn, així com la implicació i la participació del territori i les seves entitats en l'educació dels infants i joves, tot adreçat a millorar l'èxit de tota la població escolar.
- L'Ajuntament de Terrassa va aprofitar les novetats que va introduir la nova Llei Orgànica d'Educació i el curs 2007-2008 va canviar el model de zonificació escolar de la ciutat, model que va generar dos grans canvis respecte al model anterior: d'una banda, escola pública i concertada passen a formar part de la mateixa zonificació i, per tant, es regeixen pels mateixos criteris i barems d'accés; d'altra banda, la ciutat passa a ser dividida en quatre grans zones educatives que, partint del centre, divideixen la ciutat en forma radial i trenquen amb la vella dinàmica d'adscripció "unes escola-un barri".
- El nou model de zonificació es basa a assegurar l'heterogeneïtat social dins les zones, de manera que es pugui estimular l'heterogeneïtat social dins les escoles.
- Beneficis principals del nou model de zonificació escolar de Terrassa:
 - Amplia les possibilitats d'elecció de centre per a les famílies i genera més equilibri en l'oferta de centres públics i concertats a cada zona.

- Estableix una distribució única per a centres públics i concertats, cosa que comporta superar les tres divisions anteriors (primària pública, secundària pública i concertada).
- Combina l'amplitud de les zones amb criteris de flexibilitat, de manera que es puguin conjugar els principis d'heterogeneïtat social i proximitat.
- L'Ajuntament de Terrassa ha fet un ús combinat de la planificació urbanística i de la planificació escolar, que ha permès posar en evidència i combatre la inèrcia de les “velles adscripcions” entre barris i centres educatius. Així mateix, ha permès reforçar l'oferta de centres públics a les àrees que presentaven dèficits més grans i fer accions de millora educativa en algunes de les àrees més perifèriques.
- Planificació urbanística: Terrassa ha estat una de les primeres ciutats de Catalunya que ha dissenyat un Pla d'Ordenació Urbanística Municipal, que ha apostat per crear una estructura urbana compacta, que garantis la connexió entre tots els barris de la ciutat i hi permetés la mobilitat. La ciutat també ha impulsat dos plans de barris que han permès desenvolupar moltes actuacions urbanístiques i socioeconòmiques en algunes de les zones de la ciutat amb més necessitat. L'actuació dels plans urbanístics i dels plans de barris ha permès trencar la vella dinàmica de fragmentació dels barris de la ciutat i ha representat un esforç per oferir una provisió adequada de serveis i per dignificar les condicions de totes les zones de la ciutat.
- Planificació educativa: aposta per equilibrar i millorar l'oferta educativa de tots els barris de la ciutat i per trencar la vella hegemonia del centre tant pel que fa al nombre de centres existents com a la seva titularitat i qualitat. La construcció de nous centres s'ha basat en dos grans objectius que han estat clau per revertir determinades dinàmiques de segregació escolar que hi havia a la ciutat: pretensió explícita d'ampliar l'oferta d'escolarització pública i equilibri de l'oferta d'escoles públiques i concertades a les diferents zones. També s'ha fet una política de millora de les infraestructures dels centres existents, per tal d'estimular la demanda de les famílies.

- El context socioeconòmic, urbanístic i educatiu és un punt de partida imprescindible per dissenyar qualsevol política educativa. És a dir, és fonamental tenir en compte les particularitats del context per tal que les polítiques implementades puguin tenir opcions d'èxit. En el cas de Terrassa, són fonamentals tres aspectes: la forta pressió demogràfica viscuda els darrers anys, una segregació urbana relativament elevada i una presència històrica desigual de centres públics i concertats a diferents barris de la ciutat.
- La segregació escolar no és un procés natural fruit exclusiu de determinades dinàmiques de segregació urbana. Al contrari, es tracta d'un procés vinculat a relacions de poder, interessos i desigualtats, en què el rol dels diferents actors (famílies, centres i Administració) té un paper clau. Això indica que és possible lluitar contra la segregació sempre que hi hagi voluntat política de fer-ho. Sens dubte, les particularitats del context condicionaran les opcions polítiques disponibles, però no hi ha cap context *per se* impossibiliti l'aplicació de polítiques de lluita contra la segregació.

Conclusions

- Les estratègies desplegades són heterogènies, però això no exclou l'existència d'unes constants que caracteritzen les polítiques educatives locals observades.
 - Servei públic d'educació: concepció de l'educació com a servei públic. Aquest principi, explícit en el Pacte Nacional per l'Educació del 2006 i desaparegut en la Llei d'educació de Catalunya del 2009, es manifesta en dues característiques de les polítiques locals estudiades:
 - Forta concepció territorial de la planificació educativa: el territori esdevé la unitat d'anàlisi fonamental de la política educativa local. Es vol assegurar en el municipi una oferta educativa de qualitat a tots els centres i proveir les mateixes oportunitats educatives a tots els alumnes del municipi.
 - Absència de distinció entre centres públics i concertats en aquesta planificació: es manifesta en aspectes com la zonificació o els acords en la reserva de places.

- Coresponsabilitat: la capacitat de generar sinergies amb el Departament d'Ensenyament i amb la comunitat educativa esdevé la variable clau a l'hora d'identificar les millors pràctiques educatives municipals. En l'àmbit de les polítiques de lluita contra la segregació això es fa especialment palès.
- Aprofitament intensiu del marc legal: el marc legal d'escolarització ofereix més possibilitats de les que regularment utilitzen molts municipis catalans. Aquests municipis aprofiten al màxim les possibilitats normatives per dur a terme bones polítiques d'informació, sistemes complets de detecció d'alumnat amb NEE, augments de reserva de places, millores en la zonificació...
- Implicació econòmica: els ajuntaments són capaços de prioritzar la planificació educativa aportant-hi fins i tot recursos propis, més enllà de les seves obligacions legals. L'ajuntament es pot implicar econòmicament donant suport a projectes d'innovació educativa en escoles segregades, com demostra l'exemple dels projectes *magnet* a Girona. Les polítiques contra la segregació escolar no impliquen necessàriament nivells elevats de despesa pública, sinó capacitat de planificació i de generació de complicitats.
- Més enllà del repartiment de l'alumnat: la planificació educativa abasta iniciatives vinculades al Pla Educatiu d'Entorn, mesures d'acompanyament i informació a les famílies, projectes d'innovació pedagògica en els centres més desfavorits, programes de lluita contra l'absentisme escolar... Aquestes mesures contribueixen a alterar les inèrcies de segregació, perquè poden modificar les dinàmiques negatives dels centres més guetitzats i canviar les representacions socials d'escoles sovint més ignorades que no pas directament rebutjades per la ciutadania.
- La informació com a dret i la pedagogia política: la informació de què disposen les famílies davant de la tria d'escola i els criteris d'escolarització és desigual i el dret a la informació per a determinats col·lectius només pot ser garantit per mitjà d'una actuació decidida de l'Administració. Els casos estudiats són bona mostra del treball intensiu que fan les oficines municipals d'escolarització en aquest

terreny, sobretot de cara a les famílies nouvingudes i les famílies en situació social més desfavorida. Els ajuntaments actius en les polítiques d'equitat perceben l'obligació de fer pedagogia de la seva política al conjunt de la comunitat educativa.

- El diàleg constant: els canvis en la zonificació, les modificacions en la reserva de places o les polítiques de reducció de ràtios són exemples de mesures que s'aproven sovint després d'un procés de diàleg intens entre les direccions de centre, les AMPA i l'Administració educativa autonòmica.
- El temps i el ritme: capacitat d'anticipació en el desplegament de polítiques d'escolarització equilibrada.
- El paper dels tècnics d'educació: professionalitat i compromís extraordinaris. Comptar amb aquest capital humà assegura la solidesa d'un projecte de política educativa que se sosté en el temps i difícilment s'altera com a conseqüència de l'alternança política. La implicació dels tècnics es manifesta en la seva capacitat de planificació i seguiment dels processos d'escolarització, en la intensitat de l'acompanyament a les famílies i en el suport constant als centres del municipi. Aquest treball estableix els fonaments d'una acció continuada i sòlida en benefici de l'escolarització equilibrada i la cohesió social.
- Obstacles que limiten l'èxit d'algunes mesures:
 - El pes dels factors exògens: matrícula viva molt nombrosa, onades migratòries poc previsible... alteren la capacitat dels ajuntaments per desplegar mesures coherents d'obertura de centres, de creació de noves línies o de distribució de l'alumnat nouvingut. Malgrat les bones pràctiques, en algunes localitats la concentració excessiva de població en situació de pobresa i marginalitat dificulta que es pugui corregir la concentració d'alumnat en risc educatiu en algunes escoles només amb la política educativa.
 - La manca de recursos: encara que els recursos econòmics no són l'*input* fonamental de les polítiques de lluita contra la segregació escolar, les millors pràctiques sovint van acompanyades de la implicació econòmica dels

ajuntaments. La crisi econòmica es deixa sentir en alguns casos dificultant les polítiques de suport a l'escolarització equilibrada (beques menjador o transport escolar).

- Manca d'avaluació i d'informació sistemàtica: són pocs els municipis catalans que disposen de la informació completa i sistemàtica necessària per dur a terme una planificació educativa acurada. Informació i avaluació són aspectes fonamentals per garantir l'eficàcia de la política educativa.
- La intervenció exclusiva sobre els sectors més desfavorits: focalització exclusiva en aquells col·lectius socialment més desfavorits. El relat de la política educativa municipal ens mostra intervencions fonamentalment dirigides a aconseguir una distribució més equilibrada de l'alumnat amb NEE, amb mesures intensives d'acompanyament educatiu. Es troben a faltar estratègies dirigides a corregir aquells processos que condueixen a un altre tipus de segregació escolar: la de la concentració escolar dels grups socials més benestants. Les administracions locals impulsen mesures per evitar la concentració del risc educatiu, però pràcticament no intervenen amb mesures que afavoreixin la distribució més equilibrada de la població amb més recursos econòmics i culturals.
 - Miquel Àngel Alegre, Mataró: la política educativa gosa intervenir alterant les opcions de tria d'un tipus de famílies, però no d'unes altres. Hi ha marge per a les polítiques de distribució de la població benestant, mitjançant per exemple polítiques d'informació i d'atracció col·lectiva de famílies a determinades escoles o a través de polítiques d'adscripció entre centres de primària i secundària que trenquin la reproducció social en els processos d'escolarització.
- Resistència i manca de consens: la resistència de determinats actors a la introducció de canvis constitueix l'obstacle principal que afronten els governs locals a l'hora de desplegar mesures contra la segregació escolar. A vegades, són determinats centres, especialment concertats però també alguns de públics, els

que es resisteixen a coresponsabilitzar-se de l'escolarització d'alumnat amb NEE o a perdre els privilegis que es deriven d'una zonificació escolar determinada.

- Propostes de política educativa per a governs locals:
 - Polítiques d'informació i comunicació de canalització de la demanda
 - Informació per a la planificació
 - Informació dels centres
 - Informació de l'OME
 - Canalització de la demanda per assolir una escolarització més equilibrada.
 - Planificació de l'oferta educativa i mesures per a l'escolarització equilibrada
 - Planificació de places escolars
 - Detecció d'alumnat amb NEE
 - Reserva de places
 - Ràtios
 - Zonificació escolar
 - Adscripció entre centres de primària i secundària, que consoliden la idea de continuïtat pedagògica entre els centres de titularitat pública.
 - Polítiques de compensació de costos: alguns dels municipis estudiats han fet un esforç econòmic significatiu orientat a reforçar l'escolarització equilibrada.
 - Control de frauds
 - Polítiques d'innovació educativa
 - Intervenció focalitzada (*magnet*)
 - Coordinació entre centres
 - La relació escoles-territori
- El marge d'actuació que tenen els municipis per impulsar una política activa dirigida a l'escolarització equilibrada de l'alumnat és un marge significatiu. Malgrat que el marc legal no atorga competències excessives als ajuntaments, la realitat dels municipis estudiats ens demostra que per la via de la coresponsabilitat i, a vegades, anant més enllà d'allò que possibilita el mateix marc legal és possible planificar per

l'equitat i aplicar mesures dirigides a l'escolarització equilibrada. Els ajuntaments que han buscat ser actius en aquesta responsabilitat i han assumit el lideratge polític en l'àmbit educatiu han obtingut resultats rellevants en el terreny de l'equitat, els resultats educatius i la cohesió social.

- El Departament d'Ensenyament ha de tenir un paper fonamental per generar les condicions que facin possible que polítiques locals com les observades en aquest volum puguin tenir lloc. És responsabilitat del Departament d'Ensenyament desplegar les regulacions i les orientacions bàsiques que afavoreixin la planificació educativa per a l'equitat. De les seves decisions sobre obertura de centres, models d'elecció de centre, mínims de reserva de places, sistemes de zonificació o contractes programa depèn en gran mesura l'èxit o el fracàs de les iniciatives locals encaminades a l'escolarització equilibrada.
 - També és responsabilitat de l'Administració autonòmica garantir els recursos necessaris per fer possible una educació de servei públic en condicions d'igualtat d'oportunitats. Els perills de retallar en aquestes partides són també evidents sobre l'equilibri necessari en els processos d'escolarització.
 - El Departament és el primer nivell de política educativa i el que ha de rendir comptes respecte a la segregació escolar a Catalunya. Fins ara, independentment dels colors polítics, no podem dir que hagi estat el motor impulsor de les polítiques d'equitat, sinó més aviat al contrari. Han mancat decisions valentes per regular, amb més ambició, aspectes com la reserva de places o el nombre màxim d'alumnat amb NEE que poden arribar a escolaritzar els centres. A les omissions fins i tot s'hi han afegit decisions que lluny de combatre la segregació escolar tendeixen a reforçar-la a través de donar respostes a la demanda amb més veu i ignorar les necessitats dels sectors més silenciosos.
-

4.2. Generalitat de Catalunya

- a) MATEO, J. (2014). *Equitat i resultats de l'alumnat d'origen estranger a PISA 2012*. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu; Generalitat de Catalunya.

PISA

- Les proves PISA tenen per finalitat avaluar el rendiment dels alumnes de 15 anys d'un sistema educatiu en diferents competències (competència matemàtica, científica, lectora i, recentment, financera), però els resultats no es poden interpretar com a representatius d'altres aspectes del sistema educatiu en qüestió. Així mateix, els sistemes educatius generen resultats cognitius (els resultats en una prova en concreta) i no cognitius (actituds envers l'aprenentatge, la motivació i l'autoconfiança), de manera que és necessari valorar la importància dels dos tipus de resultats, sense menystenir-ne cap.
- Breu història i objectius de l'OCDE + origen de l'avaluació PISA (Catalunya hi participa de forma oficial i amb mostra pròpia des del 2003).
- L'avaluació PISA és un programa permanent que ofereix una visió de la política i la pràctica de l'educació, i que ajuda a monitorar les tendències en l'adquisició dels coneixements i habilitats per part dels alumnes en diferents països i diferents subgrups demogràfics dins de cada país.
- PISA esdevé una eina per desenvolupar nous objectius polítics i aprendre de les pràctiques d'altres llocs. A més a més, tot i que PISA no identifica les relacions de causa i efecte entre les polítiques o pràctiques educatives i els resultats dels alumnes, sí que mostra què signifiquen les similituds i les diferències de diferents sistemes educatius en els resultats dels alumnes.
- PISA 2012 dona l'oportunitat de valorar els canvis en l'assoliment de les matemàtiques respecte de l'any 2003, primera edició de PISA on la competència matemàtica va ser l'àrea prioritària de l'avaluació (OCDE, 2013).
 - La competència matemàtica és l'habilitat de les persones per formular, utilitzar i interpretar les matemàtiques en una varietat de contextos. El terme descriu

l'habilitat de les persones per raonar de manera matemàtica i utilitzar conceptes, procediments, informacions i tècniques matemàtics per descriure, explicar i preveure fenòmens. La competència matemàtica no és un tret que una persona té o no té, sinó una habilitat que pot desenvolupar-se durant tota la vida (OCDE, 2013: 25).

- Informació tècnica de les proves PISA (metodologia, mostreig, tipus de proves...) + comparació de resultats entre els països participants.

Alumnes d'origen estranger a Catalunya i a Espanya

- Alumnes d'origen estranger a Catalunya (per curs, per titularitat de centres, per nivells educatius, segons l'origen territorial i el nivell educatiu)
- Distribució de l'alumnat estranger i l'alumnat nadiu de Catalunya a PISA 2012 (origen de l'alumnat de 15 anys i titularitat de centre a Catalunya, lloc de naixement de l'alumnat de 15 anys).
- Alumnes d'origen estranger a l'avaluació de competències de quart d'ESO del 2013 (origen i participació en l'avaluació de quart d'ESO, repetició de curs i índex socioeconòmic, resultats de l'avaluació segons l'origen territorial de l'alumnat, puntuació mitjana de l'alumnat estranger segons l'edat d'arribada a Catalunya, correlacions entre les competències avaluades).

Equitat i qualitat a Catalunya

- Com a principi rector del sistema educatiu català, la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació, garanteix la universalitat i l'equitat com a garantia d'igualtat d'oportunitats i la integració de tots els col·lectius, basada en la coresponsabilitat de tots els centres sostinguts amb fons públics. També garanteix la qualitat de l'educació, que possibilita l'assoliment de les competències bàsiques i la consecució de l'excel·lència, en un context d'equitat.
- L'estudi PISA a l'hora de valorar l'equitat i la qualitat del sistema educatiu contempla l'accés a l'escolarització i la participació en l'educació infantil, les oportunitats d'aprenentatge i els recursos educatius.

- D'acord amb l'exposició d'instruments disponibles per dirigir les polítiques educatives en immigració de l'OCDE (2010), els aspectes que s'han valorat són:
 - Objectius específics en els projectes educatius
 - Participació en projectes educatius territorials
 - Estratègies de finançament d'aspectes escolars
 - Establiment d'estàndards, pla d'estudis, orientacions i metodologia
 - Formació i suport al professorat
 - Estratègies de sensibilització i comunicació
 - Seguiment i avaluació dels processos
 - Participació de les famílies a la comunitat escolar
 - Catalunya presenta un índex d'inclusió acadèmica superior a la mitjana de l'OCDE i equiparable al dels països europeus i al de la majoria de comunitats autònomes, només clarament superat per la Rioja i Navarra. Catalunya presenta unes xifres molt similars d'alumnat resilient a les dels països europeus (només són superades per quatre països) i a les de la resta de comunitats autònomes. Les xifres d'alumnes desfavorits amb baix rendiment de Catalunya són equiparables a les de la resta de països europeus i només són superades per Finlàndia, Polònia i Suïssa. També són equiparables als de la resta de comunitats autònomes, on destaquen únicament els resultats de Navarra.
-

b) BOADA, C. (2011). *Informe sobre el risc de fracàs escolar a Catalunya*. Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya; Generalitat de Catalunya.

- Els darrers informes i estudis sobre el sistema educatiu català (i espanyol) constaten que, si bé aquest té un bon estat de salut en termes d'equitat, no és així en termes d'excel·lència. Els canvis i la modernització del sistema educatiu s'han centrat en els aspectes més quantitius (infraestructures, increment del professorat i dels recursos materials), en detriment de la millora de la qualitat de l'acció educativa.
- Pel que fa a Catalunya, cal destacar diferents actuacions en l'àmbit educatiu que tenen en compte la necessitat de millorar el rendiment acadèmic de l'alumnat.

- Pacte nacional per a l'Educació (2006), que conté diferents mesures en aquest sentit, algunes de les quals han estat recollides en la primera Llei d'educació de Catalunya, aprovada el juliol del 2009.
 - Els agents socials catalans també manifesten la preocupació pel nivell formatiu de la població mitjançant l'adopció de diferents acords, entre els quals destaquen l'Acord estratègic per a la internacionalització, la qualitat de l'ocupació i la competitivitat de l'economia catalana (2008) i l'Acord de mesures per a l'ocupació juvenil a Catalunya 2009-2012.
 - La globalització de l'espai educatiu, el model de creixement econòmic, l'increment de la diversitat i les transformacions de la família i l'estructura demogràfica són algunes de les tendències socioeconòmiques que permeten contextualitzar els sistemes educatius actuals, així com les relacions de poder que els condicionen.
 - La cohesió social i la mateixa idea de la igualtat d'oportunitats estan immerses en un procés de transformació caracteritzat, entre altres coses, per l'alteració dels equilibris entre els actors locals i globals, públics i privats i, en definitiva, entre la política social i l'econòmica (Robertson i Dale, 2006).
 - L'opinió majoritària i compartida per tots els perfils entrevistats sobre què s'entén per fracàs escolar és que fracassa el sistema educatiu. En aquest discurs destaquen quatre dimensions en funció d'on es focalitza la crítica al sistema: els resultats observables, la perpetuació dels problemes i la falta real de canvis, l'acció sobre l'alumnat i la funció compensatòria.
 - L'educació obligatòria ha de bregar amb dos objectius que generen tensió: d'una banda, la qualitat i l'excel·lència, i de l'altra, la inclusió social. L'estudi verifica que, en relació amb altres països de l'OCDE, el sistema educatiu català és integrador i igualador però no assoleix l'excel·lència, ja que hi ha pocs alumnes en els nivells superiors de competències de PISA 2006 i massa en els nivells més baixos (un de cada cinc).
-

- c) GENERALITAT DE CATALUNYA (2013). *Pla de Govern 2013-2016*. Generalitat de Catalunya.

Cohesió social i els serveis d'interès públic

- Objectius
 - Impulsar l'excel·lència del sistema educatiu català, garantint la igualtat d'oportunitats i reduint els índexs d'abandonament escolar.
 - Millorar la competència lingüística i comunicativa de l'alumnat a partir d'un model d'ensenyament plurilingüe.
 - Enfortir el sistema educatiu català i la immersió lingüística com un pilar fonamental de la societat catalana.
 - Potenciar la lluita contra l'exclusió, tot reduint el nombre de persones en risc de pobresa i impulsant un pacte per a la lluita contra la pobresa a Catalunya.
- Exemples d'indicadors
 - Índex de fracàs escolar.
 - Percentatge d'abandonament escolar.
 - Percentatge d'alumnes que acaben l'ESO amb un bon nivell de domini de la tercera llengua.
 - Resultats PISA: comprensió lectora, comprensió científica, matemàtiques.
 - Nombre d'alumnes graduats en estudis secundaris postobligatoris.
- Actuacions executives
 - Seguiment del Pla per a la reducció del fracàs escolar a Catalunya.
 - Reforçar les estratègies de millora de l'alimentació per minimitzar els efectes de la situació econòmica.
 - Gestió íntegra de les beques MECD per part de l'AGAUR.
 - Ajustaments en el sistema de preus i beques EQUITAT.
 - Professionalització de la docència.
 - Projectes de segona oportunitat.

- Pacte Nacional contra la Pobresa i l'Exclusió Social.
 - Mesures legislatives
 - Modificació de la Llei d'Educació, en relació a la condició d'autoritat pública del professorat.
 - Accions normatives
 - Decret de regulació dels serveis educatius.
 - Decret de regulació dels criteris i el procediment d'elaboració de la programació de l'oferta educativa del Servei d'Educació de Catalunya.
-

4.3. Altres fonts

- a) CAÑADELL, R. (2015). *Article sobre el sistema educatiu a Catalunya*. AMPA Pau Casals Gràcia.
 - L'objectiu principal de la iniciativa -que defensa l'escola pública, des del Bressol fins a la Universitat, inclusiva, igualitària, democràtica, laica i en català- és crear una xarxa única i pública d'educació. I, persegueix, entre altres punts, que es destini un mínim del 6% del PIB a l'ensenyament públic (els últims anys ha estat al voltant del 4%).
 - Mecanisme de compensació social. Un dels fonaments del sistema educatiu és afavorir la igualtat d'oportunitats i la cohesió social. (...). O sigui que “els resultats educatius avui depenen més del nivell socioeconòmic dels estudiants del que ho feien l'any 2003”.
 - Les polítiques públiques haurien d'orientar-se a disminuir les desigualtats. El sistema educatiu català està integrat per centres públics, centres privats concertats i centres privats. (...). Els centres públics són els que assoleixen el repte d'educar a un alumnat més heterogeni, infants de classes mitjanes i baixes, nens i nenes amb discapacitats o trastorns, mentre que els concertats solen tenir, pels mecanismes mencionats abans, un alumnat més homogeni amb menys dificultats d'aprenentatge acadèmic. No obstant això, les retallades dels últims anys han recaigut bàsicament

en les escoles públiques i les subvencions als concertats s'han mantingut i, fins i tot, s'han incrementat.

- La ILP d'Educació, reivindica la creació d'una xarxa única i pública d'educació. (...). La inversió pública en educació afavoriria millors resultats acadèmics, una formació integral de les persones i una societat equitativa que afavoreixi la igualtat d'oportunitats.
-

b) ABAIGAR, J., BENITO, R., CASTILLO, A., GONZÀLEZ, I., MARTÍNEZ, R., PÉREZ, O. (2016). *Observatori de la Segregació Escolar* [lloc web].

- Segregació escolar: distribució significativament desigual de l'alumnat entre els centres educatius, per característiques individuals o familiars
- La principal causa en el sistema educatiu català és la relacionada amb l'estatus socioeconòmic, encara que també es contemplen factors com la llengua dels alumnes o el sexe.
- Els resultats educatius estan condicionats per les característiques individuals i familiars, però també per l'entorn: efecte composició, que és l'impacte que genera sobre els resultats acadèmics el fet d'estar escolaritzat en un centre socialment afavorit o desfavorit. Un sistema amb molta segregació provoca que les distàncies entre els resultats dels alumnes procedents de famílies amb nivells instructius divergents s'eixamplin.
- El concepte de segregació escolar s'utilitza per fer referència a realitats socials considerades problemàtiques. La que més ens hauria de preocupar és la vinculada amb l'estatus socioeconòmic i, especialment, amb el nivell d'estudis dels pares, ja que és la que té un impacte més gran sobre els resultats educatius i la que més afecta a tots els alumnes i a les escoles. De fet, hi ha alguns estudis que assenyalen que, als municipis catalans, la segregació per estatus socioeconòmic és més gran que la provocada pel país de naixement.

- La segregació escolar va més enllà a la minoria d'escoles que concentren alumnes d'origen immigrant, es tracta d'un fenomen estructural que afecta el conjunt de la xarxa escolar. Pel que fa a la igualtat d'oportunitats, és igual de problemàtica una escola que concentra famílies amb un baix nivell instructiu, independentment de la seva procedència, que una escola on la majoria de les famílies tenen estudis universitaris.
- Les causes que expliquen la segregació escolar són:
 - Segregació residencial dels municipis, encara que la segregació social entre les escoles tendeix a superar la segregació social entre barris.
 - Quotes d'accés a bona part de les escoles concertades, que són una barrera per a les famílies amb rendes més baixes. D'aquesta manera, el seu marge de tria escolar es veu reduït.
 - Lògiques de la tria del centre per part de les famílies. Encara que teòricament totes les famílies disposen de les mateixes opcions per triar l'escola (criteris de prioritització d'accés: germans al centre, proximitat al domicili, nivell de renda i discapacitat), a la pràctica hi ha importants factors de desigualtat que afavoreixen l'avantatge competitiu de les famílies amb major estatus socioeconòmic: barreres econòmiques per accedir a les escoles concertades i l'avantatge per a les famílies amb més nivells d'estudis i capital social en el procés de preinscripció i matriculació.

c) ALTÉS, E., GIRÓ, X., PALÀ, R., PARTAL, V., VAN DIJK, T.A. (2013). *Una mirada crítica: un (des)enfoque crític sobre els mitjans de comunicació*. Aula Mèdia.

Elits simbòliques -Teun A. vanDijk-

Grups i organitzacions que tenen control sobre el discurs públic. És la gent que té accés al discurs públic i aquí s'inclouen els mitjans de comunicació, que no només tenen veu pròpia, sinó que també són els encarregats de donar veu. Una altra àrea és l'educació, la conversa a l'aula és important per aprendre sobre el món. L'educació permet que els nens aprenguin

sobre la immigració i les minories ètniques. Les elits simbòliques tenen control sobre el discurs i, a partir del discurs, sobre la ment de la gent: creen coneixement. Com el discurs contribueix a la reproducció de l'abús del poder i de tendències masclistes, classistes, racistes...

Sexisme -Elvira Altés-

Les dones als mitjans de comunicació tenen una representació qualitativa plena de tòpics i, a més, en l'àmbit quantitatiu també és molt baix. Costa molt eradicar segons quins estereotips que pesen molt a l'entorn. Malgrat que la realitat ens avisa que hi ha molt poques dones que únicament siguin mestresses de casa, encara s'observen estereotips en els mateixos informatius. Els homes també estan estereotipats, però tenen més rols.

Racisme -Teun A. van Dijk-

En els mitjans de comunicació, com també en el discurs públic, gairebé no es parla de racisme. Discriminació, prejudicis, estigmatització... De tot això no es parla perquè a la gent no li agrada parlar de les coses que fa malament. S'emfatitzen les seves coses dolentes i les nostres bones, desemfatitzar el seu bo i el nostre dolent.

-Xavier Giró-

La informació que s'ha donat als mitjans de comunicació, que prescindeix els motius que expliquen les actuacions d'algunes persones immigrants, han accentuat les tendències xenòfobes.

Poder, censura, rutina -Vicent Partal-

Un mitjà de comunicació és un negoci? Ha de ser sostenible, però si posem el benefici per sobre de la funció social, arriba el problema. S'han hagut d'apropar massa al poder per garantir la seva supervivència. La crisi dels mitjans té origen en haver-nos deixat portar pel gegantisme, pel plaer de la influència... No es pot mirar només el poder i oblidar la resta. "Res del que expliquen els diaris em passa a mi, i res del que em passa a mi estar als diaris". La informació no és una mercaderia, clar que han de quadrar els números, però no es pot tractar la informació com una mercaderia. Un diari no és un producte equiparable a un cotxe,

per això hem d'obrir-nos a pensar si hi ha models de propietat dels mitjans millors que l'actual model de propietat privada.

-Roger Palà-

Abans compraven i venien informació per vendre-la a la població, però ara ja no és així. La majoria de mitjans de comunicació són empreses privades que depenen de publicitat. Volen quedar bé amb el client, que ja no és el lector, sinó l'empresa que paga la publicitat. La censura tradicional no és l'única que existeix, n'hi ha d'altres més discretes i hi ha pocs mètodes tan efectius de censura com el silenci. Els mitjans acostumen a silenciar algunes informacions per motius d'autocensura del mateix periodista, que té por de tocar segons quin tema, per pressions polítiques, econòmiques o legals... Gran part del periodisme que es fa són discursos demanats. Això és una censura activa, et diuen el que has d'escriure.

Epíleg -Xavier Giró-

La legitimació de l'abús de poder es dona a través del discurs, que arriba a partir dels mitjans de comunicació. Si se sabés interpretar un discurs mediàtic, de la mateixa manera que se sap fer una equació, seria molt més fàcil prohibir aquest abús de poder. Amb el llenguatge exercim poder i reproduïm poder. A l'escola s'hauria d'explicar aquesta part de la ciència. La gramàtica més important no és la de la gramàtica, sinó la dels continguts. En el discurs sobre el poder i les relacions socials hi ha d'haver una reconstrucció de la retòrica.

Entrevista a Teun A. van Dijk

Les elits simbòliques són els grups, organitzacions i institucions de la societat que tenen un control sobre el discurs públic. En política és gent que emet el discurs polític i que hi té accés. El discurs polític és molt important perquè és la primera definició que la societat rep sobre la immigració, les minories ètniques... Un altre grup de les elits simbòliques, és a dir, de la gent que té control i accés preferencial al discurs públic, són els mitjans de comunicació, que alhora són els mitjans per al discurs dels polítics. Sense els mitjans de comunicació, els polítics no tindrien veu i, per tant, el rol dels mitjans de comunicació és molt important: no només per la seva veu, sinó també pel fet que permeten l'emissió de molts altres discursos.

En aquesta societat de la comunicació i de la informació, els mitjans de comunicació tenen un rol absolutament central. Sense ells, els polítics no tenen res a fer. Aquest és el poder més important de la nostra societat. Una altra àrea de les elits simbòliques és l'educació (llibres de text, interacció, professors...), que és molt important a l'hora d'aprendre sobre el món i el coneixement oficial, però també per les actituds i ideologies que s'aprenen sobre la immigració i el racisme. Molts nens aprenen per primera vegada sobre Àfrica i Àsia a partir de llibres de text. A l'escola n'han d'aprendre unes certes coses però, generalment, es fa una selecció molt parcial i, sovint, fins i tot racista.

Si les elits simbòliques controlen el discurs mediàtic, polític i educatiu, no només tenen influència sobre el discurs públic, sinó també sobre la ment de la gent. A partir del discurs la gent aprèn, però també construeix les seves actituds i comportaments respecte a la immigració, l'avortament, l'homosexualitat... Són temes que prèviament s'han discutit en el discurs públic. Les elits simbòliques tenen el control indirecte de la ment social, de l'opinió pública i les actituds davant molt temes. També controlen les ideologies bàsiques (neoliberalisme, feminisme, ecologisme, racisme...) i, consegüentment, controlen les pràctiques socials, és a dir, la discriminació, la violència de gènere... Així doncs, a través del discurs es controla la ment de les persones i les seves pràctiques.

El racisme existeix i es reproduceix a tot arreu. Les primeres institucions responsables, però, estan a dalt, en el discurs públic. Si aquest discurs fos diferent, també el racisme que es dona en les parts més baixes de la societat seria diferent. El discurs construeix la realitat, les normes i els valors d'actuació davant dels aspectes socials. En el discurs públic, poques vegades es parla de racisme i, en el cas dels llibres de text, tampoc abunda la informació sobre la immigració. A més, tots els temes vinculats a la immigració s'expliquen des de la visió que la població autòctona té problemes per culpa dels immigrants. Per contra, els problemes que ells tenen per culpa nostra sempre s'evita, quan el problema més fonamental per a molts immigrants és la discriminació i el racisme.

L'estructura del discurs, el quadre ideològic, consisteix a emfatitzar les coses dolentes dels immigrants (delinqüència, problemes culturals i lingüístics...) i les coses bones dels nadius (pacients, tolerants, moderns...). D'altra banda, es rebaixen o es neguen les coses bones dels

immigrants i les coses dolentes dels autòctons. Per exemple, poques vegades apareixerà als diaris que els immigrants contribueixen a l'economia del país.

D'altra banda, si es parla de racisme a Europa, només es problematitza aquell que s'atribueix a l'extrema dreta o al neonazisme. S'admet el racisme de la ultradreta, però en canvi no es té en compte el que s'emet des dels discursos públics. Això no es considera racisme, sinó realisme. Els grups i les seves elits simbòliques no es representen com un grup amb problemes i és per això que gairebé mai es pot llegir sobre el racisme més estès a la societat. Una altra pràctica és rebaixar el conflicte i en comptes de definir-lo com a racisme, parlar-ne com a descontentament popular.

5. Entrevistes

5.1. Mònica Nadal

Mònica Nadal és llicenciada en sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona i Master of Philosophy (MPhil) en Estudis de la Dona pel Trinity College Dublin. Entre el 2002 i el 2009 va ser responsable de l'àrea d'immigració de la Fundació Jaume Bofill, període en el qual va codirigir l'informe anual *L'estat de la Immigració a Catalunya*. A banda d'aquesta publicació, ha escrit altres articles sobre la immigració i la diversitat, com també n'ha fet conferències i cursos. Encara dins la Fundació Jaume Bofill, l'any 2009 va esdevenir Cap de Prospectiva, i des del 2014 és la directora de recerca de l'organització. Actualment, forma part de l'equip directiu.

a) Què és la segregació escolar?

La segregació escolar no és el fet immigrant en si, sinó la concentració de dificultats diverses, la suma de la immigració, la dificultat econòmica, el baix nivell cultural, la falta de comprensió del sistema educatiu i del que els pares tenen dret a fer i a reclamar, la indiferència del públic en general i de l'administració educativa... El fet que hi hagi alumnes immigrants no vol dir que l'escola sigui dolenta i, de fet, hi ha escoles que funcionen molt bé perquè han construït projectes molt potents, aliances amb universitats...

b) Quines en són les principals causes?

Un factor que explica la segregació escolar és el fet que moltes vegades anem a l'escola on ens sentim més ben representats o acollits. Davant d'això, hi ha famílies immigrades que poden preferir estar en un entorn on se senten entre iguals. Tot i així, hi ha altres factors més importants, com la proximitat de l'escola, que té un pes rellevant. Moltes vegades, la segregació es dona pel que es coneix com la fugida blanca, que és que les famílies autòctones no volen anar amb els immigrants perquè suposen que baixaran el nivell de l'escola i, llavors, busquen altres centres.

La fugida de les famílies autòctones o de les que tenen un imaginari de classe mitjana fa que les famílies que no escullen el centre, que no tenen una opció tan definida sobre el tipus

d'escola que volen, es concentren en escoles que s'acaben estigmatitzant, de manera que cada vegada menys famílies autòctones hi volen anar. És un procés que es retroalimenta.

A la fugida blanca s'hi afegeixen molts elements. Amb l'excepció dels centres on tenen un professorat molt motivat, hi ha molts docents que es cansen d'ensenyar en aquestes escoles, ja que és una tasca molt difícil. Això fa que els professors, desmotivats, tinguin unes expectatives baixes sobre l'alumnat, i això es reflecteix en els estudiants, que s'ajusten a aquestes expectatives. El nivell dels alumnes puja o baixa en funció de les expectatives dels professors.

Un altre factor, el més important, és la negligència per part de l'administració. D'una banda, perquè no aboquen més recursos en els centres on hi ha més dificultats. És evident que en les escoles on hi ha moltes famílies que no parlen la llengua o que tenen dificultats, és més complicat ensenyar als nens. Per contra, ensenyar a alumnes de classe mitjana és molt fàcil, perquè allò que l'escola no pugui posar, ho afegirà la família. En entorns més desfavorits, on els nens viuen en situacions estressants, com la immigració, no hi ha recursos humans ni econòmics per compensar les dificultats. Llavors les escoles entren en una espiral: perden qualitat i cada vegada hi ha menys famílies que hi volen anar.

D'altra banda, hi ha moltes vegades que l'administració autonòmica, o fins i tot en alguns municipis, prefereix que el problema es concentri a una escola concreta, mentre les altres vagin bé. Així, no ho presenten com un problema de la societat, sinó que ho redueixen tot a un centre en especial, queda com un cas aïllat.

Un altre factor és el nivell cultural de les famílies. En una escola de classe mitjana o d'una població autòctona amb expectatives educatives, les famílies pressionen el centre perquè vagi bé, s'hi destinin recursos, es desenvolupi un pla TIC avançat, s'ofereixin unes extraescolars bones, hi hagi un professorat que doni la talla... En canvi, en les escoles on les famílies no tenen el capital cultural suficient per entendre que poden pressionar per millorar l'escola, ni tampoc saben la manera com poden fer-ho, no es produeix aquesta exigència de qualitat. És per això que, generalment, la segregació escolar afecta famílies que no tenen el capital cultural per imaginar-se una escola diferent. Provenen de contextos on el fet d'anar a l'escola ja és suficient i donen per fet que l'educació que rebran els seus fills serà de qualitat. A més,

aquí s'afegeix el problema de l'idioma, que complica el fet de queixar-se. El problema és que les famílies que menys capacitat tenen per reclamar millores a l'escola es concentren en certs centres.

És important destacar, també, el fet que no és un tema que interessi remoure. La gent sent que si defensa els centres amb un 80% o 90% de població immigrant podrien acabar perjudicats: “a veure si al final repartiran tots els immigrants pels diferents centres. Millor no moure-ho massa mentre la meua escola estigui bé”.

c) Què passa quan hi ha molta concentració de població immigrant en una escola?

Moltes vegades no és la condició immigrant, sinó el fet de tenir un nivell sociocultural baix. Es tracta de famílies amb dificultats econòmiques que, per tant, no poden pagar extraescolars, no fan activitats culturals de gaire nivell... L'escola és tot el que tenen aquests nens. El *peer effect* o efecte company és que en un context on predomina un nivell baix, el nivell de tots els alumnes tendeix a igualar-se a la baixa. Per tant, en contextos més heterogenis, els estudiants pugen el nivell, ja que es beneficien els uns als altres.

Un altre problema vinculat a les desigualtats socioeconòmiques són les condicions d'educabilitat. Els nens necessiten un entorn segur emocionalment, un lloc on estudiar i aprendre, han de poder estar relaxats emocionalment... Els nens de famílies amb nivells socioeconòmics baixos poden viure estressats (pares a l'atur, mala adquisició d'alguns hàbits per les condicions de precarietat amb què viuen, problemes de malnutrició, perill de desnonament, etc.) i, per tant, no complir amb aquestes condicions d'educabilitat. Si aquí s'hi afegeix el tema immigrant, la situació es complica molt més, ja que llavors també hi intervenen problemes lingüístics, de patrons culturals... El problema és que la concentració excessiva fa que el nivell baixi i l'administració no aboca els recursos per compensar-ho (projectes, millors professors, recursos).

Un altre tema és el de les escoles concertades, que també és força important. Avui en dia, l'escola concertada no assumeix la proporció que li tocava d'alumnat desfavorit, encara que això també passa dins la pública. En la pública, la segregació és molt gran. De fet, hi ha dos tipus d'escola pública, la que hi va la classe mitjana, on no hi ha segregació i funciona molt bé, i la que no funciona bé. El que està passant a les escoles públiques que funcionen bé és

que, d'alguna manera, s'estan privatitzant: l'AMPA fa moltes coses i qui pot pagar la quota de l'AMPA? Es fan moltes activitats, tot allò que l'escola no dona, ho posen les famílies a través de l'AMPA. Per contra, hi ha AMPAs on no hi ha pares que hi participin.

La segregació escolar és més gran que la segregació residencial. A vegades es diu que van a escoles segregades perquè el barri on viuen està molt segregat, però això no és cert. Excepte en alguns llocs molt concrets, hi ha més segregació a l'escola que en el territori. El territori és més barrejat que l'escola. Les escoles s'acaben especialitzant. A Sants tens tres escoles públiques: a una van tots els immigrants, a l'altra tota la classe mitjana.

d) Com s'ha de combatre la segregació escolar?

Per combatre la segregació escolar, es poden fer moltes coses. Aquí s'inclou la política educativa, que està relacionada amb la zonificació escolar, és a dir, les famílies escullen les escoles on van els seus fills entre les opcions que els dona l'administració. Segons com es facin les zones, es dona més o menys opcions a les famílies. Una política de zonificació que barrejés barris amb una composició social molt diferent podria fer que la composició de les escoles fos més heterogènia. Si ajuntes Eixample i Sant Antoni tindràs un públic molt més divers.

Hi ha algunes iniciatives molt voluntaristes, però molt interessants, per combatre la segregació escolar. Deu famílies que anaven a una escola bressol de Ciutat Vella que funcionava molt bé, els va tocar entrar en una escola on hi havia molta segregació. Davant d'això, aquestes famílies van entrar en bloc al centre per veure si la podien canviar des de baix. És una opció de valents, és entrar en una escola per canviar-la del tot, treballar per un projecte i fer que les famílies s'hi impliquin.

Si les famílies amb més capital cultural no van a aquestes escoles, mai no podran canviar, ningú no les defensarà. Aquestes escoles, de fet, representen el món en què vivim, molt més multicultural i plural. El que van fer aquestes deu famílies va ser que els nens tinguessin el millor d'aquesta realitat, i treballar i fer pressió perquè aquesta escola fos bona per tothom.

Això també es va fer a Girona, a Santa Eugènia, que és una zona una mica deprimida. Es va convèncer alguns pares que estaven a l'escola bressol, on hi ha molt pocs immigrants, perquè entressin en bloc a una escola de primària i infantil per intentar canviar-la des de sota.

L'Ajuntament es comprometia a donar-los suport, el que volguessin. Que fos un revulsiu perquè no estigués estigmatitzada.

e) Quines conseqüències té la segregació escolar?

La segregació escolar és una responsabilitat molt gran. Tots els informes de l'OCDE i de PISA, entre d'altres, expliquen que no és possible millorar el nivell educatiu d'un país sense reduir primer les desigualtats educatives. Qualitat i equitat no són incompatibles, de fet, com més equitat, millors resultats.

A banda de ser un problema per la millora dels resultats educatius del país, és un problema de cohesió social. Una escola que no funciona bé, on els nens no acrediten els coneixements bàsics, segur que no faran itineraris formatius. Amb això crees unes bosses de marginalitat futura, perquè són molts nens que ja no tindran l'ESO. Es tracta d'un problema de justícia social, però també d'un problema de cohesió social molt important. Després voldràs construir un país i tindràs una part molt important de la població que no parla la llengua, que no s'ha relacionat mai amb ningú de cultura catalana... La segregació escolar és una irresponsabilitat i una vulneració dels drets dels infants. Els nens tenen dret a una educació de qualitat i hi ha escoles on és impossible que puguin rebre una bona educació.

A Catalunya, les dades PISA diuen que el nivell és acceptable d'acord amb la mitjana, però que hi ha molt poca excel·lència. El discurs de la Generalitat és que hi ha un problema de falta de qualitat, no d'equitat. Tot i així, les últimes dades que hem analitzat demostren que hi ha un problema molt greu d'equitat: la condició social, el nivell sociocultural dels pares, incrementa enormement la probabilitat de repetir. La desigualtat no és només la diferència entre els que van pitjor i millor, sinó el fet que el perfil dels que van pitjor s'expliqui per la seva classe social. És aquí on hi ha un problema d'equitat.

L'escola ha de ser superadora de desigualtats, ha de donar més al que menys té. Els nens de classe mitjana poden aprendre a qualsevol lloc. El sistema educatiu català ha d'esforçar-se més perquè els que són bons donin més de si, i això és un tema de qualitat i d'excel·lència. Però, tot i així, el problema és per què no tiren els que no tiren. El discurs de l'OCDE és: "països, no millorareu els resultats acadèmics globals si no reduïu la diferència entre els que van bé i els que van malament, l'equitat educativa". En cas contrari, es fa una bossa que el

país arrossegirà tota la vida, perquè és gent que no ha estudiat i, per tant, segurament els seus fills tampoc no ho faran. És una bossa que es perpetua. Permetre el creixement d'aquestes bosses associades a la segregació, són problemes que tindràs en un futur: mà d'obra poc qualificada, gent sense les competències per formar-se en la vida adulta.

5.2. Isaac González

Isaac González és llicenciat en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona i doctor per la mateixa universitat, amb la tesi *Els tres esperits de la segona modernitat. Un marc conceptual per a l'anàlisi de les desigualtats socials contemporànies* (2010). D'altra banda, té el diploma d'Estudis Avançats al departament de Sociologia i el postgrau en Antropologia Aplicada al Benestar Social, també per la UAB. Ha treballat com a investigador i coordinador del grup de recerca en educació de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques de la UAB. Actualment, però, i des de l'any 2007, és professor d'Estudis d'Arts i Humanitats a la Universitat Oberta de Catalunya i, a més, també és membre del consell de redacció de l'Observatori de la Segregació Escolar.

a) Què és la segregació escolar?

La segregació escolar són les tendències -voluntàries o no- que es produeixen a les escoles i que provoquen que els centres siguin homogenis socialment. D'aquesta manera, no es reproduïx l'heterogeneïtat de perfils que hi ha a la societat, sinó que les escoles concentren grups de les mateixes característiques. En aquest sentit, tant es pot parlar de segregació a les escoles de l'Opus Dei, que segreguen els alumnes per sexe, o a les escoles d'immigrants, que concentren un percentatge molt elevat de població d'origen estranger. Tot i així, on nosaltres posem l'accent és en la qüestió de la segregació més vinculada al capital cultural o a la classe social de les persones, és a dir, la que es dona en funció de la classe social i, també, la procedència de les persones.

b) Quines són les principals causes de la segregació escolar a Catalunya?

La situació a Catalunya no és massa diferent de la de la resta d'Europa. El primer component que explica la segregació escolar és la barrera econòmica. Això es pot relacionar amb les escoles concertades i les públiques, encara que moltes vegades va més enllà de la titularitat del centre. Per exemple, hi ha escoles públiques que demanen una participació econòmica a l'AMPA molt elevada i, amb això, limiten l'entrada a segons quina família. D'altra banda, també hi ha els efectes de la segregació residencial i de la zonificació escolar. Per últim, hi ha les qüestions que tenen a veure amb elements més subtils, com poden ser les preferències i les eines de la classe mitjana a l'hora d'escollir l'escola.

c) La crisi econòmica ha agreujat el problema?

Un dels efectes de la crisi econòmica ha estat el patiment d'algunes escoles concertades situades a barris de classe treballadora. Són centres que atreïen la població treballadora que buscava una escola amb més garanties, que podien servir de refugi en un entorn poc procliu a estudiar. Es tracta d'escoles segregades en termes de barri, però que alhora tenien una composició social de classe treballadora que escapava del gueto. Ara aquestes famílies, que tenien un cert nivell cultural però no disposaven de massa recursos econòmics, van a l'escola pública i això potencia processos de segregació dins el mateix centre.

Tot i així, el que és molt important és la demografia, que ha patit una davallada en els naixements. La manera de gestionar això pot tenir uns efectes molt bèsties en termes de segregació escolar. El creixement demogràfic provoca que l'escola pública hagi de cobrir moltes places i que, per tant, el centre es torni més heterogeni, perquè ha d'incloure classe mitjana. En el moment en què el creixement s'atura, el que pot passar és que l'escola perdi línies de P3 i que, per tant, es torni a un escenari d'igualtat en termes de composició social.

d) Quin efecte tenen, sobre la segregació escolar, les retallades i polítiques que s'apliquen en l'ensenyament?

En funció de com es gestionen les retallades, poden tenir més o menys efecte sobre la segregació. És una qüestió de prioritats. Per exemple, si el que es vol és tancar els P3 més cars per reduir costos, probablement això repercutirà sobre la segregació, ja que es tancaran línies d'escoles públiques guetitzades. Això canviarà la proporció d'escoles de titularitat pública i privada i, per tant, provocarà que l'escola pública acabi per exercir un rol assistencial per a una certa població. Per contra, si el que es fa és retirar els concerts a les escoles d'elit, la repercussió serà una altra. Actualment, la manera com s'estan gestionant les retallades no és la millor per evitar un impacte negatiu en termes de segregació escolar.

e) Quina relació hi ha entre l'elecció del centre i la segregació escolar?

És una relació important, especialment en el marc actual, en què els pares tenen la sensació que competeixen per uns recursos desiguals. No es tracta de l'orientació pedagògica de cada escola, que pot agradar més o menys, sinó de la qualitat que ofereix cada centre. És per això que l'elecció té una importància cabdal en termes de segregació. L'elecció d'escola és un

tema de desempat: tothom pot triar qualsevol escola, però quan n'hi ha una que té més demanda que oferta, cal decidir qui entra i qui no. És aquí, en els criteris de desempat, on més es podria jugar a escala política, encara que actualment no s'està fent. Més enllà de garantir la llibertat d'elecció, la política hauria d'intentar que els elements normatius per desempatar no generessin situacions de segregació.

f) Quins són els criteris de desempat?

El més important té a veure amb la proximitat residencial. Hi ha moltes famílies que fan trampa en aquesta qüestió i, per exemple, diuen que els seus fills viuen a casa els avis si això els dóna punts de proximitat. Aquest criteri podria reduir la segregació escolar si les àrees de proximitat es dissenyessin en funció de l'heterogeneïtat social. Això no necessàriament garantiria la fi de la segregació escolar, però seria més senzill que l'heterogeneïtat de la zona es reproduís al centre. Altres criteris són el nombre de germans inscrits a l'escola o a centres que hi estan vinculats o les places reservades per nens amb malalties. El govern de CiU va incorporar un nou element, que és que el nen sigui fill d'un exmembre de l'escola, que precisament no afavoreix la barreja dins les escoles i, per tant, en termes de segregació escolar és força negatiu.

g) Com es manifesta la segregació escolar en els resultats?

Els resultats educatius es poden llegir a diferents nivells: l'adquisició de competències, el contagi d'expectatives, el capital social que es fa a l'escola, és a dir, la xarxa de contactes, i els resultats pròpiament acadèmics. Sigui quin sigui el nivell, que la segregació sigui baixa tendeix a fer que es reproduïxi menys la situació de partida. La situació familiar és el que més pesa a l'hora de definir els resultats educatius, però tot i així l'escola, si no està segregada, pot ser un element de certa igualació, pot tenir una funció equitativa i assegurar que no es reproduïxen les posicions de partida, sinó que permeten que cadascú arribi a la vida en funció de les seves capacitats i possibilitats. A les escoles que tenen una composició heterogènia, els alumnes que estan en una situació de desavantatge milloren molt més del que empitjoren els que parteixen d'una situació més avantatjada, és a dir, que en termes de resultats finals, la situació mitjana és més positiva: uns perden poc i els altres guanyen molt.

h) La Generalitat de Catalunya prioritza la qualitat educativa per davant de l'equitat. Qualitat i equitat, és una lluita conjunta?

Aconseguir que les escoles siguin més barrejades no té cap conseqüència negativa en termes de resultats agregats, al contrari. No són dinàmiques contraposades, una societat amb escoles heterogènies garanteix un punt de partida positiu per treballar amb la qualitat.

i) Si es vol evitar la fugida blanca, cal una voluntat de canvi per part de la societat?

La segregació escolar és la fugida de les classes mitjanes i la seva lluita per situar-se en una situació privilegiada mitjançant l'ús de recursos públics. Conscienciar la gent és important, però també molt complicat, només cal veure els discursos dels agents que vénen de l'esquerra. Donen més importància a la pedagogia activa i revolucionària dels centres que a la segregació escolar. Tot i així, sí que hi ha aspectes que poden afavorir que la gent no tingui la neurosi que la tria d'escola és un tema on es juguen la vida. La manera més fàcil de tractar amb això seria que l'equitat no només es vinculés a la distribució de la gent quan es matricula, sinó també a la redistribució dels recursos educatius entre les diferents escoles. La distribució ha de ser fortament asimètrica, en funció de les situacions socials que es viuen en unes i altres escoles. No s'ha d'actuar de forma testimonial i només en els casos extrems, com passa amb les escoles Magnet, sinó de forma sistemàtica. Si s'inverteixen uns recursos extraordinaris en una sola escola perquè té un problema excepcional de gueto, el que passa és que el problema es desplaça a la segona escola menys desitjada. Intentar un canvi de mentalitat està molt bé, però té una eficàcia limitada. En canvi, si es canvien les regles del joc, de manera que els pares no tinguin la percepció que lluiten per uns recursos desiguals, segurament serà més fàcil aconseguir que les escoles barrejades no es vegin com un conflicte o un trauma.

5.3. Ricard Benito

Ricard Benito és llicenciat i doctorand en Sociologia per la Universitat Autònoma de Barcelona i té un màster en Tècniques d'Investigació Social Aplicada de la Universitat de Barcelona i la UAB. Avui dia, és professor del Departament de Ciències Polítiques de la UAB i, també, investigador del Grup de Recerca en Educació i Equitat de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques. La sociologia de l'educació i de la comunicació són els seus àmbits de recerca i, sobre això, ha publicat o col·laborat en llibres i articles com *Immigrants als instituts. L'acollida vista pels seus protagonistes* (2006), *Processos de segregació escolar a Catalunya* (2007) o *De nens exigents i joves lliures. El corpus normatiu subjacent en la narrativitat publicitària* (2009). Benito forma part del consell de redacció de l'Observatori de la Segregació Escolar.

a) Què és la segregació escolar?

Quan es parla de segregació sempre es posa el focus en les escoles que tenen un percentatge de població immigrada molt elevat i, això, és només la punta de l'iceberg d'un problema molt més gran, invisible i estructural. A les escoles guetitzades es para molta atenció a la diversitat, però realment són escoles molt homogènies. Hi ha procedències de diferents cultures i països, però el perfil socioeconòmic és el mateix, i és aquí on es genera el problema. D'altra banda, un altre error és que normalment es posa l'accent aquí i no a l'altra cara de la moneda, és a dir, s'ha de tenir en compte que si hi ha escoles amb aquestes característiques, és perquè n'hi ha d'altres on el 100% de les famílies són universitàries i autòctones. Des del punt de vista objectiu, totes dues són guetos, però el que es considera un problema social és el 40-50% d'immigrants concentrats en escoles de Ciutat Vella o de Nou Barris. En comptes de centrar tota l'atenció en aquestes escoles, que representen una part molt petita del problema, caldria anar més enllà i intentar crear un sistema que afavoreixi la igualtat d'oportunitats.

b) Quins efectes té la segregació escolar?

La segregació escolar té efectes en els resultats, que és el que es coneix com efecte composició, i en el terreny de la cohesió social. La Teoria de la Hipòtesi del Contacte diu que els prejudicis entre diferents grups socials són fruit del desconeixement i, per tant, en el

moment en què hi ha barreja s'erosionen. D'aquesta manera, un context heterogeni dilueix els conflictes ètnics o entre classes.

D'altra banda, també és important el rendiment i les expectatives dels alumnes, un factor força vinculat als estudis dels pares i, sobretot, al seu capital cultural. En aquest sentit, també és important el context d'escolarització o efecte composició, que és la por que el nivell de l'ensenyament baixi pel fet d'haver-hi molts alumnes immigrants o provinents de classes baixes. El cert, però, és que l'efecte és més positiu pels fills de les famílies no instruïdes, que no pas negatiu pels fills de les famílies amb més capital cultural.

c) Per evitar caldria canviar la manera de pensar de moltes famílies...

Sí, però és molt difícil canviar-ho. Hi ha moltes famílies que apliquen aquests prejudicis de forma inconscient. En el moment d'escollir el centre, les famílies de classe mitjana el primer que expliquen és que han triat l'escola pel seu projecte educatiu i pels elements pedagògics. Després, però, surten els temes de la composició, que de forma inconscient han servit per fer una primera selecció on s'han descartat algunes escoles pel seu perfil social. Moltes famílies ja donen per descomptat que no aniran a una escola guetitzada i lluitar contra això és molt complicat.

5.4. Roser Argemí

Roser Argemí és llicenciada en Pedagogia per la Universitat Autònoma de Barcelona, té un Diploma d'Estudis Avançats en Ciències de l'Educació per la Universitat de Rouen i un màster en Exclusió Social i Diversitat Cultural pel CIDOB. Treballa a la Fundació Jaume Bofill des de l'any 1999 i la seva àrea de treball és l'educació, comunitat i treball en xarxa, la diversitat cultural, l'educació en valor i les desigualtats socials i educació. Durant deu anys ha estat la coordinadora dels Debats d'Educació que organitza la Fundació Jaume Bofill juntament amb la Universitat Oberta de Catalunya i, actualment, és qui coordina el programa de les escoles Magnet.

a) Com va arribar la idea de les escoles Magnet a Catalunya?

La Fundació Jaume Bofill feia molts anys que estava preocupada per la segregació escolar i n'havia fet diversos informes amb la idea de denunciar el que ens semblava un problema greu de cohesió social en el sistema educatiu. Arran d'aquesta preocupació, vam investigar sobre l'experiència americana de les *Magnet Schools*. Per fer-ho, vam convidar el Gary Orfield a fer unes conferències, i en un seminari amb persones de diversos ajuntaments, escoles i administracions educatives, ens va explicar el cas americà i vam debatre quin sentit podia tenir fer una aposta d'aquest tipus a Catalunya.

b) Una vegada presa la decisió, quin van ser els primers passos?

En aquells moments, nosaltres ja havíem iniciat converses amb Catalunya Caixa, l'actual Fundació Catalunya La Pedrera, amb la idea d'ajuntar-nos per fer una proposta d'aquest tipus. Després del seminari amb Gary Orfield vam concloure que era una aposta interessant, però que calia fer algunes adaptacions. La principal diferència és que mentre als EUA era una iniciativa del govern, aquí es promouria des de diverses entitats. Altres aspectes que calia tenir en compte era la tradició pedagògica i el nivell d'autonomia dels centres, que aquí és més limitada que al país nord-americà. A més, aquí la idea era que a partir de la institució, l'escola no s'especialitzés, sinó treballar interrelacionadament amb tots els punts del currículum. Després, el següent pas va ser anar a veure el Departament d'Ensenyament.

c) Com ho va acollir el Departament d'Ensenyament?

El Departament d'Ensenyament té una preocupació parlada per la segregació escolar, però no queda demostrada amb els fets. El projecte el van acollir bé, però l'únic que fan és inspeccionar i supervisar que tot va bé. No han fet cap inversió, l'únic que ens han facilitat són dades sobre competència, que normalment no n'ofereixen. A més, també són ells els qui s'engarreguen de fer la selecció d'escoles pel projecte. Nosaltres vam posar uns requisits i, en funció d'això, ells ens van oferir diferents centres on fer la prova pilot.

d) Hi ha altres projectes similars?

Sí, les escoles Tandem. Inicialment, nosaltres vam iniciar converses amb Catalunya Caixa, l'actual Fundació Catalunya La Pedrera, amb la idea d'ajuntar-nos per tirar endavant un projecte d'aquest tipus, però no ens vam posar d'acord i per això van néixer dos programes paral·lels: les escoles Magnet i les escoles Tandem. L'objectiu és el mateix, impulsar la demanda d'un centre, però les Tandem ofereixen un pressupost econòmic a la institució amb qui es crea l'aliança per tal que col·labori amb l'escola. Tot i així, ara estem intentant tornar a unificar els projectes.

e) Com s'ha acollit el projecte Magnet a les escoles?

Aquest projecte ha estat un regal pels centres on el claustre ja feia un temps que buscava solucions a la segregació escolar. Això ho hem vist molt clar amb l'escola Sagarra, on l'equip docent està molt cohesionat i motivat i això ens ha permès treure el màxim profit de l'aliança. Per contra, hi ha altres centres on l'equip docent no està tan convençut i llavors és més complicat que s'adaptin a les noves formes de treballar i als canvis en la pedagogia i metodologia de l'escola.

f) Quina ha estat la reacció de les famílies?

Les famílies amb perfil socioeconòmic baix o són d'origen immigrant, no han tingut cap reacció especial i no ens han permès fer més campanya del centre. El que sí que és cert és que, encara que moltes de les famílies desconeixien el funcionament de les aliances Magnet, sí que consideraven que, des que s'havia impulsat aquest nou projecte, el seu fill estava més motivat i content. Tenint en compte que són escoles amb un grau d'absentisme molt elevat,

aquesta dada és molt significativa. D'altra banda, les famílies autòctones o més benestants, s'han convertit en les principals publicistes del projecte, ja que són les qui han fet que aquest programa el coneguessin famílies alienes a l'escola.

g) Després de tres anys d'aliances Magnet, quins han estat els resultats?

Encara no tenim dades, però tot i així, hi ha algun exemple que ens permet demostrar que hi ha hagut efectes positius sobre la matrícula. A partir del segon any ja vam notar que en gairebé tots els centres hi havia un augment de famílies a les portes obertes, de manera que l'objectiu de crida l'havíem complert. Un altre aspecte interessant és la composició, que ha canviat. La finalitat és revertir la tendència, una vegada s'ha aconseguit això, ja és qüestió de temps, perquè va corrent la veu i es va perdent la por a entrar en el centre.

h) Les aliances Magnet poden funcionar a qualsevol centre?

Hi ha tot un ventall de centres afectats per la segregació escolar, però no sabem si les Magnet funcionarien a totes les escoles. Als mestres els demanem una sèrie d'innovacions educatives que, en un centre amb molta complexitat, serien més complicades de dur a terme. És per això que, per a la prova pilot, vam demanar al Departament d'Ensenyament que ens proposessin escoles on encara hi havia alumnat autòcton i, per tant, teníem un marge per posar el fre i revertir la situació. Vam creure que era important tractar primer els centres que estaven a la corda fluixa, perquè si agafàvem els que estaven en situació extrema, hauria estat més difícil que funcionés el projecte i, llavors, potser es deixaria de fer. D'altra banda, per assolir l'èxit del programa, també és imprescindible que l'equip docent estigui motivat i compromès.

i) Les escoles Magnet poden afectar a altres centres del barri?

En un mateix barri és important estudiar bé quins centres cal enfortir i com es pot fer. Mai podràs aconseguir que totes les escoles siguin iguals, però cal garantir un estàndard de qualitat. És el que passa a Finlàndia, on la gent no té tanta obsessió per triar o fugir de centres, ja que la qualitat és igual a tot arreu. Les escoles Magnet no volen arreglar un centre en detriment d'un altre i, de fet, per aquest motiu es va desestimar una escola de Lleida, que estava en un barri on hi havia un altre centre que es trobava en les mateixes condicions. Per contra, en un altre barri de Lleida vam començar a treballar amb una escola perquè no omplia mai les places, mentre que en una altra de la mateixa zona, hi havia sempre llista d'espera.

j) Les aliances Magnet haurien de venir acompanyades de canvis en la zonificació escolar?

Sí, el tema de la zonificació escolar és molt important perquè pot evitar problemes de segregació en funció de com es fixi. També és imprescindible tenir en compte l'oferta de places. Aquest any, el Departament d'Ensenyament ha tancat a 22 la ràtio de les escoles d'alta complexitat. Això ho han publicitat moltíssim, com si fos la gran proesa, però realment els centres que tenen aquestes característiques ja no omplen la ràtio i, per tant, no se solucionarà el problema de la matrícula viva. A més, en cas que arribessin a 22, si a mitjans de curs s'incorpora un alumne amb necessitats educatives especials, és més senzill matricular-lo a una escola que té 22 alumnes per classe, que en una altra que en té 25. Una política realment efectiva seria que les ràtios de tots els centres s'haguessin limitat a 22, de manera que en tots quedaria un marge per poder incorporar els alumnes de matrícula viva. Així, no s'hauria hagut de tancar cap línia de P3 i, a més, la composició hauria estat més heterogènia.

Educació desigual per a famílies diferents

La crisi econòmica augmenta el risc de fractura social també en el món de l'ensenyament

*Fins que no aconseguim la igualtat en l'educació,
no tindrem una societat igualitària*

Sonia Sotomayor

No es pot negar la falta de qualitat, ni tampoc la d'excel·lència, però el veritable tendó d'Aquil·les del sistema educatiu català és una desigualtat que s'explica per les diferències socioeconòmiques i culturals de les famílies. La crisi econòmica i les retallades l'han accentuada i això s'ha traduït en la dificultat per oferir la igualtat d'oportunitats a tots els alumnes. Per millorar en termes d'excel·lència, la primera pedra a què s'ha d'enfrontar l'ensenyament català és la segregació escolar.

El sociòleg Isaac González defineix el concepte com “les tendències -voluntàries o no- que es produeixen a les escoles i que provoquen que els centres siguin homogenis socialment”. La segregació escolar és, per tant, la concentració de població d'unes determinades característiques en un mateix centre. Així doncs, tant s'hi inclouen les escoles de l'Opus Dei, que separen els alumnes en funció del sexe, com els centres d'immigrants, on hi ha un percentatge d'alumnes estrangers molt elevat. Malgrat l'ampli ventall d'escoles que es poden considerar segregades, però, el focus es posa sempre en aquests darrers centres.

Ricard Benito, també sociòleg, adverteix que les escoles d'immigrants són només la punta de l'iceberg: “hi ha procedències de diferents cultures i països, però el perfil socioeconòmic és el mateix, i és aquí on es genera el problema”. Destaca la importància de tenir en compte que el motiu pel qual hi ha escoles que concentren alumnes amb nivell econòmic i cultural baix, és que n'hi ha d'altres on totes les famílies són benestants i tenen nivell universitari. Benito afirma que els dos casos es poden considerar escoles guetitzades, però que només les que concentren un nombre elevat d'alumnes estrangers o les que no disposen de recursos econòmics són les que s'identifiquen com un problema social: “caldrà anar més enllà i intentar crear un sistema que afavorís la igualtat d'oportunitats”.

El context de crisi econòmica actual accentua el risc de fractura social. La Fundació Jaume Bofill adverteix que la recessió accentua les actituds de rebuig cap a determinats grups socials, ja que la percepció de risc econòmic potencia la voluntat de diferenciar-se en l'àmbit educatiu. A l'hora de considerar els elements que han fet augmentar la segregació escolar, també s'ha de tenir en compte l'absència d'una política dirigida a assolir una escolarització equilibrada. De fet, la fundació critica que el poder públic hagi pres decisions que han provocat l'augment de la segregació escolar. Si en comptes de tancar grups de P3, la majoria dels quals formen part del sector públic, “el que es fa és retirar els concerts a les escoles d'elit, la repercussió serà una altra”, apunta González.

La tria d'escola

En parlar del desencaix educatiu, també és important fixar-se en la demografia. La natalitat ha patit la davallada més gran dels últims 30 anys i això s'ha traduït en el tancament de més de cinquanta grups de P3 pel curs 2016-2017. González mostra preocupació davant la baixa demanda de preinscripció escolar, ja que l'excés d'oferta facilita la segregació. Per contra, “el creixement demogràfic provoca que l'escola pública hagi de cobrir moltes places i que, per tant, el centre es torni més heterogeni, perquè ha d'incloure classe mitjana”, explica.

En termes de mercat, quan l'oferta supera la demanda, el consumidor té major llibertat d'elecció sobre el producte. En l'educació, passa el mateix. Hi ha una xarxa escolar diversificada i, per tant, les famílies poden triar entre els centres que més satisfan les seves

necessitats. La selecció d'escola, però, és una de les principals causes de la segregació escolar, perquè els processos d'elecció reproduïxen les dinàmiques de desigualtat educativa.

“Dir que el pare ha d'escollir el col·legi i oblidar-se (...) que una bona part de les famílies no estan en condicions de satisfer les despeses que comporten unes determinades opcions, resulta tan absurd com fer una llei que proclami la llibertat de tenir un avió particular, doncs la realitat econòmica limita aquesta llibertat a una minoria de la població”.

Josep Maria Vallès i Jové, exalcalde de Riudoms

De la llibertat d'ensenyament i de la lliure elecció d'escola

El sistema educatiu català ofereix un ampli ventall de centres, però no es pot parlar de lliure elecció d'escola si la tria està limitada per unes barreres que dificulten l'accés a unes famílies i el faciliten a unes altres. Encara que la igualtat d'oportunitats escolars es consideri un dret, són les capacitats de cadascú les que, al cap i a la fi, condicionen la tria. Quan una escola té més demanda que oferta, cal escollir quins nens entren i quins no i, per fer-ho, la Generalitat de Catalunya ha dissenyat uns criteris de prioritat que, segons expliquen, “permeten puntuar objectivament totes les sol·licituds d'admissió i poder ordenar-les”.

La premissa que dona més punts és tenir germans escolaritzats al centre, encara que la proximitat entre l'escola i el domicili també és molt important: “Aquest criteri podria reduir la segregació escolar si les àrees de proximitat es dissenyessin en funció de l'heterogeneïtat social”, explica González. La zonificació escolar, és a dir, la manera com es delimiten les àrees territorials dels centres públics i concertats, és competència del Departament d'Ensenyament, que deixa marge de decisió als ajuntaments.

En funció de com es divideix el territori, es pot afavorir que la composició de les escoles sigui heterogènia o que, per contra, concentri un mateix perfil d'alumnes. Les escoles que es perceben de major qualitat acostumen a estar situades en barris on els pisos són més cars i això pot ser una barrera per a totes aquelles famílies que tenen un nivell socioeconòmic baix i viuen en àrees més marginals. És per això que la sociòloga Mònica Nadal explica que “segons com es facin les zones, es dona més o menys opcions a les famílies”. Ho exemplifica

dient que “si a Barcelona ajuntes Eixample i Sant Antoni tindrà un públic molt més divers” i, per tant, serà una pràctica beneficiosa a l’hora de reduir la segregació escolar.

Mostra d’això són els casos de Terrassa i Girona. Els ajuntaments dels dos municipis van aplicar canvis en el model de zonificació escolar el curs 2007-2008, amb l’objectiu d’assegurar l’heterogeneïtat social dins les àrees i, consegüentment, facilitar-lo dins les escoles. En el cas de Girona, es van fixar tres grans àrees que van permetre assolir més igualtat en el criteri de proximitat, un major equilibri entre l’oferta i la demanda i, també, un increment de les opcions reals de tria d’escola. Pel que fa a Terrassa, els dos grans canvis van ser, d’una banda, que l’escola pública i la concertada van passar a formar part de la mateixa zonificació, de manera que ara funcionen a partir dels mateixos criteris d’accés, i d’altra banda, que la ciutat va quedar dividida en quatre grans zones delimitades de forma radial, que tenen una composició social diversa.

Com assegura la Fundació Jaume Bofill, aquest tipus de pràctiques posen de manifest que la política educativa municipal té marge de maniobra per combatre la segregació escolar a la ciutat. L’organització insisteix en la responsabilitat del Departament d’Ensenyament, ja que és qui estableix el marc legal i, per tant, qui dissenya les línies generals de la política educativa. Tot i així, afirma que els ajuntaments poden aprofitar al màxim les normes i els espais de coresponsabilitat educativa amb el Departament d’Ensenyament per, així, tirar endavant mesures i projectes contra les desigualtats a l’escola.

El factor immigració

Malgrat que la desigualtat educativa està molt vinculada amb el nivell socioeconòmic i cultural de les famílies, la immigració també hi té un paper rellevant. Deborah Nusche, exdirectora del Departament d’Ensenyament i Habilitats de l’OCDE, explicava, el 2009, que “els estudiants immigrants no estan distribuïts de la mateixa manera en totes les escoles, sinó que tendeixen a concentrar-se en només unes quantes escoles del país”.

En el cas de Catalunya, i segons les dades publicades per la Generalitat de Catalunya sobre el curs 2011-2012, el 15% dels alumnes estrangers es matriculen a centres públics, mentre que només un 5% ho fan a escoles concertades. A més, dins la xarxa escolar pública es produeixen grans desigualtats. En el cas de Barcelona, per exemple, un dels centres públics

de Ciutat Vella escolaritza el 76% d'alumnes estrangers, mentre que una escola concertada de la mateixa zona només té matriculat un 6% d'immigrants. Pel que fa a les diferències dins els centres públics, a Horta-Guinardó una de les escoles té un 63% d'alumnat estranger i, en canvi, un altre centre públic només en concentra un 3%.

L'OCDE recull tres factors que propicien la concentració d'alumnes estrangers en una mateixa escola. D'una banda, hi ha la qüestió de la proximitat i la zonificació escolar, la manera com es reflecteix la composició del barri en un centre. D'altra banda, es produeix el que es coneix com la «fugida blanca», que defineix el procés pel qual les famílies autòctones allunyen els seus fills de les escoles amb un alt percentatge d'alumnes estrangers perquè consideren que baixen la qualitat i el nivell del centre.

Per últim, l'OCDE explica que agrupar els alumnes en funció de les seves capacitats reforça la segregació, perquè tendeix a concentrar els estudiants amb els nivells de rendiment més baixos. Això es deu al fet que les avaluacions que es duen a terme per fer la classificació dels alumnes no valoren que els immigrants tenen una llengua materna diferent i que això els pot dificultar l'obtenció de bons resultats. L'adquisició del català és un element important per a la integració d'aquests alumnes i el fet que els estudiants immigrants es concentrin en un mateix centre dificulta el procés d'aprenentatge.

“Conèixer el català, per a aquestes persones, és un element important que tenen per a socialitzar-se. Però aprendre el català no ha de ser únicament una decisió personal i un dret, sinó que tota la ciutadania els ho hem de facilitar: els qui ens hi relacionem, els qui hi convivim i els professionals de les administracions, entre els quals hi ha els responsables de l'ensenyament”.

Anna Simó, exconsellera de Benestar i Família

Llengua i immigració: diversitat lingüística i aprenentatge de llengües

Resultats acadèmics

La composició social dels centres és també un aspecte bàsic per garantir l'equitat en termes educatius. La Fundació Jaume Bofill estableix una relació directa entre els resultats

acadèmics i el nivell de segregació i explica que en les escoles amb concentració elevada, el rendiment de la població desfavorida és més baix que en centres socialment heterogenis. En aquest sentit, Mònica Nadal alerta de l'«efecte company», que és el procés pel qual “en un context on predomina un nivell baix, el nivell de tots els alumnes tendeix a igualar-se a la baixa”. D'altra banda, Isaac González apunta que a les escoles on hi ha una composició heterogènia, “els estudiants que estan en desavantatge milloren molt més del que empitjoren els que parteixen d'una posició més avantatjada”.

L'impacte de les desigualtats educatives també es manifesta en el fracàs escolar. A Catalunya, un de cada quatre nens abandona els estudis prematurament. La gran majoria són alumnes que després de completar l'ESO no continuen cap tipus de formació, però també n'hi ha que ni tan sols acaben l'etapa. El 2014, les dades catalanes se situaven lleugerament per sobre del 21,9% que es corresponia amb la mitjana espanyola i que posicionava Espanya com el país de la Unió Europea amb el percentatge de fracàs escolar més elevat.

La Generalitat de Catalunya ha atribuït aquestes dades, principalment, a una manca de qualitat en el sistema educatiu. En un informe del 2009, la institució publicava que el sistema educatiu català “té un bon estat de salut en termes d'equitat”, i l'any 2014, ho corroborava en informar que “Catalunya presenta un índex d'inclusió acadèmica superior a la mitjana de l'OCDE i equiparable a la dels països europeus”. Partint d'aquí, la Generalitat ha posat el focus en la millora del rendiment de l'alumnat i del percentatge de fracàs escolar, perquè considera que el sistema educatiu redueix l'impacte dels factors socioeconòmics en els resultats dels estudiants, però que la qualitat de l'ensenyament ha quedat en segon terme.

Les entitats adherides al moviment per impulsar una Iniciativa Legislativa Popular (ILP) per una nova llei d'educació, justament critiquen les desigualtats que es desprenen dels resultats educatius en funció de l'origen social dels alumnes. També la Fundació Jaume Bofill estableix aquesta relació i, coherentment, explica que com més segregació hi ha entre les escoles, menor és la taxa de graduació a l'ESO. A més, i d'acord amb els resultats obtinguts a les proves PISA de l'any 2012, les diferències de rendiment entre l'alumnat nadiu i el no nadiu és de 82 punts. Així doncs, assolir una composició més heterogènia a les aules tindria un impacte positiu sobre els resultats acadèmics. Per aconseguir-ho, a més d'impulsar canvis

en el model de zonificació, hi ha altres mesures que poden ajudar a reduir les dinàmiques de segregació escolar.

Una opció està en les aliances *magnet*, una proposta desenvolupada per la Fundació Jaume Bofill que compta amb el suport del Departament d'Ensenyament. Es tracta d'un projecte que s'aplica en escoles públiques i que consisteix a centrar el programa curricular en una branca específica del coneixement. Segons explica la pedagoga Roser Argemí, això no implica que l'escola s'especialitzi en una única temàtica, sinó que “a partir d'aquest tema es treballen interrelacionadament les diferents competències i punts del currículum”. Per assolir això, s'estableixen aliances amb institucions de referència, com el MACBA o l'Institut de Ciències del Mar, que col·laboren durant quatre anys amb una escola i aposten per un procés d'aprenentatge basat en l'elaboració de projectes i experiments.

A Catalunya, fa tres anys que va iniciar-se la prova pilot del projecte *magnet* i, segons informa Argemí, en els centres on es va impulsar, s'ha notat un augment de famílies a les portes obertes i també al període de matriculació. A més, el perfil dels alumnes és cada vegada més variat i, per tant, la composició de les escoles tendeix a l'heterogeneïtat: “La finalitat és revertir la tendència i, una vegada s'ha aconseguit això, va corrent la veu i es perd la por a entrar en el centre”.

Revertir la segregació escolar

La Fundació Jaume Bofill lamenta que les desigualtats educatives, siguin per qüestions socioeconòmiques o de procedència de l'alumne, compliquen la cohesió de la societat i deslegitimen l'escola com una institució que promou la igualtat d'oportunitats entre els alumnes, amb independència del seu perfil social. La composició dels centres també és bàsica per garantir l'equitat en termes educatius, ja que a les escoles amb concentració elevada, el rendiment de la població desfavorida és més baix que en centres socialment heterogenis. Per tant, un entorn educatiu on els adults amb elevat nivell d'instrucció no fossin una minoria, repercutiria positivament sobre les expectatives acadèmiques dels alumnes amb menys adhesió escolar.

“La segregació escolar és una irresponsabilitat i una vulneració dels drets dels infants”, lamenta Mònica Nadal. Afegeix que els nens tenen dret a rebre una educació de qualitat i que,

actualment, hi ha escoles on és impossible que això passi. Per poder parlar d'excel·lència en l'ensenyament, primer cal que el sistema educatiu català garanteixi que l'estructura i el funcionament compensen les desigualtats socials, econòmiques i culturals de totes les famílies que en formen part. És mitjançant la igualtat d'oportunitats com el potencial del país i els referents d'excel·lència educatius poden augmentar. També és amb aquesta fórmula com es pot fer un pas endavant cap a la cohesió social, no només dins del món de l'ensenyament, sinó de tota la societat. Nelson Mandela ja ho va dir l'any 1994: "L'educació és l'arma més poderosa que pots utilitzar per canviar el món".

7. **Bibliografia**

ABAIGAR, J., BENITO, R., CASTILLO, A., GONZÁLEZ, I., MARTÍNEZ, R., PÉREZ, O. (2016). *Observatori de la Segregació Escolar*. Observatori de la Segregació Escolar. Recuperat el 27 de febrer de 2016, des de <https://segregacioescolar.wordpress.com>

AGÈNCIA CATALANA DE NOTÍCIES. (2016). *Ensenyament tancarà finalment 54 grups de P3 a l'escola pública*. El Punt Avui. Recuperat el 13 de maig de 2016, des de <http://www.elpuntavui.cat/societat/article/16-educacio/965680-ensenyament-tancara-finalment-54-grups-de-p3-a-l-escola-publica.html>

ALTÉS, E., GIRÓ, X., PALÀ, R., PARTAL, V., VAN DIJK, T.A. (2013). *Una mirada crítica: un (des)enfoc crític sobre els mitjans de comunicació*. [DVD]. AulaMèdia. Objectiu: Comunicació.

ÁLVAREZ DÍAZ, A. (2013). *Periodismo social. La voz del Tercer Sector*. Cuadernos Artesanos de Comunicación. Recuperat el 7 d'abril de 2016, des de <http://www.revistalatinacs.org/067/cuadernos/cac41.pdf>

ARA. (2011). *Així és el lector de l'ARA*. Ara.cat. Recuperat el 14 d'abril de 2016, des de http://www.ara.cat/media/Aixi-lector-l-ARA_0_460154022.html

AZNAR, H. (1999). *Comunicación responsable: Deontología y autorregulación de los medios*. Barcelona: Editorial Ariel.

BALZARINI, H. (2010). *Función social del periodista en la construcción de la noticia: caso Aire Libre*. Universidad Nacional de Rosario. Recuperat el 7 d'abril de 2016, des de <http://www.postitulooperiodismo.com.ar/tfi/id/4/title/Función-Social-del-periodista-en-la-construcción-de-la-noticia%3A-Caso-Aire-Libre>

BENAVIDES, F. (2013). *Equitat i qualitat de l'educació: com donar suport a estudiants i escoles en desavantatge?* OCDE. Fundació Jaume Bofill. [Arxiu de vídeo]. Recuperat el 31 de gener de 2016, des de <https://youtu.be/AwYWK-PBxko>

BENITO, R., GONZÁLEZ, I. (2010). *Polítiques reductores de les desigualtats educatives: la tensió entre les actuacions focalitzades i les actuacions universalistes*. Polítiques d'inclusió

social, 131-144. Generalitat de Catalunya. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de http://ddd.uab.cat/pub/llobres/2010/132699/polincsoc_a2010.pdf

BENITO, R.; GONZALEZ, I. (2007). *Processos de segregació escolar a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 20 de febrer de 2016, des de <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/464.pdf>

BOADA, C. (2011). *Informe sobre el risc de fracàs escolar a Catalunya*. Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya; Generalitat de Catalunya. Recuperat el 24 de gener de 2016, des de http://ctesc.gencat.cat/doc/doc_53893194_1.pdf

BONAL, X. (2015). *Equitat i resultats educatius a Catalunya*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 20 de gener de 2016, des de <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/Dossier%20de%20premsa%20Equitat%20i%20resultats%20educatius%20PISA%202012.pdf>

BONAL, X. (2013). *Municipis contra la segregació escolar. Dossier de premsa*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 10 de març de 2016, des de <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/dossierdepremsapol79-140915072137-phpapp01.pdf>

BONAL, X. (2013). *Municipis contra la segregació escolar*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 10 de març de 2016, des de <http://geps-uab.cat/sites/default/files/publicacions-adjunts/Municipis%20contra%20la%20segregacio.pdf>

BRUGUÉ, Q., GONZÁLEZ, S., GUSI, J., SOL, A. (2013). *Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya*. Generalitat de Catalunya. Recuperat el 20 de març de 2016, des de http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/ambits_tematicos/immigracio/03publiforacoleccio/2009/17integracio_catala/inf_integracio_cat_titol_gran.pdf

CASTILLO, C. (2006). *Medios masivos de comunicación y su influencia en la educación*. Odiseo. Recuperat el 9 d'abril de 2016, des de <http://odiseo.com.mx/category/autor/carmencastillobarragan>

CAÑADELL, R. (2015). *Article sobre el sistema educatiu a Catalunya*. AMPA Pau Casals Gràcia. Recuperat el 26 de gener de 2016, des de <https://ampapauca.wordpress.com/2015/02/25/article-sobre-els-sistema-educatiu-a-catalunya/>

COL·LEGI DE PERIODISTES. (2013). *Codi deontològic*. Col·legi de Periodistes. Recuperat el 7 d'abril de 2016, des de <http://www.periodistes.org/ca/home/periodisme/codi-deontologic.html>

COMISSIÓ PROMOTORA DE LA ILP. (2015). *Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya*. ILP Educació. Recuperat el 26 de gener de 2016, des de <http://ilpeducacio.cat/sites/default/files/ILPEducacioPDF.pdf>

CONSORCI D'EDUCACIÓ DE BARCELONA. (2014). *Memòria d'activitats 2013-2014*. Generalitat de Catalunya. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de http://www.edubcn.cat/recs_gene/extra/01_documents_de_referencia/935_Memoria_2013_2014.pdf

CYTRYNBLUM, A. (2009). *Periodismo social. Una nueva disciplina*. Buenos Aires: La Crujía Ediciones.

CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS. (2012). *Multitudinària manifestació contra les retallades en educació, a Barcelona*. CCMA. Recuperat el 16 de març de 2016, des de <http://www.ccma.cat/324/Multitudinaria-manifestacio-contra-les-retallades-en-educacio-a-Barcelona/noticia/1705073/>

DEPARTAMENT DE BENESTAR SOCIAL I FAMÍLIA. (2009). *Transcripció de les ponències del Congrés internacional Catalunya 2.0: els fills i filles de les migracions*. Generalitat de Catalunya. Recuperat el 20 de març de 2016, des de http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/coleccions/ciutadania_i_immigracio/06congresinternacional/congres_cat20_def.pdf

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. (2013). *Ofensiva de país a favor de l'èxit escolar*. Recuperat el 26 de març, des de http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/monografies/ofensiva-exit-escolar/ofensiva_exit_escolar.pdf

DESANTES, J.M. (1973). *El autocontrol de la actividad informativa*. Madrid: Edicusa.

DÍAZ-ROIG, L. (2012). *Milers de persones es manifesten pel centre de Barcelona contra les retallades en educació*. Diari Ara. Recuperat el 16 de març de 2016, des de http://www.ara.cat/societat/manifestacio-retallades-educacio-professors_0_686331453.html

FACULTAT DE FILOSOFIA I LLETRES DE LA UNAM. (2011). *Codificar y decodificar, de Stuart Hall*. Estudios Culturales. Recuperat el 14 de maig de 2016, des de <https://estudioscultura.wordpress.com/2011/10/18/codificar-y-decodificar-de-stuart-hall/>

FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS DE MARES I PARES D'ALUMNES DE CATALUNYA. (2016). *La FaPaC exigeix mantenir tots els grups de P3 abans preinscripció*. FaPac. Recuperat el 16 de març de 2016, des de <http://www.fapac.cat/2016/02/11/la-fapac-exigeix-mantenir-tots-els-grups-p3-abans-preinscripci>

FERNANDEZ, D. (2016). *Una mirada periodística a la crisis y al aumento de la desigualdad. Precariedad, empobrecimiento y respuesta social en el ámbito metropolitano de Barcelona*. Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat el 20 de març de 2016, des de http://ddd.uab.cat/pub/tfg/2014/126479/TFG_Daniel_Fernandez_Galeote.pdf

FERNÁNDEZ, E. (2013). *Nociones básicas de Ética y deontología periodística*. Apunts d'Espectura Audiovisual. Universitat Autònoma de Barcelona.

FERNANDEZ, M., MENA, L., RIVIERE, J. (2010). *Fracàs i abandonament escolar a Espanya*. Obra Social 'La Caixa'. Recuperat el 26 de març de 2016, des de https://obrasocial.lacaixa.es/deployedfiles/obrasocial/Estaticos/pdf/Estudios_sociales/vol29_completo_ca.pdf

FUNDACIÓ JAUME BOFILL. (2015). *Magnet. Aliances per a l'èxit educatiu*. Fundació Jaume Bofill. [Arxiu de vídeo] Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de https://youtu.be/eOgi5Puu_Jg?list=PLcsIrUHedr1J0mw1wvTF6dk2iP94DwXXg

FUNDACIÓ JAUME BOFILL. (2016). *Projecte Magnet escola Joan Maragall, Magical Media i UdL*. [Arxiu de vídeo]. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de <https://youtu.be/stSPMiKOfxI?list=PLcsIrUHedr1J0mw1wvTF6dk2iP94DwXXg>

FUNDACIÓ JAUME BOFILL. (2016). *Projecte Magnet: Escola Pardinyes, IRTA i ETSEA UdL*. [Arxiu de vídeo]. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de <https://youtu.be/u2ehamwKj8I?list=PLcsIrUHedr1J0mw1wvTF6dk2iP94DwXXg>

FUNDACIÓ JAUME BOFILL. (2016). *Projecte Magnet: Institut Moisès Broggi i MACBA*. [Arxiu de vídeo]. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de <https://youtu.be/cZrB-22hHRo?list=PLcsIrUHedr1J0mw1wvTF6dk2iP94DwXXg>

GALÁN-GAMERO, J. (2014). *Cuando el 'cuarto poder' se constituye en cuarto poder: propuestas*. Palabra Clave, num. 17: 150-185. Recuperat el 9 de maig de 2016, des de <http://palabraclave.unisabana.edu.co/index.php/palabraclave/article/view/2666/3389>

GARCÍA, N. (2011). *Reseña Metodologías cualitativas de investigación en comunicación de masas*. Recuperat el 7 d'abril de 2016, des de <http://es.slideshare.net/nogares/resea-metodologas-cualitativas-de-investigacin-en-comunicacin-de-masas>

GENERALITAT DE CATALUNYA. (2016). *Documentació i criteris de prioritat*. Generalitat de Catalunya. Recuperat el 20 de març de 2016, des de http://queestudiar.gencat.cat/ca/preinscripcio/estudis/educacio_infantil_0-3_anys/criteris_de_prioritat_i_barem/

GENERALITAT DE CATALUNYA (2013). *Pla de Govern 2013-2016*. Generalitat de Catalunya. Recuperat el 13 de març de 2016, des de http://www.govern.cat/pres_gov/estilos/govern/pdf/Pla_de_Govern_2013-2016.pdf

ILPEDUCACIO.CAT. (2016). *La ILP d'Educació entrarà en breu al Parlament. ILP per l'Educació Pública*. Recuperat el 17 de febrer de 2016, des de <http://ilpeducacio.cat>

JANKOWSKI, N.W., JENSEN, K.B. (1993). *Metodologías cualitativas de investigación en comunicación de masas*. Barcelona: Bosch Casa Editorial.

LICERAS, A. (2005). *Los medios de comunicación de masas, educación informal y aprendizajes sociales*. IBER. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, num. 46: 109-124. Recuperat el 9 d'abril de 2016, des de http://www.ub.edu/histodidactica/images/documentos/pdf/medios_comunicacion_masas_educacion_informal_aprendizajes_sociales.pdf

MAGNET SCHOOLS OF AMERICA. (2013). *What are Magnet Schools?*. MSA. Recuperat l'11 d'abril de 2016, des de <http://www.magnet.edu/about/what-are-magnet-schools>

MARCHESI, A. (2003). *El fracaso escolar en España*. Fundació Alternativas. Recuperat el 26 de març de 2016, des de <https://www.nodo50.org/movicaliedu/fracasoescolarespana.pdf>

MATEO, J. (2014). *Equitat i resultats de l'alumnat d'origen estranger a PISA 2012*. Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu; Generalitat de Catalunya. Recuperat el 20 de gener de 2016, des de http://csda.gencat.cat/web/.content/home/consell_superior_d_avalua/pdf_i_altres/static_file/Informes_20.pdf

MCCOMBS M. (1996). *Influencia de las noticias sobre nuestras imágenes del mundo*. Los efectos de los medios de comunicación. Investigaciones y teorías, 13-34. Barcelona: Paidós.

MELGAREJO, X. (2016). *Les tres coses que he après*. Debats d'educació. Recuperat el 2 de maig de 2016, des de <http://les3coses.debats.cat/ca/community/xavier-melgarejo>

MINISTERIO DE EDUCACIÓN, CULTURA Y DEPORTE (2015). *Datos y cifras. Curso escolar 2015-2016*. Gobierno de España. Recuperat el 26 de març de 2016, des de <http://www.mecd.gob.es/servicios-al-ciudadano-mecd/dms/mecd/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/indicadores-publicaciones-sintesis/datos-cifras/Datosycifras1516.pdf>

MORENO, J.C., SERRAT, E., SERRA, JM., FARRÉS, J. (2002). *Llengua i immigració*. Col·lecció Llengua, immigració i ensenyament del català, num. 1. Generalitat de Catalunya. Recuperat el 20 de març de 2016, des de http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/coleccions/llengua_immigracio_i_ensenyament_catala/01llenguainmigracio05/llengua_immigracio_01.pdf

NUSCHE, D. (2009). *What works in migrant education? A review of evidence and policy options*. OECD Education Working Papers, num. 22. Recuperat el 22 de març del 2016, des de <http://dx.doi.org/10.1787/227131784531>

ORGANITZACIÓ DE COOPERACIÓ I DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC. (2012). *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools*. OCDE. Recuperat el 26 de març de 2016, des de <http://www.oecd.org/edu/school/49478474.pdf>

ORGANITZACIÓ DE COOPERACIÓ I DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC. (2016). *OECD*. Recuperat el 26 de març de 2016, des de <http://www.oecd.org/about/>

SALAS, M. (2004). *El fracaso escolar: estado de la cuestión*. Labour Asociados. Recuperat el 26 de març del 2016, des de <http://www.fracasoescolar.com/conclusions2004/salas.pdf>

SASTRE, A. (2015). *Il·luminant el futur*. Save The Children. Recuperat el 26 de març de 2016, des de <https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/il-luminant-el-futur-catalunya.pdf>

SATURNINO, J. (2009). *Fracaso escolar, PISA y la difícil ESO*. Revista de la Asociación de Sociología de la Educación, vol. 2, num. 2: 56-85. Recuperat el 26 de març de 2016, des de <https://josamaga.webs.ull.es/ESO-DIFICIL.pdf>

SÍNDIC DE GREUGES. (2008). *La segregació escolar a Catalunya. Informe extraordinari*. Síndic de Greuges. Recuperat el 20 de març de 2016, des de http://www.sindic.cat/site/unitFiles/2266/segregacio_escolar_web.pdf

RODRIGO, M. (2014). *La evolución metodológica en las teorías de la comunicación: hacia lo cualitativo*. Universitat Autònoma de Barcelona. Recuperat el 7 d'abril de 2016, des de <http://linux.delaube.com/ircos/wp-content/uploads/2014/01/Miguel-Rodrigo.pdf>

RODRÍGUEZ, A. (2014). *Xavier Melgarejo: "Preferiría los mismos resultados en PISA y tener ciudadanos éticos"*. La Vanguardia. Recuperat el 2 de maig de 2016, des de <http://www.lavanguardia.com/vida/20141102/54418826867/xavier-melgarejo-resultados-pisa-ciudadanos-eticos.html>

TARABINI, A. (2013). *Les escoles magnet: poden les aliances amb institucions millorar l'excel·lència i l'equitat educatives?*. Fundació Jaume Bofill. [Arxiu de vídeo]. Recuperat el 5 de febrer de 2016, des de <https://youtu.be/7H6sMiVkrVw>

TARABINI, A. (2013). *Les escoles magnet. Una aposta per l'excel·lència i l'equitat*. Fundació Jaume Bofill. Recuperat el 6 de febrer de 2016, des de <http://www.fbofill.cat/sites/default/files/571.pdf>

VAN DIJK, T.A. (1993). *El poder i els mitjans de comunicació*. Periodística, num. 6: 11-38. Recuperat el 6 d'abril de 2016, des de <http://www.discursos.org/oldarticles/El%20poder%20i%20els%20mitjans%20de%20comunicaci%F3.pdf>

VALLÈS I JOVÉ, J.M. (1983). *De la llibertat d'ensenyament i de la lliure elecció d'escola*. Lo Floc, num. 42: 4-5. Recuperat el 20 de març de 2016, des de <http://www.raco.cat/index.php/LoFloc/article/viewFile/290851/379185>

VIDAL, N. (2016). *Barcelona tiene centros concertados sin ningún alumno inmigrante*. El País. Recuperat el 24 de març de 2016, des de http://ccaa.elpais.com/ccaa/2016/03/23/catalunya/1458763251_673138.html?id_externo_rsoc=TW_CC

VILELLAS, N. (2015). *Catalunya, “líder” en fracàs escolar i abandonament escolar*. CatDiàleg. Recuperat el 26 de març de 2016, des de <http://www.catdialec.cat/catalunya-lider-en-fracas-i-abandonament-escolar/>

8. Annexs

8.1. ILP “Proposició de llei del sistema educatiu de Catalunya”

168 entitats adherides a la ILP:

- * **Associacions de Famílies d'Alumnes:** AFA CEIP Les Aigües, AFA Congrés Indians, AFA de l'Escola Joan Coromines, AFA Escola Antonio Machado, AFA Poblenou, AFANYA'T, AMPA CEIP Pedra Blanca, AMPA CEIP Ponent, AMPA CEIP Ventós Mir, AMPA Collaso i Gil, AMPA DE l'Institut Pau Vila, AMPA EBM El Fil, AMPA EBM Júpiter, AMPA El Calderí, AMPA Escola Argentona, AMPA Escola Auró, AMPA Escola Badalona Port, AMPA Escola Francesco Tonucci, AMPA Escola Joan Maragall, AMPA Escola Joan Miró, AMPA Escola Turó del Drac, AMPA Frederic Mistral, AMPA Germanes Bertomeu, AMPA Institut Bellvitge, AMPA Institut Tiana, AMPA Jaume I de Pineda de Mar, AMPA Joan Fuster, AMPA Mas i Perera, AMPA Mestre Gibert, AMPA SES Manuel Carrasco i Formiguera, AMPA Tomàs Moro, AMPA Valldeflors, AFA Dolors Monserdà Santapau, Coordinadora AMPA Nou Barris, Coordinadora d'AMPA del districte de Sant Andreu, Estudiar en Abrera, Plataforma AMPA's Cerdanyola.
- * **Escoles adherides:** EBM Joan Montllor, Escola les Aigües, Escola Sant Vicenç de Sant Vicenç de Castellet.
- * **Associacions i Sindicats d'Estudiants:** Assemblea d'Estudiants de Lletres UAB, Associació d'Estudiants Progressistes, Biada Associació d'Estudiants, Estudiants En Lluita, SEPC Molins, Sindicat d'Estudiants, Sindicat d'Estudiants dels Països Catalans.
- * **Associacions i Sindicats de Treballadors:** Assemblea de Docents i altres treballadores de les comarques de Barcelona, Assemblea de Personal Interí, Associació IV Congrés Universitari Català, Can Ruti diu Prou, CGT-CELLS del Sincrotró, Col·lectiu Ronda, Confederació Sindical Catalana, Coordinadora Obrera Sindical, Escoles Bressol Indignades, GOAC, Intersindical Alternativa de Catalunya,

Joventut Obrera Cristiana, Plataforma de Professors Associats de la UB, Sindicat Co.Bas, Sindicat En Construcció, UGT Justícia Catalunya, USTEC-STEs.

* **Moviments veïnals i socials:** Acció Ciutadana Sta. Coloma de Cervelló, Agrupament Escolta i Guia Sant Bernat de Claravall, Agrupament Escolta i Guia Sant Sadurní, AJIC, Arran, Assemblea de Joves de Gramenet de Besòs, Assemblea de Joves de Vallvidrea, Assemblea de l'Esquerra de l'Eixample, Assemblea de Sarrià-Sant Gervasi 15M, Assemblea del Gòtic, Assemblea Grogà, Assemblea Grogà de Gràcia, Assemblea Grogà de l'Alt Maresme, Assemblea pels Drets Socials d'Osona, Assemblea pels drets socials del Garraf, Assemblea Popular de Mollet, Associació Cultural Murtra, Associació Cultural Roig, Associació de Naturalistes de Girona, Associació de Veïns del Barri del Remei (Vic), associació de Veïns i Veïnes de l'Esquerra de l'Eixample, associació El Bidó de Nou Barris, Associació EsCUP, Associació pel Debat i la Participació Política Les Franqueses Imagina, Associació Trama Serveis Culturals, Ateneu la Trona, Bramul Maresme, Casal Popular La Barrina de Molins, Casal Saltenc Independentista, Catalunya Laica, Catifaires de Dalt la Vila, Col·lectiu Jove de Nou Barris, Comissió Gent Gran 15M, Enitat cultural i esportiva ger, ESPLAC, Esplai la Tribú, Experimentem amb l'ART, FAVM, Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona, Federació d'Entitats l'Harmonia, Federació d'Associació de Veïns de Badalona, Festival ÍTACA, Cultura i Acció, Front Cívic Som Majoria, Iaioflautas, Jove per la Terra, Joves Senglers, L'Emportdà es Mou, La Cultural Jordi Francolí, Marc Unitari de la Comunitat Educativa de les Terres de l'Ebre, Marxa de la Dignitat 22M, Movem Tortosa, Moviment de Renovació Pedagògica de les comarques de Girona, Moviment Laic i Progressista, Movimiento social por la Escuela Pública, PAH Barcelona, Plataforma +FP, Plataforma Auditoria Ciutadana del Deute, Plataforma L'Educació és futur, Sabadell x l'educació pública, SOS Escola Pública Reus i Baix Camp, Xarxa 9 Barris Acull.

* **Partits polítics:** AECornellà, Alternativa Jove-Joves d'EUiA, Amb Tu Sí Podem (Badalona), Bloc d'Esquerres Gavanenc, CUP, Capgirem Vic, Compromís per Cerdanyola, Crida per Lleida, Crida Premianenca, CUP Bellpuig-Seana, CUP Centelles, CUP Mataró, CUP Sant Gregori, CUP Sant Joan-Palamós, CUP Tiana, En

Lluita, Endavant, ERC Sants-Montjuïc, EUiA, EUiA Santa Coloma de Gramanet, Guanyem Barcelona, Guanyem Tarragona, Guanyem Viladecans - CAP, ICV-EUiA Lloret de Mar, ICV Montgat, ICV Sant Adrià del Besòs, Moviment de Defensa de la Terra, Podem Catalunya, Podem Educació Catalunya, Podem Mataró, Procés Constituent, Procés Constituent Sant Joan Despí, PSUC Viu, Revolta Global, Solidaritat Catalana Mataró, Solidaritat Catalana per la Independència Horta-Guinardó, Som Poble, Unitat Municipal 9, Xarxa Socialista Unificada de Catalunya-Socialisme 21.